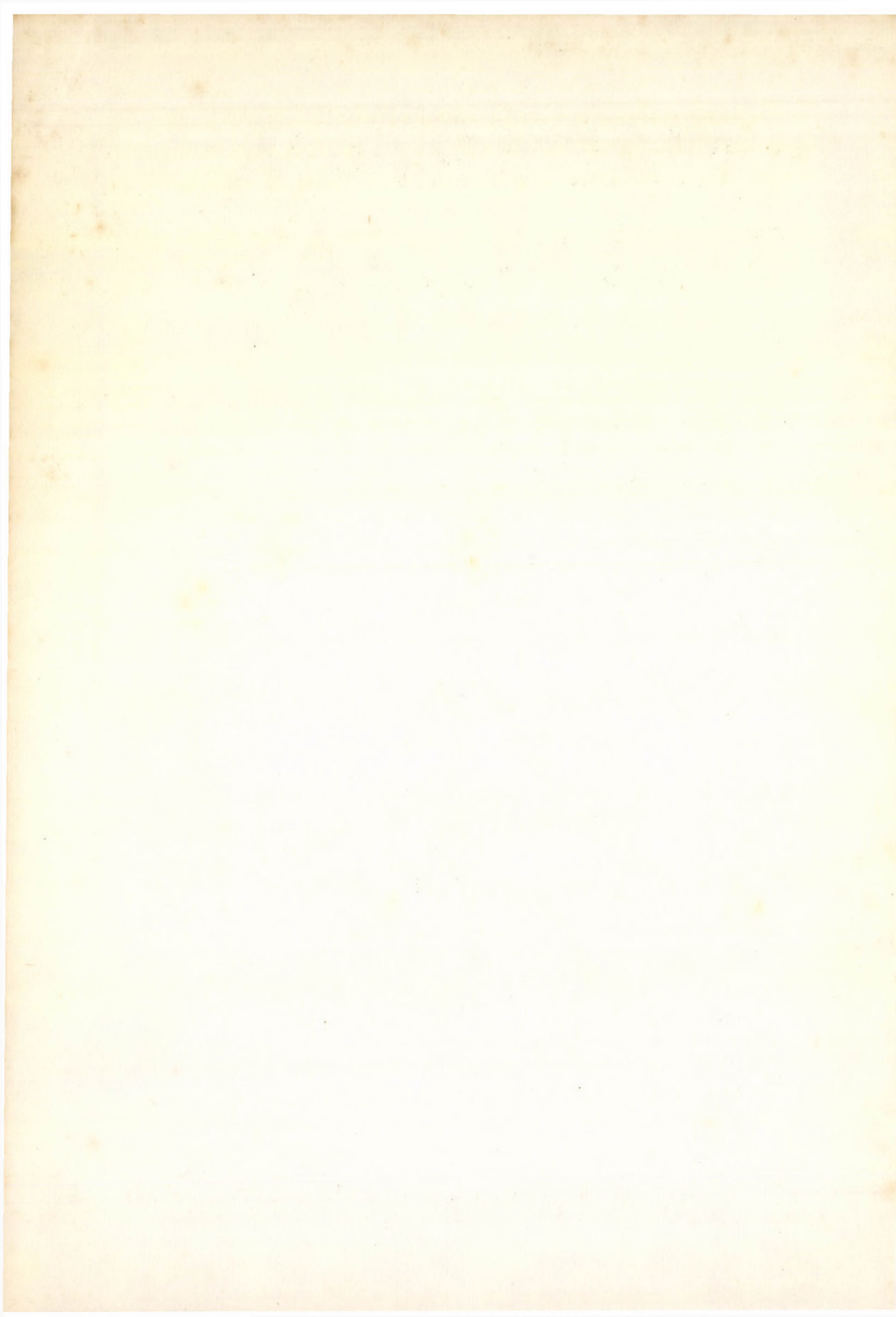

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

1992. január - június

1. szám

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
1121 Budapest, Költő u. 21.

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

„A természet szolgálatában”

Kiadja a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
Szerkesztette: Schmidt Egon
Tördelőszerkesztő: Péchy Tamás
Kiadásért felel: Péchy Tamás
Kizárólag belső terjesztésre!

**ÍRJON, AGITÁLJON, TARTSON ELŐADÁSOKAT A VÖRÖS
VÉRCSE VÉDELME ÉRDEKÉBEN!**

Ha Egyesületünk minden tagja csupán egyszer tesz is valamit ez
évben a vörös vércse védelméért, máris felbecsülhetetlen segítséget
kapott a magyar állomány!

MADÁRVÉDELEM

Kék vércse /*Falco vespertinus*/ fióka dajkaságba adása

1988. július 8-an Fodor Béla tagtársam egy kb. két hetes kék vércse fiókát talált a Kömlő község határában elterülő Homokos közelében. A fióka valószínűleg fészekfosztogatás áldozata lett, de szerettük volna megmenteni. Végignéztük az ismert fészkeket és egy földút mellett, a szilvafasor egyik fájának lombkoronájában sikerült egy fészket találnunk, 3 hasonló fejlettségű fió8kával. Az elárvult fiókát behelyeztük a fészekbe. A dajkaságba adás sikeres módszernek bizonyult, megfigyeléseim tanúsága szerint, a fióka felnövekedett és "mostohatestvéreivel" együtt kirepült.

Ambrus Béla

Sikeres vörös vércse /*Falco tinnunculus*/ fiókamentés

1988. július 7-én Átány határában faunisztikai megfigyeléseket végeztem. A Nagy Fertő mellett húzódó adácfasor alatt fészekből kiesett 5 másfél - kéthetes vörös vércse fiókát találtam a fűben. A négy, életben maradt fiókát visszahelyeztem a 8 m magasan épült, szétesőben lévő fészekbe. Másnap, július 8-án ismét két fióka feküdt a fűben. Szerecsére túlélték a zuhanást. Mivel idő hiányában nem tudtam vállalni a fiókák otthoni felnevelését, a műfészkes megoldás mellett döntöttem. A magammal vitt műfészket az eredeti alá erősítettem fel 7 m magasan, és behelyeztem a négy fiókát. A szülők elfogadták az új fészket, amelyben július 18-án kirepülés előtt álló, kitollasodott fiókák ültek.

Ambrus Béla

Egy hollópár /*Corvus corax*/ fészkeinek károsodása természetvédelmi területen

1985-ben a Karancs-hegy környékén egy hollópár telepedett meg. /15 évre visszamenőleg nem költött ezen a területen./ 1986. 04. 22-én találtam meg a fészket 4 tollas fiókával, feketefenyőn, 12 m magasan, Kercseg erdeiben természetvédelmi területen 4-5 ha-os idős bükkösben a Kupán-völgyben. A fészek háborítatlan maradt egészen 1988-ig. A fiókák ebben az évben is sikeresen felnevelkedtek, majd nem sokkal a kirepülés után felelőtlen emberek szöveget vertek a fába és a fészket a földre lökték. 1989. 04. 26-án fedeztem fel az új fészket 4 tollas fiókával, az előzőtől 150 m-re ugyancsak bükkösben egy magányos feketefenyőn 14 m magasan. Még ez év telén ezt az erdőrészt

gyérítették, és a holló fészkes fáját is kivágták. 1990. 04. 10-én találtam meg sorrendben a harmadik fészket 5 tollasodó fiókával, egyszer használt egerészölyv fészkekben, bükkfán 20 m magasan. Az első fészketől számítva 50 m-re. A télen ottjártamkor a fészkek már nem volt a fán. A negyedik fészket 1991. 03. 27-én kotló madárral találtam meg, szinte ugyanazon a bükkfán építette újra 20 m magasan.

Rozgonyi Sándor

Elpusztult gerinces állatok az úttesten

1989. 08. 31-én a Felsőnyék és Magyarkeszi közötti úton füstifecskeké /*Hirundo rustica*/ nagy tömegű pusztulására figyeltem fel /28pd./, ami a napok óta tartó lehűléssel volt kapcsolatban. Ekkor elhatároztam, hogy megvizsgálom, mennyi állat pusztul el egy év alatt ezen az úton. Vizsgálataimat a fent említett út 5 km-es szakaszán végeztem. Az út egyik oldalán halastavak terülnek el, a másikon sűrű aljnövényzetű akácerdők találhatók, szántófölddel megszakítva. Az elhullott állatokat minden alkalommal eltávolítottam az úttestről. 1989. 09. 01. és 1990. 08. 31. között 125 alkalommal végeztem megfigyelést és 746 pd. elpusztult állatot találtam. Az összes elpusztult állatból kételtű 407 pd. /54.6%/, húlló 26 pd. /28.2%/, emlős 102 pd. /13.7%/.

A békák főként akkor esnek áldozatul, amikor párázóhelyükre igyekeznek, valamint eső után, amikor az úttestre másznak melegezni. A madarak és emlősök az úton való átkelés mellett akkor is veszélybe kerülnek, amikor az útpadkáról és az úttestről szerzik táplálékukat. 1990. 06. 02-án érdekes esetet figyeltünk meg Szalai Gábor tagtársammal. Egy fehér gólya /*C. ciconia*/ három elpusztult békát szedett fel az útról.

Onuczán József

Őszapó /*Aegithalos caudatus*/ fészkekmentés dróthálóval

Karancslapujtó határában 1991. 04. 04-én őszapó fészket találtam 2 tojással, kopár domboldalon borókán, 120 cm magasan. 04. 24-én a fészket, amelyben 11 tojás volt, a röpnyílással egymagasságban a szajkó megtépkedte. A "léket" a moha és zuzmó foszlányokból betömököttem. Másnap ellenőriztem a fészket, amelyet ismét kibontva találtam, de a tojások sértetlenek voltak. Még ezen a napon 1 mm vastag, 30x30 mm lyukbőségű dróthálóval vontam körbe. 05. 10-én örömmel tapasztaltam, hogy az őszapók már a tollas fiókáikat etetik, ezek később sikeresen ki is repültek. A szajkó sok kárt okoz. Ha tíz őszapó

fészetaljából kettőben sikeres a költés, az már jó eredménynek számít. A dróthálós védelemmel ez az arány minden bizonnyal javítható.

Rozgonyi Sándor

Harkályfészek áttelepítés - sikerrel

Munkahelyemen, a Debreceni Agrártudományi Egyetem parkjában több év óta fészkel a balkáni fakopács /*Dendrocopos syriacus*/. 1991 tavaszán egy díszalmafa törzsébe vájt oduban költöttek. Egy május végi szélvihar a fát kettétörte, az odut is magába foglaló törzs a földre került. Az egyetem kerti munkásai a fa elszállításánál felfedezték a már kikelt, hangot is hallató fiókákat. A fészek törzsdrajbját, kb. 1 méteres darabot kifűrészelték, majd a fától mintegy 20 méterre lévő ugyanolyan fa törzséhez erősítették, nagyjából az eredeti magasságban. A harkálypár elfogadta az "áttelepített fészket", tovább etette a szerencsére életben maradt fiókákat, és június legelső napjaiban a fiatalok elhagyták a számukra csaknem végzetessé vált fészekodut.

Dr. Juhász Lajos

Különös veszélyforrás

Budapesten a Kőbánya-Kispest vasutállomás feletti, szinte teljesen üvegezett oldalu gyalogosfelüljáró majdnem teljesen átlátszó és már több kisebb énekesmadár pusztulását okozta, amint főleg éjszaka, de nappal is nekirepülnek. Az üveg alatt talált - egyébként viszonylag ép - tetemek a következők:

1 pd. karvalyposzáta /*S. nisoria*/ - tavaszi vonulási időben

1 pd. mezei veréb /*P. montanus*/

1 pd. házi veréb /*P. domesticus*/

2 pd. tengelic /*C. carduelis*/

Ezen kívül, mivel a két vége nyitott, 1 pd. betévedt fekete rigót /*T. merula*/ is találtam a belső térben, szerencsére épségben kiszabadítottam. A helyi házi veréb-kolónia az üveg-feljáró belsejében szokott táplálék után kutatni, és jól ismerik a ki- és bejárást. Megoldásra igen csekély az esély, mert nem hiszen, hogy a MÁV "elcsufftaná" csíkozással vagy egyéb, az üvegre nyomtatott mintázattal, ezen amugy impozáns építményt.

Szalay Kornél

Nagy kócsag /Egretta alba/ telepeinek szaporodása a Hortobágyon

1991-ben a korábbi évekhez képest jóval több kócsagtelep alakult ki a hortobágyi halastavak területén. A HNP-hez tartozó Halastó négy medencéjén 6 telepet leltünk március végétől kezdve.

- 6-os 40-50 pár /vegyes telep/
- 7-es tó, kis sziget: 20-22 pár /tisza telep/
- 7-es tó, déli szegély: 15-20 pár /vörös gémeikkel/
- 7-es tó, északi szegély: 8-10 pár /tisza telep/
- 8-as tó, nádsziget: 30-40 pár /tisza telep/
- Kondás 1-2 tó, nádsziget: 30-40 pár /szürke gémeikkel/

Ugyancsak új telep alakult ki a Csécsi/4 halastó szegélyében is, ahol 18-20 pár telepedett meg. A Kunkápolnási mocsárban a két régebbi költőhely mellé két újabb is létesült, mindkettő a Darvas tó nyugati részén, így az ottani állomány 85-90 párra tehető /a négy kolónia létszáma/. /Visszatekintésként érdemes megemlíteni, hogy az első kócsagfészkelést 1976-ban Hortobágy-Halastó 7-es tavának kis szigetén leltük meg, akkor 8 pár költött. A Kunkápolnási 1977-ben 5 pár megtelepedésével kezdődött a kócsagok fészkelése./

Dr. Kovács Gábor

Különleges fehér gólya /Ciconia ciconia/ pusztulások Eszak-Borsodban

A vizsgált területen 1989 óta végzünk rendszeres fehér gólya felmérést, ennek során 138 település 144 fészket térképeztük fel. A pusztulások okai többfélék. 1989-ben Mucsonyban és Kurittyán egy-egy öreg példányt lőttek le. Ennek ellenére a fiatalok sikeresen kirepültek mindkét helyen. Martonyiban a véletlen folytán méhek rajzottak a fiókákra, és ez okozta a pusztulásukat. Debrétén a tojásokat szarka, Szendrőn a fiókákat dolmányos varjú károsította. Ezekben a helyeken a felnőtt madarak sorsát homály fedi. 1990-ben Mucsonyban újra kilőtték az egyik öreg madarat. Gagybátor faluban ugyanerre a sorsra jutott egy fióka a "szórakozó" fiatalok miatt. Különleges gólyajelölésre is sor került. Ennek során az egyik fiatal egy konzervdobozból készült nyakgyűrűt kapott, amely röviden végzett a szerencsétlen állattal. Bánhorvátiban tokos fiókákat szedtek ki étkezés céljából. A falubeliek elmondása szerint nem csak az idén szerepelt az elkövető család asztalán ez a különleges csemege. 1989-90 telén Sajóvelezd határában egy áttelelő példány pusztult el a hideg és a táplálékhiány következtében. Sajókazán csak a helyi lakosok jóindulatú segítsége nem engedett erre a sorsra jutni egy ittmaradt példányt. Nyomáron két gólya maradt

a fészkelő hely közelében, közülük az egyik megfagyott, a másik viszont szerencsésen átvészelte a telet.

Ifj. Boldogh Sándor

Füleskuvik /Otus scops/ mesterséges megtelepítése Baranya megyében

A Baranyai-dombság keleti részének kis területén a 80-as évek elejétől rendszeresen előfordul és fészkel a füleskuvik. Tipikus élőhelyei a gyümölcsösök és szőlők erdővel határos területei.

1887-ig akác és bálványfa alkotta a néhány hektáros erdőfoltokat. A baglyok a bálványfák zöld küllő által vájt odvaiban költöttek. Az erdők egy részének kivágásával ezek az odvas fák eltűntek, így nagyon megcsappant a fészkelésre alkalmas odúk száma. Ekkor kezdtem kihelyezni mesterséges fészkekodukat. A madarak hétvégi házunk közvetlen közelében is fészkeltek, így volt rá esély, hogy ott a mesterséges fészkekodút is elfoglalják, s így lehetőség nyílna részletes megfigyelésükre is. Az első költési kísérlet 1987-ben egy 12 cm röpnylású, búbosbankának szánt oduban volt, azonban a költés megghiúsult, a tojásokat a földön találtam összetörve. 1988-ban egy fakéreggel borított deszkaodút helyeztem ki diófára, 5 méter magasra. Az oduból még az évben eredményesen kirepült 3 fióka. 1988-ban - mint később is - egyszerre három revirből lehetett hallani a madarakat, összesen 4 revirt ismertem. 1989-ben 4 odut helyeztem ki 3-7 m magasra, kettőt diófára, egyet-egyet eper és cseresznyefára. A fenti odu kivételével ezek tönkódok voltak. Méretük: 25 cm átmérő, 30 cm magasság és 8 cm röpnylás. A négy oduból hármat foglaltak el a madarak, s mindháromban

eredményesen költöttek. /3 - 3, ill. 2 kirepült fióka/.

1990-ben három revirt foglaltak el a madarak. egy oduban volt költés, három fióka repült ki. Az öreg madarak viselkedése alapján mindhárom évben ugyanez a pár költött ebben az oduban. 1991-ben öt revirt foglaltak a baglyok, azonban csak egy oduban költöttek, itt szintén három fióka repült ki.

A tapasztalataim szerint a füleskuvik nem túlzottan válogatós a fészkelőhelyet illetően. Két egyidejűleg lakott odu között a legkisebb távolság csak 250 méter volt! Véleményem szerint kellő számú fészkekoduval jó eredménnyel lehet telepíteni, s állományuk nem csak megőrizhető, hanem esetleg növelhető is.

Gyenis László

Fehér gólya /Ciconia ciconia/ adatok 1990-ből

	HPa	HPm	HPo	HE	JZg	JZa	JZm	HPx
1. Baranya m.	63	53	10	-	144	2,29	2,75	-
2. Békés m.	202	161	35	4	384	1,96	2,38	6
3. Fejér m.	72	71	1	-	175	2,4	2,5	-
4. Győr-S. m.	181	142	39	-	397	2,19	2,8	-
5. Tolna m.	138	122	16	1	306	2,22	2,5	-
6. Csongrád m.	27	26	1	-	76	2,8	2,9	-
7. Biharagybajom /Hajdu-B. m./	2	2	-	-	3	1,5	1,5	-
8. Kömlő, H. veze- kény /Heves m./	2	2	-	-	3	1,5	1,5	-
9. Tiszabög /Bács m./	26	26	-	-	66	2,5	2,5	-
10. Veszprém m. a/ b/	1	1	-	-	2	-	-	-
11. Pest m.	15	13	2	-	34	2,15	2,55	-
Összesen	737	623	108	5	1596	2,2	2,56	6

Fészkenkénti fiókaszám megoszlása

Költőpár	HPm+HPoHPo		HPm 1-5									
	0	1	2	3	4	5						
731	108	14,8	61	8	227	31	257	35	77	10,5	2	0,3

Az 1990. évben a regionálisan Baranya, Békés, Győr-S.-M. és Tolna továbbá más megyék kisebb területein végzett megfigyelések adatai alapján a szaporulat az átlagosnál valamivel gyengébb volt. Az előző években, 1985 és 1989 között, a szaporodási ráta /JZa/ 2.55-2.8 közötti volt. 1990-ben ez az érték 2.18, a sok évi átlaghoz viszonyítva gyenge közepes.

A szaporulat alacsonyabb értékét több jelentés is elsősorban az időjárási viszonyoknak tudja be. Az átlagosnál hűvösebb és esős időjárás, főleg júniusban, a fiókáknak ezidőtájtá eső kritikus idejében, amikor a 2-3 hetes korukat betöltik, károsan befolyásolhatja a szaporulatot. Ez jellemzően mutatkozik meg a sikertelenül költő párok /HPo/ nagyobb arányában is. 1990-ben ez az arány átlagosan 14.8%, de Baranyában 15.8 %, Békésben 17.8%, Győr-S.-M.-ban 21.5 %, Tolnában 11.2%. Ez a káros hatás általános volt 1974-ben az egész országra vonatkoztatva /HPo 19.6%, JZa 1.88/ és megközelítően hasonló volt 1984-ben is /HPo 18.6, JZa 2.06/. 1990-ben a még július elején is hűvösebbidő, helyenként záporokkal, zivatarokkal, felhőszakadással, jégesővel is károsan hatott.

A fiókákat 2-3 hetes korukban már nem takargatja mindíg az egyik gólyaszülő, ezért a hideg, esős időben jobban ki vannak téve a megfázásnak. Tollzatuk és így hőszabályozásuk életük ebben a szakaszában még nincs teljesen kifejlődve, a hőváltásokra a nedves hideg időjárásra különösen érzékenyek. Hogy a költés idején az időjárás még kedvező volt, az mutatkozik a 3-4 fiókás fészkek viszonylag nagyobb arányában /együttesen 46 %/.

Adatközlők: Bank László, Mihályi András, Tirják László, Halmosi János, Balsay Sándor, Nagy László, András Pál, Hajdú Zsolt, Jakab Béla, Salamon László, Tóth Gábor, Horváth Tamás, Ambrus Béla, Jakab Béla, Árik István, Kis Jakab Éva, Jáky Kálmán, Kertész László.

Jakab Béla

Távvezetékoszlop okozta madárpusztulások a hevesvezekényi Makai-gyepen

1991-ben két oszlop alatt végeztem rendszeres ellenőrzést mezőgazdaságilag művelt terület szélén, egy Festucetum gyep közvetlen szomszédságában. Az oszlopokra hamarosan felszerelésre kerülnek a szigetelőpapucskok, meggátolva a további pusztulásokat. Ezen megdöbbentő adatsorommal ösztönözni szeretném kedves tagtársaimat arra, hogy saját működési területükön térképezzék fel azokat az oszlopokat, amelyek hasonló pusztulásokat okoznak. A két oszlop alatt talált tetemek:

Egerészölyv	1991.	09. 08.	1 pd.
/Buteo buteo/			
Kék vércse	1991.	08. 11.	1 pd.
/Falco vespertinus/			
Vörös vércse	1991.	07. 24.	7 pd.
/Falco tinnunculus/			
		08. 03.	1 pd.
		08. 11.	3 pd.
		08. 18.	1 pd.
		08. 25.	1 pd.
		09. 08.	1 pd.
		10. 05.	1 pd.
Vadgerle	1991.	08. 31.	3 pd.
/Streptopelia turtur/			
		09. 08.	1 pd.
Szalakóta	1991.	07. 24.	3 pd.
/Coracias garrulus/			
		08. 03.	1 pd.
		08. 11.	8 pd.
		08. 18.	4 pd.
		08. 25.	2 pd.
		09. 14.	1 pd.
Vetési varjú	1991.	07. 24.	1 pd.
/Corvus frugilegus/			
Szarka	1991.	07. 24.	1 pd.
/Pica pica/			

Ambrus Béla

Madárpusztulások télen egy ócsai odutelepen

1986-ban 100 odút helyeztünk ki az ócsai Tájvédelmi Körzet területén egy égererdőben. Az odútelepet télen kéthetente sötétedés után ellenőriztük, az éjszakázó madarakat keresve. Az odútelep mellett egy madáretetőnél hálóval fogtuk be a madarakat. Három vizsgálati tél alatt /87-88, 88-89 és 89-90/ összesen 22 madártetemet találtunk. Ebből három példányt /mind széncinege/ az etetőnél hálóban hermelin pusztított el. A többi 19 tetemet éjszaka, odúban találtuk meg, 17 széncinegét /12 hím, 4 tojó, egy azonosítatlan/, 1 kék cinegét és 1 mezei verebet. Figyelemre méltóvá teszi az eredményeket, hogy a pusztulás oka minden esetben valami betegség vagy fertőzés lehetett, nem pedig predáció, külsérelmi nyomokat ugyanis egyszer sem találtunk. A legnagyobb elhullás 1988 januárjában volt, amikor az egyetlen veréb kivételével /amit 89-90 telén találtunk/ az összes többi pusztulás történt. Ugyanebben az időpontban az odúteleptől mintegy tíz kilométerre levő madárvártánál hasonló pusztulást nem tapasztaltunk.

Báldi András

Magyar Természettudományi Múzeum

Ökológiai Kutatócsoport

Dr. Csörgő Tibor

ELTE Állatszervezettani Tanszék

Szalakóta /*Coracias garrulus*/ odutelepítés eredményei Dél-Hevesben

A szalakóta odutelepítéssel a Hevesi-síkon 1988 tavaszán próbálkoztunk először. Viszonylagos gyakorisága ellenére a költőpárok számában az elmúlt évtized során fokozatos csökkenés állt be, elsősorban az öreg, odvas fák, facsoportok kivágása, távvezeték oszlopok és a gépjárművek okozta pusztulás miatt. A rendszeresen megfigyelésünk alatt tartott közel 15000 hektáros területen 8 lakott természetes fészekodut találtunk, tehát kb. 1800 hektárra jutott egy pár. Elhatároztuk, hogy mesterséges fészekoduk kihelyezésével megpróbáljuk stabilizálni, majd növelni az állományt.

Telepítési kísérletünket Hevesvezekény határában a Pélyi Természetvédelmi Terület szomszédságában a Kis-Ludasban kezdtük el. Arra törekedtünk, hogy a telepítést olyan helyeken kezdjük, ahol a táplálékbázisok adottak, a terület lehetőleg nagyüzemi vegyszerezéstől mentes, a az élőhely közvetlen környezetében nem költ szalakóta. A mesterséges fészkelőhelyek 500 méteres körzetében a mezőgazdaságilag művelt területek mellett fasorok, facsoportok,

Festucetum gyepek és Alopecuretum rétek területek el. Az oduk fenőfából készültek 16x16 cm-es alapterülettel, 32 cm-es magassággal, 11 cm-es röpnylással. A kihelyezéseket áprilisban végeztük. Odutartó fáknak fasorok, facsoportok szélső fáit választottuk. A röpnylások általában D-Dk-i irányba néztek. Viszont az egyetlen ÉK-i tájolású oduban minden évben észleltünk költést. Az első néhány odut a fatörzsre dróttal erősítettük fel, ám a későbbiekben a nagyobb stabilitás érdekében szögeztük azokat. A kihelyezési magasság 5-9 m között váltakozott. A röpnylások elé benyúló faágakat eltávolítottuk. A telepítés eredményeit és a természetes oduban költő párok számát a táblázatok mutatják. 1988-ban négy mesterséges odut foglaltak el a szalakóták, de csak kettőben volt sikeres költés 10 kirepült fiókéval. A telepítést az odukihelyezésre alkalmasnak ítélt területek felkutatása után tovább kívánjuk folytatni.

1. Táblázat

A mesterséges fészekoduban sikeresen költő párok száma a különböző években

Vizsg.év Kih.odu/db/ Szalakóta Csóka Mezei veréb Üres odu

1988	6	2	-	2	2
1989	6	2	1	1	2
1990	6	3	-	1	2
1991	9	2	-	3	4

2. Táblázat

A természetes fészekodukban költő párok száma a különböző években

	1988	1989	1990	1991
Kömlő /Kocsordos/	1	1	1	1
Kömlő /Szabadszállás/	1	1	-	-
Átány /Nagy-Fertő/	1	1	-	-
Átány /Fácános/	1	1	1	1
Erdőtelek /Hanyipusztá/	1	1	1	-
Tiszanána /Kutyás/	1	1	1	-
Tarnszentmiklós /Hamva-járási dűlő	1	1	1	1
Hevesvezekény Makai gyepl	1	1	-	1
Összesen:	8	8	5	4

Ambrus Béla - Balázs Tibor

Faunisztika

Áttelelő barátka /*Sylvia atricapilla*/

Közép-Európában a barátka egy-egy példányát évente megfigyelik a téli hónapokban, az áttelelés sikeressége a mindenkori időjárás és a táplálékkínálat függvénye. 1992 január 1-én a budapesti Népligetben a szőlőrigók tevékenységét figyeltem, amikor egy mókusz szaladt végig az ágakon. Egy nagyobb ugrása nyomán vettem észre az odébbrebbenő hím barátkát. A madár eleinte az ostorfa termését csipkedte, később egy sűrű bokorcsoportba szállt és annak a napsütötte oldalán ugrált. Láthatóan jó kondícióban volt. Schmidt András 1991. december 24-én a budapesti Hajógyár-szigeten figyelt meg egy tojót példányt, 1992. február 29-én ugyancsak egy tojót láttunk a budapesti Népligetben Dr. Végh Istvánnal.

Schmidt Egon

Kis őrgébics /*Lanius minor*/ adatok a Kapos-völgyből.

A faj 1984-88-as korábbi dombóvári adatai után /Mad. Táj. 1991. júl-dec./ az 1989-90-es fészkeléseket ismertetem.

1989-ben 4 pár telepedett meg a völgyben. 1990-ben a terjeszkedési folyamat sajnos leállt, 2 pár költött mindössze. 5 fészek adatai /mindannyi fekete nyáron /Populus nigra// :

1989. 7.5 m magasan, 06.18-án 5 tokos fióka.

10 m magasan, 06.18-án 5 fióka.

3.8 m magasan, 06.05-én üres. A hímet 05.25-én

vonat ütötte el. Anyaga: 70 % Artemisia vulgaris, 20 % Capsella bursapastoris, 10 % Convolvulus arvensis. A növényfajokat a közeli kertekben gyűjthették.

1990. 1.5 m magasan, 06.15-én 5 tojás, 06.26-án 5

frissen kelt fióka. Anyaga /07.13-án begyűjtve/ : 95 % Populus nigra pehely és ágacska, 5 % fűszálak.

2.10 m magasan, 06.15, nem tudtam ellenőrizni.

Az öt fészek közül 2 fatörzsre, sarjhajtások tövére, 3 kinyúló /közel vízszintes/ oldalágra épült. A kis őrgébics a dél-dunántúli dombságon a fasorok rendszeressé váló pusztítása miatt veszélyeztetett, annál is inkább, mert az 1986-os belterületi költést kivéve máshol a város környéken nem mutatkozott.

Király Gergely

Fenyőrigó /Turdus pilaris/ dél-alföldi költése

A tömörkényi Csaj-tó 4-es tőegysége és Csanytelek községhatár közötti ligetes részen telente az ezüstfa és gyepűrózsa termésén sokszáz fenyőrigó szokott lakmározni. 1990. 05. 13-án párzó és fészeképzítő párra lettem figyelmes. A tojó madár csőrében száraz fűcsomó volt mikor párzóttak. Fészükét 05. 20-án találtam meg egy kanális fölél nyúló vastag, ferdén emelkedő nyárfaágon, a törzstől 2 méterre, a vízszint felett 6 méter magasan, két kis függőleges hajtás között, azokat a fészekbe foglalva száraz szénából, fűvekből építve. Az alig rejtett fészekből sok szál lógott le. 05. 27-én a kotlás még tartott, a másik madarat is megfigyeltem. 06. 14-én Zsótér László látta a szülőket a tanyaudvarából többször élelmet vinni, etetni. 06. 17-én sem a fiókákat, sem a szülőket nem lehetett látni, a fiókák valószínűleg elpusztultak. A fenyőrigónak az utóbbi években több költése vált ismertté az Alföld északi pereméről. Jelen észlelés valószínűsíti a további terjeszkedésüket dél felé.

Dr. Bod Péter

Bütykös hattyú /Cygnus olor/ költése a Ráckevei /Soroksári/-Dunaágban

A Ráckevei-Duna középső szakaszán a bütykös hattyú előfordulási adatai 1987-88 telétől kezdve váltak rendszeressé. Sikeres költését 1989-ben tapasztaltam, Majosháza község határában. A Dunaág nádas-gyékényes-mocsári páfrányos növényállományában /Pörösi-hókony/ figyeltem meg a fészken ölt tojót, április 8.-án. A hattyúpár márc.17.-én már ezen a helyen tartózkodott a fészek egy úszóláp belső részén épült, a fészekanyagban a gyékényfajok domináltak. Május 21.-én a vizinövényzet takarásában a hókony egyik öblében egy fiókát vezetgettek a szülők. Tíz nap múlva a nyílt vizen ismét csak egy fiókéval láttam a hattyúcsaládot. A fiatal madár nyár végére eltűnt. 1990-ben a fészekalj 5 tojásból állt, azonban a költés eredménytelen volt. Telente a helybeliek rendszeresen etetik a hattyúkat.

Füri András

Holló /Corvus corax/ költése magasfeszültségű távvezeték tartóoszlopán

Hajdúböszörmény város határában lévő Nagyzelemér sivár monokultúras /kukorica, lucerna/ szántóföldeket átszelő távvezeték egyik tartópillérén 1991. április 19-én lakott holló fészekre bukkantunk. Május végén a fészek közelében 3 holló mozgott, a költés valószínűleg sikeres volt. A fészekhez 8-9 km-re lévő összefüggő erdőkben egészen 1988-ig gyanítottuk fészkelését, de 5-6 évre visszamenőleg ez az egyetlen biztos holló fészkelés Hajdúböszörmény határában. A fészkelési időben a fészek mintegy 14 km-es körzetében észleltük a madarak mozgását, többek közt a városközpont légtérében is.

Molnár Antal

A szikipacsirta /Calandrella brachydactyla/ megfigyelése Sarud határában

1991. 06. 01-én Kömlő és Sarud szikes jellegű területein faunisztikai megfigyeléseket végeztem. A Sarudot Tiszanánával összekötő műút baloldalán, a 12 km-es tábla közelében elterülő kukoricavetés egyik szikes foltjára egy feltűnően világos színezetű pacsirta repült be. Kisebb és világosabb volt, mint a mezei pacsirta. Testalja sárgásfehér, felül sárgásbarna, sötét sávozású volt. A nyak oldalán jól látszott a kis fekete folt. Valószínűleg egy alacsonyan arra

repülő dolmányos varjú miatt felrepült. Az adat érdekessége, hogy a madarat költési időben a sziki pacsirta jellegzetes hortobágyi fészkelőterületeiről kb.50 km-re észleltem.

Ambrus Béla

Tücsökmadarak Budapesten

A Rákos-patak Kőbányán /Bp. X. ker. / átfolyó szakasza, mely bár maga betonmederben fut, néhány korábbi "mellékágával" egészen értékes, változatos biotópokat alakított ki. Igen kis területen megtaláljuk a kisebb összefüggő nádas, vizenyős kaszálót, legelőt és a mezőgazdaságilag művelt táblákat /1991-ben búzával bevetve/. Mindez a sok fűzbokorral és facsoportokkal ligetes összképet biztosít. Ezen a 2-2.5 ha-nyi területen sikerült megfigyelnem mindhárom hazai tücsökmadár fajt.

Réti tücsökmadár /*Locustella naevia*/

A legérdekesebb és legritkábban felbukkanó faj. Először 1988. 07. 22.-én találkoztam vele, amikor gyűrűzés során került elő 1 pd.. Akkor még nem tudtam, hogy véletlen kóborló vagy fészkelő, 1991. 06. 23.-án azonban egy éneklő és revirtartó hímet is megfigyeltem. Ez utóbbi adat arra utal, hogy -ha nem is rendszeresen- 1-1 pár fészkel a területen.

Berki tücsökmadár /*Locustella fluviatilis*/

1988 óta végeztem folyamatos megfigyeléseket, de 1991-ig kellett várnom a faj megjelenésére. Azonban ekkor "megtört a jég", s május 10-től 3 pár /éneklő hímek/ megtelepedése bizonyosodott be. Leggyakrabban a fűzbokros, csalános, égerfás foltokból hallatszott énekük.

Nádi tücsökmadár /*Locustella luscinioides*/

A vizes, nádas részen rendszeresen költ 3-4 pár, melynek nagyrészt minden évben meg is gyűrűzöm. A nádiposzták mellett egyik jellemző fészkelője a nádasnak.

Összefoglalva azt szeretném kiemelni, hogy érdemes odafigyelni a tücsökmadarak biotóp-igényeire és esetleges terjeszkedésére /?/. Itt említendő meg, hogy Kalivoda B. is megtalálta mindhárom fajt a Szilas-patak hasonló környezetében /Mad. Táj. 1986. I. 27. o. /

Szalay Kornél

Ritkább limikolák 1990 nyarán-őszén a Hortobágyon

Az 1990-es év kiemelkedő partimadár vonulásának köszönhetően a VI-IX hó között, a Hortobágy lecsapolt halastavain több olyan fajjal is találkoztunk, amelyek korábban csak szórványosan jelentek meg, valamint egyes fajoknál kiemelkedően magas példányszámok adódtak.

A vonulás fő helye a mintegy 460 ha-os Kondás volt. A tavat május 20-a táján kezdték lehalászni, majd júniusban kiszáradása előtt félig feltöltötték. Augusztus elején újra lecsapolták. A víz gyors lefolyásával a nedves-iszapos részek nagysága fokozatosan csökkent, mígnem szeptember végére teljesen kiszáradt. Ezután megkezdték feltöltését.

Kisebb jelentőségű volt a Hortobágyi-Halastó VIII-as tava, amit július elején csapoltak le, majd augusztusban pár cm mély vizet engedtek bele. Teljes feltöltése csak szeptemberben kezdődött. Legkésőbb /szeptember elején/ a Csécs II-es tavat halászták le. Az 5 hónap között, pár hetes kivételekkel az Akadémia-tó libanevelője is kedvező pihenő-táplálkozóhelyül szolgált a limikoláknak.

Faunisztikai adataink:

Csigaforgató /*Haematopus ostralegus*/: 1 nászruhás pd. a II-es tavon. Először Emri Tamás látta szeptember 15-én, majd mi szeptember 18-án és 22-én.

Ujjaslile /*Pluvialis squatarola*/ Egész nyáron lehetett látni, főleg juv. példányokat. Vonulása október végén - november elején tetőzött, amikor a Hortobágyi-Halastó IV-es és VI-os tava 45-50 pd. gyűlt be.

Aranylile /*Pluvialis apricarius*/ Első megfigyelése: augusztus 25. Kondás, 2 nászruhás pd., majd ettől kezdve kis példányszámban rendszeresen megfigyelhető volt a Hortobágyi-Halastón. Maximum: november 3-án a VI-os tavon 48 pd.

Parti lile /*Charadrius hiaticula*/ Bár a Hortobágyon augusztus-október között rendszeres átvonuló, 1990-ben különösen nagy példányszámban jelentkezett. Maximum: augusztus 27. Kondás, 50 pd.

Széki lile /*Charadrius alexandrinus*/ A lecsapolt tavakon ritkán jelenik meg. Augusztus 17. -augusztus 31 között 3 juv. pd. a Kondáson.

Tavi cankó /*Tringa stagnatilis*/ Adata csak a nagyobb libanevelőkről /Akadémia-tó, Árkus/ van. Július 17 - augusztus 18 között 12-szer láttuk. Maximum: augusztus 7. Akadémia tó, 4 pd.

Kőforgató /*Arenaria interpres*/ Adatai: Június 2. Kondás, 6 nászruhás pd.; Június 8, Kondás, 1 nászruhás pd. /ujjaslilékkel/; augusztus 3 - augusztus 8., Akadémia-tó, 1 nászruhás hím; augusztus 23. Hortobágyi-Halastó /VIII-as/ 1 nászruhás pd szürke cankók között /Zeke Tamással/É szeptember 6, 7, 9. Hortobágyi-Halastó /VIII-as/ 1 téli ruhás pd.

Kis sárszalonka /*Lymnocyptes minimus*/ Egyetlen megfigyelése novembver 25. Derzsi-tó nádasából 1pd repült ki /Gál Andrással/

Fenyérfutó /*Calidris alba*/ Augusztus 17. Kondás - 1 juv. pd /Emri Tamással/, szeptember 6, 7, 9. Hortobágyi-Halastó VIII-as tava, 2 téli ruhás pd, szeptember 22., Csécsi II-es tó, 1 juv. pd.

Nagy partfutó /*Calidris canutus*/ Augusztus 3- augusztus 8 között az Akadémia-tón 1 nászruhás tojó pd; augusztus 27. Kondás, 1 vedlő pd. /bibicékkel/; szeptember 7., Hortobágyi-Halastó VIII-as tava, 1 téliruhás pd, majd szeptember 9-én 2 pd ugyanitt.

Sarlós partfutó /*Calidris ferruginea*/ Július 21. - szeptember 22. között rendszeresen megfigyelhető volt, főleg a Hortobágy-Halastón. Kevesebb adat származik a Csécsi II. illetve az Akadémia-tóról. Maximum: augusztus 27. Kondás, 61 pd, illetve november 7. Hortobágy-Halastó VIII-as tó 70 pd.

Sárjáró /*Limicola falcinellus*/ Főleg a Kondáson figyeltük meg magányosan, illetve kisebb csapatokban. Adatai: június 19. Kondás, 1 nászruhás pd.; augusztus 17. Kondás, nászruhás pd.; augusztus 17. Akadémia-tó, 1 vedlő pd.; augusztus 18, Kondás, 4 nászruhás pd.; augusztus 23. Kondás, 1 pd /Zeke Tamással/; szeptember 6. Kondás, 4 nászruhás pd.; szeptember 9. Kondás, 1 pd.

Vékonycsőrű víztaposó /*Phalaropus lobatus*/ augusztus 10. Akadémia-tó, 1 pd., augusztus 25.-augusztus 27. között 1juv. pd. a Kondáson.; szeptember 22. Csécs II-es, 2 juv. pd.

Zöld Barna - Tar Attila - Szabó József

A füles vöcsök /*Podiceps auritus*/ átvonulása a Hortobágyon

A hazai szakirodalom a füles vöcsköt ritkán megjelenő fajként tárgyalja Magyarországon, az eddigi adatok nagy része a Dunántúlról származik de az 1989-90 között végzett hortobágyi megfigyeléseink során több alkalommal előkerült a mélyebb vízű halastavakról is. A madarak egy-egy területen többnyire csak igen rövid ideig időztek. 1989.december 19-én a Derzsi-tó II-es tava fölött repült át alacsonyan 4 pd. /egy nászruhás, három téli ruhás pd./.

1990. május 14-én a Hortobágyi Halastó IV-es taván 2 nászruhás példány tartózkodott az itt lévő kárókatónak közelében. Rendkívül keveset mozogtak, az idő nagy részét tollászkodással töltötték. A területet gyorsan elhagyták, mert délután már nem láttuk őket. 1990. november 24-én a Csécsi-tó V-ös taván Gál Andrással figyeltünk meg egy téli ruhás példányt. Eleinte teljesen magányosan

mutatkozott, később a szintén itt levő búbos vöcsök közé úszott. Sokszor lebukott.

Tar Attila - Szabó József - Zöld Barna

Füleskuvik /Otus scops/ költése Felsőkörtvélyesen /Fejér megye/

1991 július 12-én szalakóták keresése közben egy eperfa törzsében, kikorhadt ág helyén keletkezett üregben füleskuvikot, alatta öt, 3-5 napos fiókat találtam. Az odus fa egy kelet-nyugati irányú löszvölgyben áll, a terület faállományát eper és öreg gyümölcsfák alkotják, a gerincen akácerdő van.

Staudinger István

A Velencei tavi Madárrezervátum és a Dinnyési Fertő fészkelési eredményei 1991-ben

	fészek	szaporulat	fészek	szaporulat
feketenyakú vöcsök	-	-	1	nem ism.
búbos vöcsök	10	nem ism.	4	nem ism.
törpegém	-	-	2	-
nagy kócsag	6	nem ism.	22	40
/ Az esős tavasz miatt majdnem mindegyik fészekben volt elhullás/				
szürke gém	-	-	24	75
vörös gém	15	nem ism.	14	40
kanalasgém	15	nem ism.	67	120
/ A néhány napos esős időszak miatt a fiókák harmada elpusztult/				
gólya	-	-	3	7
nyári lúd	8	nem ism.	32	70
kanalasréce	3	nem ism.	15	nem ism.
cigányréce	5	nem ism.	8	nem ism.
üstökös réce	-	-	1	nem ism.
/ A sirálytelep szélén költötte hat tojását/.				
barna rétihéja	7	nem ism.	8	részben ism.
egerészölyv	-	-	1	1
vörös vércse	-	-	2	-
haris	-	-	1	nem ism.
bibic	15	nem ism.	10	nem ism.
kis lile	3	nem ism.	-	-

goda	1	nem ism.	2	3
piroslábú cankó	6	nem ism.	18	nem ism.
gólyatöcs	-	-	1	2
/E faj megjelenése újdonság, bár az alacsony vízállás egyre inkább neki kedvez./				
dankasirály	-	-	250	500
kormos szerkő	-	-	6	10
erdei fülesbagoly	4	nem ism.	2	nem ism.
réti fülesbagoly	1	nem ism.	-	-
gyurgyalag	10	nem ism.	-	-
barkóscinege	60	nem ism.	45	nem ism.
függőcinege	12	részb.ism.	3	nem ism.
kékbegy	45	nem ism.	18	részb.ism.
sítke	25	nem ism.	6	nem ism.
berki tücsökmadár	6	nem ism.	2	nem ism.
réti tücsökmadár	1	nem ism.	3	nem ism.

Általánosságban elmondható, hogy ez az év a vízszint csökkenést tűrő vagy kedvelő fajoknak kedvezett. Az élőhelyek átalakulása a vízhiány következtében a korábbi években megszokott fészkelőhelyek átrendeződéséhez vezet.

Fenyvesi László

Megfigyelések a lilefajok 1991-es hortobágyi mozgalmáról

Ez az év szokatlanul csapadékos volt, különösen a július /183 mm/ és az október /131 mm/, amely a pusztákon számos előntést hozott létre. A korábbi évekhez képest az apróbb lilefajok az idén feltűnő számban jelentkeztek, míg a nagylilék közül az aranylile szokatlanul gyér számban mutatkozott. Az alábbiakban fajonként közlöm az idei vonulásukra jellemző adatokat.

Ujjaslile - *Pluvialis squatarola* /L./

Tavaszi vonulásáról csak egyetlen adatom van: ápr. 6-án 1 pd.-t láttam Karcag határában. Augusztus közepétől rendszeresen láttam előntéseken, lecsapoló halastavakon, max. 67 pd-os csapatban. November elején gyakran felbukkant a szikes gyepeken is. Nov. 2-án, erős reggeli fagyot követően észleltem, hogy Hortobágy-Halastón az 5-ös tó szigetén két ujjaslile döglött kagylók félig kinyílt teknőiből táplálkozott.

Aranylile - *Pluvialis apricarius* L.

Márc. 11-én láttam az elsőket. A tavaszi vonuláskor max. 18 pd-os csapatban észleltem. Telejesen kimaradtak idén a nyárvégi-koraőszi előfordulások, csak

október végétől bukkant fel néha a lecsapolt tavakon, nedves szántókon és a pusztagyepeken, általában 1-2 pd-ban, egy esetben /okt. 10. / 20-as csapatban. Más években a százas mennyiségek sem ritkák.

Parti lile - *Charadrius hiaticula*

Tavasszal csak márc. 30-án észleltem. Érdekes volt a júliusi felbukkanása a kunmadarasi előntéseken. Szeptember-októberben a legtöbb lecsapolt halastónál előfordult 10-15-20 pd-os csoportokban is, ami a Hortobágyon szokatlanul soknak számít.

Kis lile - *Charadrius dubius* Scop.

Márc. 28-án érkezett. Állománya nem mutatott változást más évekhez képest. Július közepétől egyre több mozgott az előző fajjal megegyező élőhelyeken, max. 30 pd-os mennyiségben /Akadémia-tó/

Széki lile - *Charadrius alexandrinus*

Márc. 25-i az első tavaszi adata. Költését csak a Nagysziken észlelték a balmazújvárosi megfigyelők /Ecsedi Z., Szondi L., Tar J. és társaik./ Júliustól Nagyiván és Kunmadaras határában egyesével-kettesével láttam mozogni. Halastavakon az idén jóval kisebb számban jelentkezett, mint tavaly, max. 3 pd. /Csécsi-tó./

Havasi lile - *Eudromias morinellus* /L./

Tavaszi előfordulását nem észleltem és hírért sem hallottam. Őszi mozgalma rekord-korai kezdetű: aug. 14-én a Kunmadarasi-pusztán észleltem az elsőt. A Szelencésen és Angyalházában max. 60 pd-os csapatban mutatkozott, a Kunmadarasi-területen jóval gyengébb volt a megjelenése. Tar J. /Balmazújváros/ rendszeresen észlelte kisebb csapat jelenlétét a Nyári járáson is.

Dr.Kovács Gábor

Énekesmadarakkal kapcsolatos megfigyelések a Hortobágyon 1991-ben.

1. Szikipacsirta /*Calandrella brachydactyla*/ költési adatok. 1991-ben nagyon kedvezőtlen idő járt madarainkra. Április közepétől május végéig 133 mm eső hullt. A nagy előntések miatt az első költés, sőt annak pótköltése is tönkrement. A nádudvari Szelencés pusztán rendszeres megfigyelés alatt tartottam egy szikipacsirta párt. Első fészekaljukat 3 tojással az ápr. 28-i nagy eső mosta el. Május 7-én készült el újabb fészük, ezt 8-án 1 tojással egy újabb felhőszakadás pusztította el. Ugyanez a pár harmadszor végre sikeresen kiköltött és 3 fiókát nevelt fel a júliusi, hosszú kánikula idején. Június 16-án a

fiatalok már el is hagyták a fészket. 1991-es költő állományunk a következőképpen alakult:

- Szelencés 10-12 pár /szikes pusztagyep/
- Kunmadarasi-pusztá 8-9 pár /erodált szikes gyep/
- Nagyiván 1 pár /tavaszi árpa vetésen/

A faj újabb, Heves-megyei szántóföldi megjelenését 1991.máj. 24-én magam is észleltem, frissen kelt kukoricatábla nagy szikfoltján, Sarud közelében. /Ezzel az itteni előfordulással Ambrus Béla kömlői tagtársunk foglalkozott alaposabban./

2. Kékbegy /Luscinia svecica/ "csillag" nélküli hímjének megfigyelése. 1991. május 16-án a Derzsi-10-es halastó gyékényes nádasában egy éneklő hím kékbegyét láttam. 30 X 77-es KOWA teleszkóppal megnézve azonnal feltűnt, hogy a madár kék foltjáról hiányzik a fehér "csillag". Bár a szakirodalom jelzi, hogy a Közép-Európában honos *Luscinia svecica cynecula* alfajnál kb. 10 %-os mennyiségben előfordulnak "csillag" nélküli hímek /Glutz: Handbuch der Vögel Mitteleuropas, Bd. 11/I. 209. p. / 22 éve végzett terepmunkám során ez volt az első megfigyelésem. 1991-ben egyébként kb. 40 pár költött a Hortobágyon

3. Egyes énekesmadarak késői /ősz/ éneklése.

A terepet egész évben rendszeresen járó madarász kollégák jól ismerik a költési idő után, sőt, az őszi vonuláskor észlelhető éneklések jelenségét. Itt, a Hortobágyon, pusztai és mocsári környezetben legtöbbször a csilcsalp-füzike, fülemülesítke, néha pedig a szürkebegy őszi énekét figyeltem meg. 1991. őszéről három érdekesebb adatom van.

- **Fülemülesítke** /Lusciniola melanopogon/: okt. 5-én, meleg, napos időben egy pd. erősen énekelt a kunmadarasi Darvas-tavon.
- **Búbospacsirta** /Galerida cristata/: okt. 10-én Nagyivántól D-re egy éneklő pipiske strófáiban goda, erdei cankó, réti cankó és piroslábú cankó hangjának egyes elemeit ismertem fel.
- **Mezel pacsirta** /Alauda arvensis/: ugyancsak okt. 10-én egy "nászrepülő", intenzíven és hosszan éneklő példány megfigyelése a Kunmadarasi-pusztán.

Az ének és a repülés kb. 2 percig tartott.

4.Pacsirták, réti pityerek, sordélyok tömeges megjelenése.

1991. okt. 6-11 között feltűnő volt, hogy Nagyiván környékén milyen nagy számban mutatkoznak a címben említett fajok. A becsült maximumok fajonként a következők voltak.

Mezel pacsirta: kb. 300

Réti pityer: kb. 800

Sordély: kb. 370

5. Sarkantyús sármányok /*Calcarius lapponicus*/ korai érkezése. 1991. szeptember 15-én, Borzaspusztán észleltük az elsőt. Két hét alatt igen nagy számban érkeztek a HNP középső, de főleg déli pusztáira. Okt. 5-9 között 7 pusztát jártam be /Zám, Nagyiván, Kunmadaras, Borzas, Pentezug, Szelencés, Angyalháza/, ahol összesen legalább 400-450-re becsültem a számukat. Ilyen sokat 1978 óta nem észleltem.

Dr. Kovács Gábor

Szerecsensirály /*Larus melanocephalus*/ fészkelése Soponyán

A soponyai víztározó már több éve otthont ad egy 200 párból álló dankasirály /*Larus ridibundus*/ telepnek. Az 1991. év az első, amikor szerecsensirály is költött itt. A telepet július 6-án ellenőriztem, amikor 6 kifejlett fiókát találtam. Közülük az egyik már jól repült.

Fenyvesi László

Viharsirály /*Larus canus*/ költése Sárszentmihályon

A Sárszentmihályhoz tartozó Pálmajori tavaknál, a dankasirály és küszvágó csér telepen Fenyvesi Lászlóval 1991. 07. 04-én végzett fióka gyűrés közben fészket féltő magatartású viharsirályra lettünk figyelmesek. Július 22-én a telep utolsó szigetén egy a nádszegélyben álldogáló fiókát találtunk. A fióka már szépen tollasodott, 5 hetes lehetett. A többitől elkülönült fészket is megtaláltuk egy bezáptolt tojással. Anyaga a szigeten található növényekből, főleg fűfélékből állt. A tojás barna alapon sötétbarnán és szürkés-barnán foltozott, méretei 54,4 X 41,2 mm. A közelben ezenkívül kb. 200 pár dankasirály, 80 pár küszvágó csér, 1 pár ezüstsirály, 4 pár kontyos réce, 1 pár barátréce és kb. 100 pár partifecske költött.

Staudinger István

ÖKOLÓGIA

Öt fióka egerészölyv /Buteo buteo/ fészekben

1990. május 12.-én Sióagárd /Tolna megye/ közelében, a Siótól mintegy 200 méterre lévő árokparti fasorban, fehér nyáron, kb. 9 m. magasan épült egerészölyv fészekben 5, 10-14 napos fiókat találtunk. A fészket ezután még több alkalommal ellenőriztük /fényképfelvételek készítése, gyűrés, táplálékmaradvány gyűjtés céljából/ és minden alkalommal 3 féltő egerészölyv kőrözött be a fészek fölé. 2 példány a fészek felett 20-30 méter magasan, egy pedig kicsit távolabb riasztott. Egy esetben megfigyeltük, hogy a közelebb riasztó ölyvek egyike támadta a távolabb keringőt, de úgy tűnt, hogy ez a támadás csak látszólagos /pótcselekvés/.

10 éve vizsgáljuk ezt a kontroll területet az egerészölyv táplálékozásbiológiai és fészkelésökológiai vizsgálatunk keretében és évekkal ezelőtt már megfigyeltük ugyanitt - akkor a jelenlegi fészektől mintegy 400-500 méterre egy nyárültetvényben fészkelte ez a pár, míg az erdőt ki nem vágták - hogy ellenőrzéseink alkalmával 3 példány egerészölyv kőröz a fészek fölé. Akkor azonban mindig normál nagyságú /2-4 tojás, vagy fióka/ fészkeiket találtunk. Az öt fiókás fészeknél tett ellenőrzéseink alkalmával a fészek mindig frissen tatarozott, zöld leveles ágakkal bélelt volt. Minden alkalommal találtunk a fészekben el nem fogyasztott zsákmányállatot is /mezei pocok, hörcsög, fácán/. A fiókák kirepüléséig jól tápláltak voltak, begyük általában telt volt. Valószínű tehát, hogy bőségesen hordtak a szülők /gondozók?/ számukra táplálékot. A fészekből mind az öt fióka szerencsésen kirepült.

Magyarországon - ismereteink szerint - öt fiókás egerészölyv fészekről még nem számoltak be. Öt tojásos fészkeket egy alkalommal figyeltek meg /Haraszthy, Mad. Táj. 1983. jan.-jun./, de ennek a fészkeknak a további sorsa /kirepülés/ ismeretlen maradt.

Mivel a fentiekben tárgyalt sióagárdi egerészölyv fészket tojásos korban nem láttuk, nem állíthatjuk, hogy a tojások ugyanattól a tojótól származnak. Összetojás is elképzelhető - az ellenőrzéseink alkalmával megjelölt 3 féltő magatartást tanúsító adult egerészölyv is ezt valószínűsíti.

Dr. Kalotás Zsolt - Pintér András

Átnyaraló vetési ludak /Anser fabalis/

1990. május 18.-án Niklapusztán /Dunatetőtlen/ szoloncsákos szikes gyepen füvet csipegető vetési lúd párt figyeltem meg. A ludak bibicek, piroslábú cankók, godák és seregélyek társaságában mutatkoztak. Az egyik példánynak a bal szárnyából 2 db elsőrendű evezőtoll mereven oldalirányban kiállt, mintha löfegyverrel sebeztek /szárnyazták/ volna. Ezt a példányt kezdetben röpképtelennek is véltem, de miután mintegy 100 méterre megközelítettem őket, szárnyra kaptak és mindketten északi irányba, összetartva elhúztak. A sebzettnek vélt példány is jól repült, noha repülésén - a sérült szárny miatt - féloldalasság volt megfigyelhető. Feltételezem, hogy a sérült madár még a téli, vadászati időszakban megsörétezett példány lehetett, amely képtelen volt tovább repülni társaival és a párja mindvégig kitarzott mellette.

Dr. Kalotás Zsolt

Megfigyelések egy házi rozsdafarkú /Phoenicurus ochruros/ fészeknél

Dombóvári házunk teraszán 1989-ben házi rozsdafarkú költött füstifecske /Hirundo rustica/ fészekben. A fészek /amely a sárfészek közepét kitöltötte/ fűszálakból, pázsitfűvek virágzatából, vékony gyökerekből, pamutszálakból állt. A tojó 04. 28-án kezdett kotlani 5 tojáson. A hímeket a költés teljes ideje alatt mindössze háromszor láttam. A fiókák 05. 12-én keltek ki. Etetésüket kizárólag a tojó végezte, általában kisebb hártvásszárnyúakkal, legyekkel, 1-1 esetben hernyóval ill. araszolólepkével /Nemoria sp./ etetett. 05. 14-15-én vizsgáltam az etetések napszakonkénti gyakoriságát. Mindkét nap borús, fülledt idő volt, 25 fok hőmérséklettel. 14-én 8 alkalommal etetett a tojó a 16.57-18.02 közötti megfigyeléskor, az etetések közti idő 3 és 11 perc között változott. Eközben 2 alkalommal a fészken is ült 7 ill. 9 percig. 15.-én 06.16-07.15 között szintén 8 alkalommal etetett. Eközben 3-szor ült a fészeken /3 ill. 10 percig/. Két etetés között 2-13 perc telt el. Ugyanezen a napon 10.50-11.22 között csak 3 esetben etetett, közben 15 percig a fészken ült. A fészkelés sikeres volt, az öt fiatal 05.29-én kirepült.

Király Gergely

Barátka /Sylvia atricapilla/ faggyú-fogyasztása

Dombóvári bokros kertünkben rendszeresen etetjük a madarakat március végéig. 1991-ben 03. 03-tól 2-3 barátka rendszeresen megjelent az etetőn és a részükre kirakott aszalt gyümölcsöket fogyasztották. 03.10-én 1 hím példány ismételt az ágakra kötött faggyúszalagokat csipegette.

Király Gergely

Tavi kagyló /Anodonta anatina/ és a lilealakúak /Charadriiformes/

A lecsapolt halastavak sajátja, hogy a több méterről néhány centiméterre apadó vízben többszörösére feldúsulnak a szerves hulladékok, alacsonyabbrendű szervezetek, és ezt a "levest" szűri át táplálkozás során a rengeteg nyitott tavi kagyló, amelyek néha az ott táplálkozó madarak lábaira csukódnak /lásd még Mad. Táj. 1986/1 szám 40. old. és 1989/3-4 szám 41. old./.

1989-ben, a Virágoskúti - halastavon ismét pórul járt néhány dankasirály, egy goda és egy füstös cankó, amely még nehezen de arrébb tudott szállni a hatalmas kagylóval. Közülük csak néhány dankasirályt tudunk megszabadítani terhüktől. A megszorult madarak túlélési esélyeit jelzi amit 1990 november 4-én az 1-es tavon megfigyeltünk. Vándorsólyom űzött egy füstös cankót, amely a lábán tavi kagylót cipelt, így rendkívül nehézkesen mozgott. Métereket repült, majd a halárokban a folyamatosan rávagdosó sólyom előtt az utolsó pillanatokban újra és újra a víz alá bukott. A közelben álldogáló ezüstsirályok közül kivált egy, elüldözte a sólymot, a többi pedig rögtön közrefogva agyonverte a tehetetlen cankót. A jelenet mindössze 1-2 percig tartott.

Ecsedi Zoltán - Szondi László - Tar János

Költésbiológiai megfigyelések gólyatöcs /Himantopus himantopus/ telepeken

1. Korábbi költési biotopjának beszűkülésével, illetve megszűnésével a gólyatöcsnek az utóbbi években új - az előzőekhez hasonló - mesterségesen kialakított költőhelyei keletkeztek a híg sertésrágya szikkasztó-tavakon Szentés környékén két nagyüzemi sertésstelep mellett a beszáradt sertésürüléken.
2. Mindkét területen már a létesítést követő évben /1982 illetve 1983-ban/ megjelentek a gólyatöcsök.

3. Az elmúlt három évben rendszeresen, viszonylag nagyszámú /13, 17, 18 illetve 3, 5, 18/ gólyatöcspár költését észleltem. A rendszerességet a növényzeti és vízviszonyok viszonylagos változatlansága a táplálékbázis és a területek zavartalansága biztosítja. A két telep költőpárjainak száma a magyar állomány nagyság tekintélyes /nagyobb?/ részét képviseli. Valószínűleg a jelenlegi legnagyobb magyar gólyatöcs fészektelepek. A két területen 1990-ben a tojó-szülő és fiatal madarak száma - a hímek nélkül - 97 volt. Nincs magyarázatom a költőpárok számának viszonylagos állandóságára.
4. A megfigyeléseket a zavartalanság biztosítására a beláthatatlan fészektelep közvetlen megtekintése nélkül végeztem a riasztó szülőmadarak és később a repülő fiatalok "óvodái" gyülekezése alapján.
5. Az első madarak érzései időpontja április első hetének vége, legkorábban 1990. 04. 04. Mindíg a hím madarak érkeztek először.
6. A kotlás és fiókanevelés ezen területeken a magas növényzet, dús vegetáció miatt nagyon rejtetten történik. Így pontos megfigyelés, számlálás május-júniusban nem végezhető.
7. A zárt, magas növényzettel borított és/vagy körülvett költő területről a már repülő fiatalok július elején /legkorábban 1990. 07. 01./ kezdenek előjönni. Június közepétől a költőterületen már csak tojókat és fiatalokat lehet találni. A hímek valószínűleg a kelés időpontjában elhagyják a területet. Július végére már minden fiatal - repülő korában - előjön a dús növényzetből és lehetőség van számbavételükre. Ilyenkor a növényzetmentes, kiszáradt tófenéken vagy zátonyokon családonként lazán összetartva, inkább azonban az összes, nagyjából egyidős fiatal "óvodát" képezve pihen.
8. A felnevelt repülő fiatalok családonkénti átlaga 1990-ben az egyik területen 3 /18 család/ a másikon 3.6 /5 család/ volt. Utóbbi helyen a növényzetmentes beszáradt tófenéken sok fészekalj elpusztult. Okát nem sikerült felderíteni.
9. A költőterületek elhagyásának ideje augusztus volt.
10. A költőhelyeken legkésőbbben egy késői /pót ?/ költésből származó fiatalot láttam 1989. 09. 22-én. Anyamadárral és két repülő fiatalal 1987.09.05-én találkoztam utoljára.
11. Az élőhely jellegzetes fészkelő madár fajai még a kanalasréce /*Spatula clypeata*/, vízityúk /*Gallinula chloropus*/, gulipán /*Recurvirostra avosetta*/, dankasirály /*Larus ridibundus* /, kűszvágó csér /*Sterna hirundo*/, énekes nádiposzáta /*Acrocephalus palustris*/, ritkán a kis lile /*Charadrius dubius*/ és a kékbegy /*Luscinia svecica*/.
12. Érdekes és ellentmondásos kérdést vet fel a híg sertésrágya szikkasztó-tavaknak, mint élőhelynek a védelme. Korábban ilyenféle megoldás szinte elképzelhetetlen volt. Ma pedig úgy tűnik sürgető szükségként jelentkezik ez pusztuló állományú sziki madarunk megmentése érdekében.

Végül kérem madarászbarátaimat, hogy hasonló élettérben keressék és jelezzék a gólyatöcs előfordulását.

Dr. Bod Péter

Adatok a nyári lúd /Anser anser/ 1991-es hortobágyi költéséről

Az 1990-es, katasztrofálisan száraz évben a nyári lúd hortobágyi állománya igen alacsony volt, alig 140-150 pár. 1991-ben a jóval kedvezőbb vízviszonyok mellett 680-300 párt észleltünk, amely ugyan még mindig elmarad a régebbi idők mennyiségétől, de kedvezőbbnek mondható. Halastavakon és kisebb-nagyobb mocsarakban egyaránt rendszeresen figyeltem a fiókákat vezető párokat. Ennek során feltűnt, hogy zömmel 4-5 fiókát költöttek, de 6-os és 7-es családok is akadtak. Ezzel szemben ritka volt a 3 fiókás és csupán egyszer akadt elém 2-es család.

A fészekaljok nagyságára vonatkozóan minden eddigi adatomat felülmúlja az a 11 fiókát számláló család, melyet a kunmadarasi Darvas-tónál figyeltem meg. A tavon tartózkodó többi libacsaládot jól elkülönülve láttam ugyanekkor és nem tartottam valószínűnek az idegen fiókák elszegődését más családhoz, mely néha egyébként előfordul. 1991. június 10-én megfigyeltem egy igen késői kelésű családot is:

a Hortobágy-Halastó 6-os taván észlelt 4 fióka még sárga pelyhes volt, maximum 12-14 napos. Feltehetően valamely május elején kezdődő pótköltésből származtak. Ugyanezen a napon már teljesen kitollasodott, kishíján röpképes fiatal ludakat is láttam.

Dr. Kovács Gábor

Tövisszúró gébics /Lanius collurio/ különös fészkelése

1991. 05. 19-én a Karancs hegység nyugati lábánál 5 tojásos kotló maggyvágó /Coccothraustes coccothraustes/ fészket találtam meg. A fészek nemesnyárfán 6 méter magasan, a törzs mellé volt építve. 06. 13-án meglepődve vettem észre, hogy ugyanabban a fészekben egy tövisszúró gébics kotlik. A közelebbi vizsgálatkor derült ki, hogy a maggyvágó fészkére épített rá, amelyben két normál nagyságú tojás mellett egy rendellenes kicsi tojás is volt. A tojások színeinél is eltérés mutatkozott, ugyanis az egyik normál nagyságú és kicsi tojás azonos színű, míg a másik már jóval világosabb színű volt. A későbbi ellenőrzésekor a fészek már elhagyottnak bizonyult. A két normál tojás méretei

21.7 X 16.8 mm a kicsié 13,5 X 10,7 mm. Ez a fészek valószínűleg már pótköltése volt a gébicsnek.

Rozgonyi Sándor

Balkáni gerle /*Streptopelia decaocto*/ költési kísérlete fekete rigó fészekben

A balkáni gerle lakott területeken köztudottan különös helyeket is választ fészkeképítésre. Én is találtam Sopronban egy érdekes helyen épült fészket. 1991. 03. 30-án vettem észre, hogy az udvarunkon álló fiatal lucfenyőn lévő régi fekete rigó fészken balkáni gerle ül. A gerlepár már egy héttel korábban a fa körül repkedett alkalmas fészkelőhelyet keresve. A fészek 2 évvel korábban kb. 3 m magasan, a törzs közelében épült erre, mint alapra hordott néhány gallyat a balkáni gerle és kezdte meg a kotlást. A költés sajnos a következő héten megsemmisült, valószínűleg a nagy viharok következtében.

Dr. Hadarics Tibor

Érdekes fekete rigó /*Turdus merula* / fészek

1991. májusában a Sopron határában lévő földünk szerszámos házikójában különös feketerigó fészket találtam. A fészek egy kb. 2 m magasan lévő polcon helyezkedett el, és hat, kb. 3,5 m-es műanyag kötözőszál kötötte össze az ellenkező sarokban a földön álló vödörrel, melyben a zsineget tároltuk. A madár a fészkeképítés során a növényi szálak, apró gyökerek mellett, ezt a bódében talált anyagot is felhasználta, de mivel nem tudott rövid darabokat kihúzkodni belőle, ezért a több méter hosszú szálakat odahúzva, azok szabad végét építette be a fészekbe. Az épületbe egyébként a homlokfal felső részén lévő nyitott részen jutott be. Az öt tojásából mind az öt fióka kikelt és sikeresen ki is repültek június első felében.

Dr. Hadarics Tibor

Kárókatónák /*Phalacrocorax carbo*/ tömeges toll- evése

1991. augusztus 12-én, kora hajnalban Hortobágy-Halastó lecsapolt és szárazon álló 11-es tavaknál végeztem megfigyeléseket. A nagyrészt már felszikkadt tómederben kevés vízfelület maradt, az is csak a belső halágyakban

és kisebb egyenetlenségekben. A halevő madárfajok táplálkozási lehetőségei ekkorra már megszűntek, a tavat a sirályok, nyári ludak, pólingok nappalozó-, pihenőhelyül használták. Szokatlan jelenségnek számított, hogy a leghátasabb, már porzásig kiszáradt mederrészen és a halágy partján nagy csapat kárókatóna álldogált. A kezdetben 220-230 példányhoz egyre több, újonnan érkező is csatlakozott, végül kb. 300-an gyűltek össze. 30 X 77-es KOWA teleszkóppal szemléltetem őket, amikor feltűnt, hogy a talajról nyári lúd, póling- és sirálytollakat szednek fel és azt le is nyelik. Kisebb pelyheket, fedőtollakat ugyanúgy megettek, mint 20 cm-esre becsült szárnytollakat, nyári lúd karevezőket is. Egy-egy toll miatt néha civódás, nagyobb verekedés is támadt közöttük.

Dr. Kovács Gábor

Molnárfecske /Delichon urbica/ adatok Karancslapujtőről 1991-ben

Április 12-én érkeztek meg községünkbe az első molnárfecskék. /3 pld./
Szeptember 09.-én a főút mentén egy km-es szakaszon családházak eresze alatt még 20-25 fészekben nevelkedtek fiókák. A kirepülések szept. 18 és okt. 2 között történtek.

Szeptember 23-án a fecskék zöme elvonult, de 30-án még 25-30 pd. repkedett a ház fölött, ahol még fiókák voltak a fészekben. Október 1-én már csak a két szülőt láttam, amint fiókáikat etették, 3-án az utolsó fecske is eltűnt.

Rozgonyi Sándor

Adatok a dankasirály /Larus ridibundus/ táplálkozásához

1991. június 23-án 17h-kor furcsa eseményre lettünk figyelmesek Gárdony határában az egyik kertben, ahol két közepes méretű cseresznyefa felett körülbelül 200-250 fős nászruhás dankasirály csapat jelent meg. A csapatból 20-25 sirály rászállt a fákra. Gyors szárnycsapkodással ugráltak egyik ágról a másikra, miközben a cseresznyét ették. Két-három percenként 4-5 példány a magasba emelkedett, a fölöttük körözők közül pedig ugyancsak 4-5 madár ereszkedett a fára. Ez így ment körülbelül 15-20 percig, majd a sirályok elvonultak a tő irányába.

Lóránt Miklós - Éles Balázs
Madarász-suli

Etológia

Egerészölyv /Buteo buteo/ támadása nyílt területen

1991. 05. 30-án egerészölyv fészket ellenőriztem a karancsaljai Fektón, mezőgazdasági területtel övezett akácos domboldalon. A dombtetőről távcsővel ráláttam a fészkekre, amelyben 2 pelyhes fióka volt. A szülő madarakat nem láttam a közelben. Innen kb. 400 m-re eltávolodva a földből még alig kibújt napraforgótáblán haladtam keresztül. Fölöttem egy ölyv jelent meg és a következő pillanatban zuhanó repülésbe ment át, 1 m-re közelített meg, majd a magasba emelkedett. Két-három kör megtétele után újra támadásba lendült. A "légiveszély" 5-6 percig tartott, ezalatt 10-12-szer vágott felém, olykor annyira közel jött, hogy ösztönösen lehúztam a fejem. Aztán mint aki jól végezte dolgát, komótosan tovább repült.

Ugyanez történt 06. 03-án is. Frissen kaszált lucerna-táblán mentem keresztül és felfigyeltem a közelben vadászgató egerészölyvre. Távcsővel néztem, miközben fölém szállt és már támadott is. Négyyszer csapott felém, azért nem többször, mert közben egy barázdabillegető /Motacilla alba/ tapadt rá és hangoskodva állandóan zaklatta. Ettől a helytől az ölyv fészke kb. 600 m-re volt.

Rozgonyi Sándor

Megfigyelések a kanalasgém /Platalea leucorodia/ viselkedéséről

A Madártani Tájékoztató 1988/1-4 számában /79-80 o./ már hírt adtam a Kunkápolnási-mocsár /HNP/ nagy nádi gémtelepéről, mely 1987-ben alakult ki. Azóta is rendszeresen figyelem az egyes fajok állományának változását és télidőben igyekszem a részükre meghagyott nádas területet védeni és tovább bővíteni, eddig még sikerrel.

A madarak viselkedésének megfigyelésére külön leshelyet építettem a teleptől kb.200 méterre, ahol egy iszapszigetre rendszeresen kijárnak a kolónia lakói. A 7-8 fajból álló vegyes telep fajai közül főként a kanalasgém itt a gyakori vendég. Repülő fiókái május végétől kezdve sokszor 40-50-es csapatban lepik el az aprócska szigetet, ahol valóságos "óvoda" alakul ki. A madárszülők is itt keresik fel őket etetés céljából. Gyakran érkeznek bakcsók és a két kócsag faj, viszont az üstökös-gém, vörös gém és a batla elkerülik a szigetet. A telepen nem költő

madarak közül a nyári ludak, gólyák, néha pedig az erre kóborló kárókatonák meg szállnak rajta.

A 12 méterre elhelyezett lesből főleg a kanalasgémeket tudom tanulmányozni. 1991. június 2-án olyan viselkedési elemeket figyeltem meg, amilyeneket még nem láttam. Az öreg madarak a folyton kolduló és okvetetlenkedő fiókákat különleges módon utasították rendre: csőrükkel vízszintesen, vagy kissé ferdén suhintva nagyot koppintottak a fiatal madár lábára. Főleg a csúdjét célozták meg. Esetenként a csőrükbe szorítva, meg is ráncigálták azt. Egy ilyen megdorgált fióka a szigeten megpihenő nyári lúd-család fiataljait szintén a lábukra mért suhintó ütésekkel próbálta elűzni. A közbelépő öreg ludak hamar "lepfozták" a szigetről az agresszív kanalasgém-fiókákat. Említést érdemel még, hogy milyen gyakran láttam a leshelyről a kanalasgémek és a nagy kócsagok, sőt a bakcsók hosszadalmas fürdését, melyet félórákig tartó tollászkodás követett.

Dr Kovács Gábor

Kerecsensólymot /Falco cherrug/ támadó bibicék /Vanellus vanellus/

1991. október 5-én a kömlői Kiserdő mellett elterülő 25 hektáros, aznap tárcsázott szántóföldön táplálkozó madáregyüttest /Perdix 13 pd; Vanellus 4 pd; Columba livia domestica 11 pd; Pica 17 pd/ figyeltem. Néhány perc elteltével a csapat váratlanul felrebbent egy közeledő kerecsensólyom miatt, amely egy házi galambot zsákmányolt. Rövid idő múlva a négy bibic támadni kezdte, rárepüléseivel zaklatta a sólymot, amely 2 perc elteltével a még vergődő házi galambot hátrahagyva a levegőbe emelkedett, 18-20 percig a szántóföld fölött kőrözött, majd elrepült.

Ambrus Béla

Egyéb

A X. Sumonyi Ornitológiai Tábor eredményei 1990.

A tábor 1990. 07. 28 - 09. 09. között működött. A 70 résztvevő 14 helyi csoport tagjai közül került ki, de 6 erdélyi fiatal ingyenes részvételét is biztosította az MME. Baranya megyei Csoportja. A táborozás megkezdése előtt a DD.KÖVIZIG anyagi támogatásával felépítettünk egy 30 m²-es madárvárta céljára szolgáló faépületet összesen 300 000 forintos költséggel.

A madarak befogásához 408 fm. /900 m²/ függönyhálót használtunk. A táborozás folyamán 67 madárfaj 4420 példányát jelöltük. Az újonnan gyűrzött madarak 10,5 %-át /464 pd./ fogtuk vissza. 75 pd. magyar gyűrűs és 3 pd. külföldi gyűrűs madarat is ellenőriztünk. A külföldi madarak közül érdekesség egy spanyol gyűrűs cserregő nádiposzáta kézrekerülése. Első ízben jelöltünk csicsörkét, s ezzel a Sumonyban gyűrzött madarak száma a kezdettől számítva 104-re emelkedett.

A táborban 50 pd-t eltérően gyűrzött fajok:

Füstifecske /H. rustica/	1200 pd.
Partifecske /R. riparia/	222 pd.
Vörösbegy /E. rubecula/	102 pd.
Nádi tücsökmadár /L. luscinoides/	61 pd.
Nádirigó /A. arundinaceus/	138 pd.
Cserregő nádiposzáta /A. scirpaceus/	332 pd.
Énekes nádiposzáta /A. palustris/	62 pd.
Foltos nádiposzáta /A. schoenobaenus/	401 pd.
Barátposzáta /S. atricapilla/	833 pd.
Kerti poszáta /S. borin/	68 pd.
Mezei poszáta /S. communis/	52 pd.
Sisegő fűzike /Ph. sibilatrix/	72 pd.
Tövisszűrő gébics /L. collurio/	84 pd.
Zöldike /C. chloris/	83 pd.

A faunisztikai felmérések során 155 faj jelenlétét mutattuk ki a tórendszeren és környékén. Különösen a tavaktól északra elterülő nagy kiterjedésű búzatarló szolgált sok meglepetéssel, ahol hosszú időn keresztül gémfélék és ragadozók tömegei táplálkoztak. Tíz fajt /nyíl farkú réce, üstökös réce, pusztai ölyv, hamvas rétihéja, kerecsen, kék vércse, kis sárszalonna, gulipán, viharsirály, szürke kulló/ első ízben észleltünk, ezzel a megfigyelt fajok száma a kezdettől számítva 183-ra emelkedett.

A vedlésvizsgálatok során 32 faj 261 példányának vizsgálati eredményét rögzítettük.

Bank László

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület III. Tudományos Ülése, Szombathely 1991.

Sopron és Szeged után Szombathely adott otthont a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Tudományos Ülésének. 1991. március 1-2-3-án a Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskolán került megrendezésre a III.

Tudományos Ülés, melyet az egyesület Chernel István Vas Megyei Szervezete és a BDTF Állattan Tanszéke közösen szervezett. A tanácskozás célja az volt, hogy a madártan hazai művelői újabb kutatási eredményeiket ismertethessék és szakmai-baráti kapcsolatot teremthessenek egymással és a meghívott külföldi kutatókkal. Az ország különböző részéből és Jugoszláviából több mint hetven szakember érkezett.

Megnyitó előadások voltak: Dr. Jánossy Dániel: Felsőmocsok madárfauna Polgárdiból, Dr. Kárpáti László: Madártan és madárvédelem az Alpoknál. Az előadások péntek délután és szombaton két szekcióban folytak. Negyvenhárom előadás hangzott el az ökológia, etológia, populációbiológia, állatföldrajz és a gyakorlati természetvédelem témaköréből. Tudományos szenzáció egy kihalt tyúkféle csontmaradványainak előkerülése Polgárdi határában. A faj a mai délkelet-ázsiai "erdei fogolyhoz" hasonlít leginkább. Sok új információval gazdagodhattunk egyes madárfajok vonulásáról, költésbiológiájáról és viselkedéséről. Az országos monitoring rendszerek eredményeként megtudhattuk, hogy néhány faj hazai állománya évről évre csökken. Még mindig nem megoldott hazánk legnagyobb madarának, a tűzoknak megmentése. Egyes előadások az urbanizáció és a mezőgazdaság madarak életére gyakorolt hatását elemezték. Beszámolt hallhattunk a vihasírály első hazai fészkeléséről és a Fertő-tónál végzett kételtű és hüllővédelemről. Záróelőadás: Dr. Bankovics Attila: Nemzetközi Ornitológiai Kongresszus, Új-Zéland 1990.

A két és fél napos összejövetel a Kőszegi hegységbe szervezett szakmai kirándulással zárult.

Reméljük, hogy az MMTE III. Tudományos Ülése is hozzájárult ahhoz, hogy a magyar madártan és természetvédelem méltó helyet foglaljon el a tudományban és a közgondolkodásban egyaránt.

Gyurác József

Szürke gém /A.cinerea/ és vörös gém /A.purpurea/ hibridizációk Dinnyésen

1991. május 27-én az Elza majori kis vörös gém telepen különleges szürke gém fészekaljra bukkantam. A fiókák színezete elütött a szürke gémeiktől. A legszembetűnőbb különbség a nyak, a begy-és a melltollak barna, fahéjbarna színe, ill. a szárnyak külső élén a hasonló színű szegés. További színbeli eltérés, hogy a testtollak, de elsősorban a hát és a szárnyak sötétszürkék /nem palaszürkék, mint a szürke gémeknél/, ill. a szárnyak külső élén hasonló színű a

szegés. További színbeli eltérés, hogy a testtollak, de elsősorban a hát és a szárnyak sötétszürkék /nem palaszürkék, mint a szürke gémeknél/
Későbbi megfigyeléseim során megállapítottam, hogy a hím vörös gém. Érdekes, hogy a fészek vörös gém stílusban, magas nádszálakra épült. A 4 teljesen egyforma, jól fejlett fióka 10 nap múlva elhagyta a fészket. Június 17-én meglepetésemre a tó másik felén szürke gém típusú alacsonyan épített fészkekben hasonló fészkeket találtam. Itt is 4 kb. 3 hetes fióka nevelkedett. A "vegyes páros" bentlétemkor együtt keringett a fészek fölött, de a vörös gém sokkal kitartóbb volt. Megjegyzem, itt csak egy nagy kócsagpár fészkel a közelben.

Fenyvesi László

I. Hopp Ferenc Gyűrés és Vonuláskutató Emléktábor Naszály-Ferencmajor, 1991.

1991. augusztus 17-27 között gyűrés és vonuláskutató emléktábort rendeztünk a Naszály és Tata között húzódó Ferencmajori halastavaknál. Névadónk Hopp Ferenc /1922-1988/ a Komárom megyei HCS. vezetőségi tagja, ornitológusa és szakértője volt, aki kiemelkedő munkásságával mind a hazai, mind a nemzetközi madarászvilágban elismerést szerzett.

Az első ízben megrendezett tábor taglétszáma átlagosan napi 12 fő volt, többnyire a környező középiskolák diákjai részvételével. Az előző évben végzett területfelmérő gyűrés alapján egy koncentrált fekete bodzás biotópot és az egyik tőegység /X./ nádasát választottuk vizsgálandó területül. Rendelkezésünkre 14 db. 12 m-es és 2 db. 6 m-es japán függőnyháló állt.

A tábor ideje alatt 480 madarat gyűrtünk, köztük 2 kis lilét, 5 réti cankót, 2 billegető cankót, 1 apró partfutót, 64 cserregő nádiposztát, 42 foltos nádiposztát és 109 barátkát.

A tavakon rendszeres faunisztikai felmérést is végeztünk, melyek közül a legérdekesebbek a fűtyülő réce, a kigyáskölyv, a halászsas, a kőforgató és egy fiatal csüllő voltak. Ezúton szeretnénk köszönetet mondani a Börzsönyi HCS vezetőségének, hogy rendelkezésünkre bocsátottak 10 db. 12 m-es függőnyhálót.

Szimuly György - Péntes László - Musicz László

Utolsó levél Radetzky Jenőnek!

Kedves Jenő Bácsi!

Legutóbbi levelemre egyre késett a válaszod és ez szokatlan volt, hiszen korábban levélváltásaink folyamatosak voltak.

Roszzat sejtettem, és érzésem sajnos beigazolódtott amikor kézhez kaptam a lesújtó hírt hozó boríktéket.

Bizony elfáradtál és hihetetlen teherbírásodat 1991. november 26-án legyőzte a kiméretlen halál. 82 évesen hagyta itt bennünket, de csak fizikai lényed került 1991. december 2-án Székesfehérváron a Fecskeparti temető sírjába. Szellemed, mélységes emberséged, munkabírásod példaértékű számomra, számunkra.

Tanító, kedves szavaidra mindig emlékezni fogok és fogunk, mert tudom, nagyon sokan vannak itthon és külföldön, akik Tőled kapták a segítséget, indíttatást, biztatást, hogy bepillantassanak a biológia, az ornitológiai és a természetvédelem hihetetlenül érdekes világába.

Dolgoztál, tanítottál, neveltél fáradhatatlanul a legutolsó pillanatig.

Világhírű agárdi Chernel István Madárvártád szentélye volt évről évre az ide eljutó szerencsés fiataloknak.

Emlékszel itt találkoztunk először a Velencei-tó e csodás kis szegletében és már ekkor lenyűgözött hihetetlen tudásod, segítőkész, közvetlen modorod, emberséged? Megtisztelő barátságod mindig segítette életem és azt gondolom ezzel mindnyájan így voltunk akiket csak megajándékoztál vele.

Barátaimmal örültünk, hogy segíthettünk a Várta tavaszi szállításában és az együtt eltöltött napok kedves élménye tovább kovácsolta a baráti szálakat.

Emlékszel amikor arról beszélgettünk, hogy a gyerekeket meg kell tanítani kenyérrel szelni? Mostanában úgy vágják a kenyérrel mint a parízert. Pedig a kenyér az élet és az erő jelképe, éppen ezért fél kézzel magunkhoz öelve, a másik kezünkben lévő késsel kanyarítva szeljük. Még szüleink is ha véletlenül leesett egy darabka, felkapva megcsókolták azt. Milyen tiszta és mélyen emberi dolgokra vezettél rá bennünket és az ilyen hasonló aprónak tűnő mozzanatokból szövődött igaz barátságunk.

Milyen elragadtatással tudtál beszélni, amikor a Várta magasfigyelőjéből bemutatott a környező tájat, kis hazádat a Velencei-tavat.

Tudtunk a tavat érintő súlyos gondokról, de Te képes voltál elfeledtetni velünk a napi bajokat élménybeszámolóiddal, mindig érdekes, lebilincselő előadói stílusoddal.

Kedves Jenő Bácsi! Búcsúzom Tőled e levellel. Találkozunk az "Égi Madárvártán" ahol már nincsen fájdalom, környezetszennyezés, testi fáradtság, emberi butaság. Persze "csak az hal meg akit elfelejtetek".

Te pedig itt élsz a szívünkben tovább, sohasem felejtünk, míg élünk emlékezni fogunk Rád.

Ószinte tisztelettel és régi barátsággal:

Danka Dénes

Megemlékezés

SÁRVÁRY JÓZSEF 1911-1991

1991. december 9-én távozott körünkől a magyar dísznövény kertészet és a kertészeti pedagógia kiemelkedő alakja.

A virágok és növények iránti vonzalma már gyerekkorában megmutatkozott, amikor édesanyja oldalán kapcsolódott be a virágok ápolásába és a kerti munkába. Középiskoláit a kőbányai Szent László gimnáziumban végezte, majd az Ungvári család ceglédi kertészetébe került.

1929-ben kertész képesítést szerzett, majd a Székesfevárosi Kertészetnél termelési irányítóként dolgozott. 1948-ban kertész szaktanári oklevelet kapott, s ettől kezdve a kertészet gyakorlá művelése mellett a kertészeti oktatást, a kertész ifjúság nevelését tekintette élethivatásának. Oktató- pedagógiai munkáját szaktanfolyamon kívül a Munkügyi Minisztérium Kertészeti Iparitanuló Intézetében, az Egressy úti, a Maglódi úti Technikumban, ill. Szakmunkásképző Intézetben végezte.

Az 1960-as évektől mint szakfelügyelő az ország csaknem valamennyi kertészeti iskoláját megismerte és látogatta. Tanítványai, fiatal kollegái csak mint "Józi bácsi"-t szeretettel és tisztelettel emlegették. Nagyon sok ismeretterjesztő előadást tartott. Ilyenkor nem sajnálta a fáradságot, hogy vecsési kertjéből a hó alól kisedett "téltemetőt" és a különböző gyógy-, és dísznövényeket egy-egy cserepes példányban a valóságban is bemutatassa. Tiszteletreméltó türelme, mesélő kedve sose hagyta el. Az ismertett növényekkel kapcsolatban elmondott élményei, anekdotái elmélyítették a szakmai ismereteket. Magyarázta közben az emberi lelket, szívet melengető szavai a természet iránti kötelességekre is felhívta a figyelmet. Nagy súlyt fektetett a növények precíz leírására. Sohasem mulasztotta el azok latin nevét is megjelölni.

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület budapesti csoportjának tagjaként rendszeres havi előadásokon mutatta be, ismertette azokat a növényeket, amelyek a madarak fészkelésében, táplálkozásában szerepet játszanak.

Az alkalmazott meteorológiának, az agrometeorológiának lelkes híve volt. Mint az Országos Meteorológiai Szolgálat vecsési állomásának u.n. társadalmi észlelője, tevékenységét mindenkor a legnagyobb lelkiismeretességgel, nagy hozzáértéssel és pontossággal látta el. Neve, adatai és jelentései örökre bekerültek a "Meteorológiai Klímaarchivumba". 1950 óta betöltött áldozatos, precíz munkájáért az Országos Meteorológiai Szolgálat több ízben is emlék plakettel és emlékéremmel tüntette ki.

A Nyugdíjas Agrárszakemberek Klubjának hűséges tagja volt. Társai és a klub érdekében kifejtett fáradhatatlan munkájáért 1990-ben Széchenyi emlékéremmel tüntették ki.

Emlékét megőrizve, Juhász Gyula soraival búcsúzunk:

**Nem múlnak ők el,
kik szívünkben élnek.
Hiába szállnak
árnyak, álmok, évek.
Ők itt maradnak bennünk
csöndesen még.....**

Tarjányi Ferenc - Dr. Szekrényi Béla

FELHÍVÁS!

1991 nyarán a 2. Tövisszúró gébics kutató és gyűrző táborban egy fehér vállfolttal rendelkező adult hím gébicset sikerült fognunk. A fehér vállfolt abból adódott, hogy a madár elsőrendű evezőtollain a toll tövétől kezdődően fehér szárnytükör alakult ki ami a fedőtollakon is túlért. Ezek után a jelenségre odafigyelve minden adult hím tövisszúró gébicset átvizsgáltunk, és több egyednél találtunk fehér vagy fehéres-szürke szárnytükört, de ezek nem értek túl a fedőtollakon így csak tudatos kereséssel lehetett megfigyelni ezeket. Gyors vizsgálódásból kiderült hogy nemcsak néhány egyedi esetről van szó, ezt bizonyította a Herman Ottó Múzeumban talált egyik preparált egyed is amit a Bükkben gyűjtöttek és ezen is található fehér szárnytükör. Horváth Róbert barátom is tájékoztatott, hogy az idén Szalonnán a Bódvavölgyben is gyűrték fehér vállfolttal rendelkező hím gébicset. Tehát a fenti adatokból is látszik, hogy nem egy elszigetelt jelenségről van szó. Ezért kérem minden tagtársamat, hogy megfigyeléseik során különös figyelemmel vizsgálják az adult tövisszúró gébicsket, és ha vállfoltos példányokat sikerül megfigyelniük kérem jelentsék a helység nevének megadásával az alábbi címre:

Vizslán Tibor

3792 Sajóbabony Kun B. 5. II/6

PÁLYÁZAT

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület a vörös vércse évének keretében pályázatot hirdet azzal a céllal, hogy ösztönözzön olyan kutatásokat melyek a vörös vércse komplex vizsgálatára irányulnak.

A pályázat címe:

A vörös vércse védelmi célú kutatása

A pályázat kiírásának célja:

Segíteni a vörös vércsével foglalkozó olyan kutatásokat, melyek eredményei felhasználhatók a gyakorlati védelemben.

A kutatásnak lehetőség szerint az alábbi szempontokat kell felölelnie:

Adott terület fészkelő állományának felmérése, a terület részletes ismertetésével.

A fészkelő párok rendszeres ellenőrzése, viselkedés tanulmányozása.

A költést befolyásoló tényezők vizsgálata.

Fészkek konkurencia.

A fészkelési körülmények vizsgálata, fészkek elhelyezkedése, territoriumnagyság, élőhelyigények.

Táplálékvizsgálat.

Költés utáni megfigyelések.

A pályázatnak tartalmaznia kell:

A célt, a megvalósítás módját, a várható eredmények részletes ismertetését.

A terepnapok időtartamát és számát.

A kutatás kezdetét és várható befejezésének időpontját.

Az egyes lezárt időszakokról szóló jelentések leadási határidejét.

A pályázat beadási határideje:

1992. április 30., a jelentés leadási határideje 1993. március 20.

Abban az esetben, ha a kutatás több évet ölel fel, úgy a leadási határidő mindig a kutatási évet követő március 31.

A határidőre beadott pályázatok elbírálásának eredményéről a beadási határidőt követő két héten belül adunk értesítést. Pályázhatnak Helyi Csoportok, ill. személyek. A pályázatok támogatására 100.000.-Ft áll rendelkezésünkre, melynek 70 %-át a jelentés elfogadása után tudjuk kifizetni. A pályázatokat kérjük az MME központba küldeni: 1121 Bp. Költő u. 21.

Péchy Tamás

Tartalomjegyzék

	oldalszám
Ambrus Béla: Kerecsensólymot / <i>Falco cherrug</i> / támadó bibicek / <i>Vanellus vanellus</i> /	32
Ambrus Béla: Kék vércse / <i>Falco vespertinus</i> / fióka dajkaságba adása	3
Ambrus Béla: Sikeres vörös vércse // <i>Falco tinnunculus</i> / fiókamentés	3
Ambrus Béla: A szikipacsirta / <i>Calandrella brachydactyla</i> / megfigyelés Sarud határában	16
Ambrus Béla: Távvezetékoszlop okozta madárpusztulások a hevesvezekényi Makai-gyepen	10
Ambrus Béla-Balázs Tibor: Szalakóta / <i>Coracias garrulus</i> / odutelepítés eredményei Dél-Hevesben	11
Bank László: A X. Sumonyi Ornitológiai Tábor eredményei 1990.	32
Báldi András-Csörgő Tibor: Madárpusztulások télen egy ócsai odutelepen	11
Dr. Bod Péter: Fenyőrigó / <i>Turdus pilaris</i> / dél-alföldi költése	14
Dr. Bod Péter: Költésbiológiai megfigyelések gólyatöcs / <i>Himantopus himantopus</i> / telepeken	26
ifj. Boldogh Sándor: Különleges fehér gólya / <i>Ciconia ciconia</i> / pusztulások Észak-Borsodban	6
Danka Dénes: Utolsó levél Radetzky Jenőnek	36
Ecsedi Zoltán-Szondi László-Tar János: Tavi kagyló / <i>Anodonta anatina</i> / és a liléalakuak / <i>Charadriiformes</i> /	26
Fenyvesi László: A Velence - tavi Madárrezervátum és a Dinnyési - Fertő fészkelési eredményei 1991-ben	20
Fenyvesi László: Szerecsensirály / <i>Larus melanocephalus</i> / fészkelése Soponyán	23
Fenyvesi László: Szürke gém / <i>A. cinerea</i> / és vörös gém / <i>A. purpurea</i> / hibridizációk Dinnyésen	34
Füri András: Bütykös hattyu / <i>Cygnus olor</i> / költése a Ráckevei /Soroksári/ Dunaágban	15
Gyenis László: Füleksúvik / <i>Otus scops</i> / mesterséges megtelepítése Baranya megyében	7

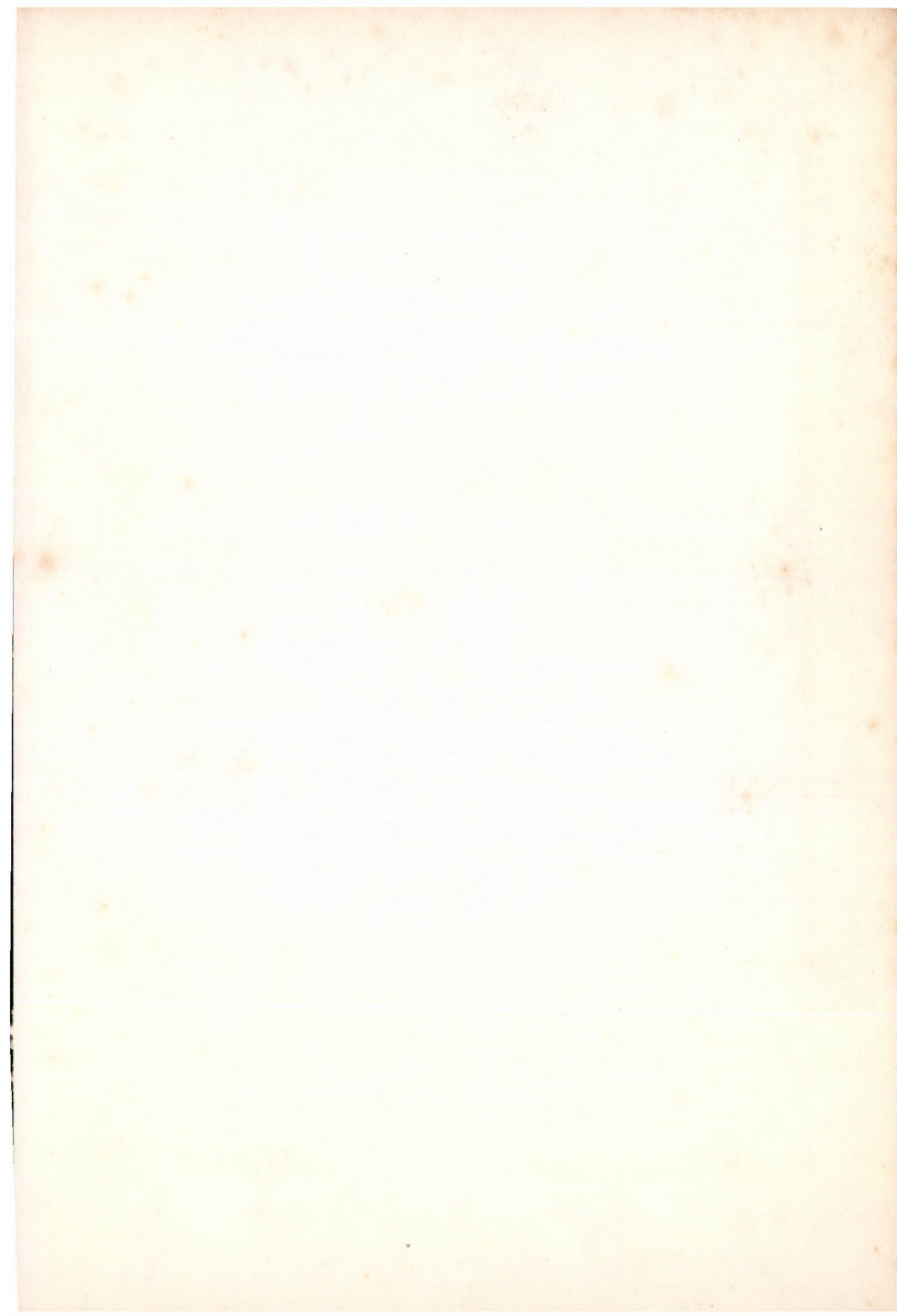
Gyurácz József: A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület III. Tudományos Ülése, Szombatehely 1991.	33
Dr. Hadarics Tibor: Balkáni gerle / <i>Streptopelia decaocto</i> / költési kísérlete fekete rigó fészekben	29
Dr. Hadarics Tibor: Érdekes fekete rigó / <i>Turdus merula</i> / fészkek	29
Jakab Béla: Fehér gólya / <i>Ciconia ciconia</i> / adatok 1990-ből	8
Dr. Juhász Lajos: Harkályfészkek áttelepítés - sikerrel	5
Dr. Kalotás Zsolt: Átnyaraló vetési ludak / <i>Anser fabalis</i> /	25
Dr. Kalotás Zsolt-Pintér András: Öt fióka egerészölyv / <i>Buteo buteo</i> / fészekben	24
Király Gergely: Megfigyelések egy házi rozsdafarkú / <i>Phoenicurus ochruros</i> / fészeknél	25
Király Gergely: Barátka / <i>Sylvia atricapilla</i> / faggyú fogyasztása	26
Király Gergely: Kis őrgébics / <i>Lanius minor</i> / adatok a Kaposvölgyből	14
Dr. Kovács Gábor: Kárókatónák / <i>Phalacrocorax carbo</i> / tömeges toll-evése	29
Dr. Kovács Gábor: Megfigyelések a kanalasgém / <i>Platalea leucorodia</i> / viselkedéséről	31
Dr. Kovács Gábor: Adatok a nyári lúd / <i>Anser anser</i> / 1991-es hortobágyi költéséről	28
Dr. Kovács Gábor: Nagy kócsag / <i>Egretta alba</i> / telepeinek szaporodása a Hortobágyon	6
Dr. Kovács Gábor: Énekesmadarakkal kapcsolatos megfigyelések a Hortobágyon 1991.	21
Dr. Kovács Gábor: Megfigyelések a liléfajok 1991-es hortobágyi mozgalmáról	20
Lóránt Miklós-Éles Balázs: Adatok a dankasirály / <i>Larus ridibundus</i> / táplálkozásához	30
Molnár Antal: Holló / <i>Corvus corax</i> / költése magasfeszültségű távvezeték tartóoszlopán	15
Onuczán József: Elpusztult gerinces állatok az úttesten	4
Rozgonyi Sándor: Ószapó / <i>Aegithalos caudatus</i> / fészkekmentés dróthálóval	4

Rozgonyi Sándor: Egy hollópár / <i>Corvus corax</i> / fészkenek károsodása természetvédelmi területen	3
Rozgonyi Sándor: Egerészölyv / <i>Buteo buteo</i> / támadása nyílt területen.	31
Rozgonyi Sándor: Molnárfecske / <i>Delichon urbica</i> / adatok Karancslapujtőről 1991-ben	30
Rozgonyi Sándor: Tövisszúró gébics / <i>Lanius collurio</i> / különös fészkelése	29
Schmidt Egon: Áttelelő barátkák / <i>Sylvia atricapilla</i> /	13
Staudinger István: Füles kuvik / <i>Otus scops</i> / költése Felsőkörtvélyesen /Fejér megye/	19
Staudinger István: Viharsirály / <i>Larus canus</i> / költése Sárszentmihályon	23
Szalay Kornél: Tücsökmadarak Budapesten	16
Szalay Kornél: Különös veszélyforrás	5
Szimuly György-Pénzes László-Musicz László: I.Hopp Ferenc Gyűrzés és Vonuláskutató Emléktábor Naszály-Ferencmajor, 1991.	35
Tar Attila-Szabó József-Zöld Barna: A füles vöcsök / <i>Podiceps auritus</i> / átvonulása a Hortobágyon	19
Tarjányi Ferenc-Dr.Szekrényi Béla: Megemlékezés - Sárváry József 1911-1991.	37
Zöld Barna-Tar Attila-Szabó József: Ritkább limikolák 1990 nyarán-őszén a Hortobágyon	17
Felhívás	38
Pályázat	39

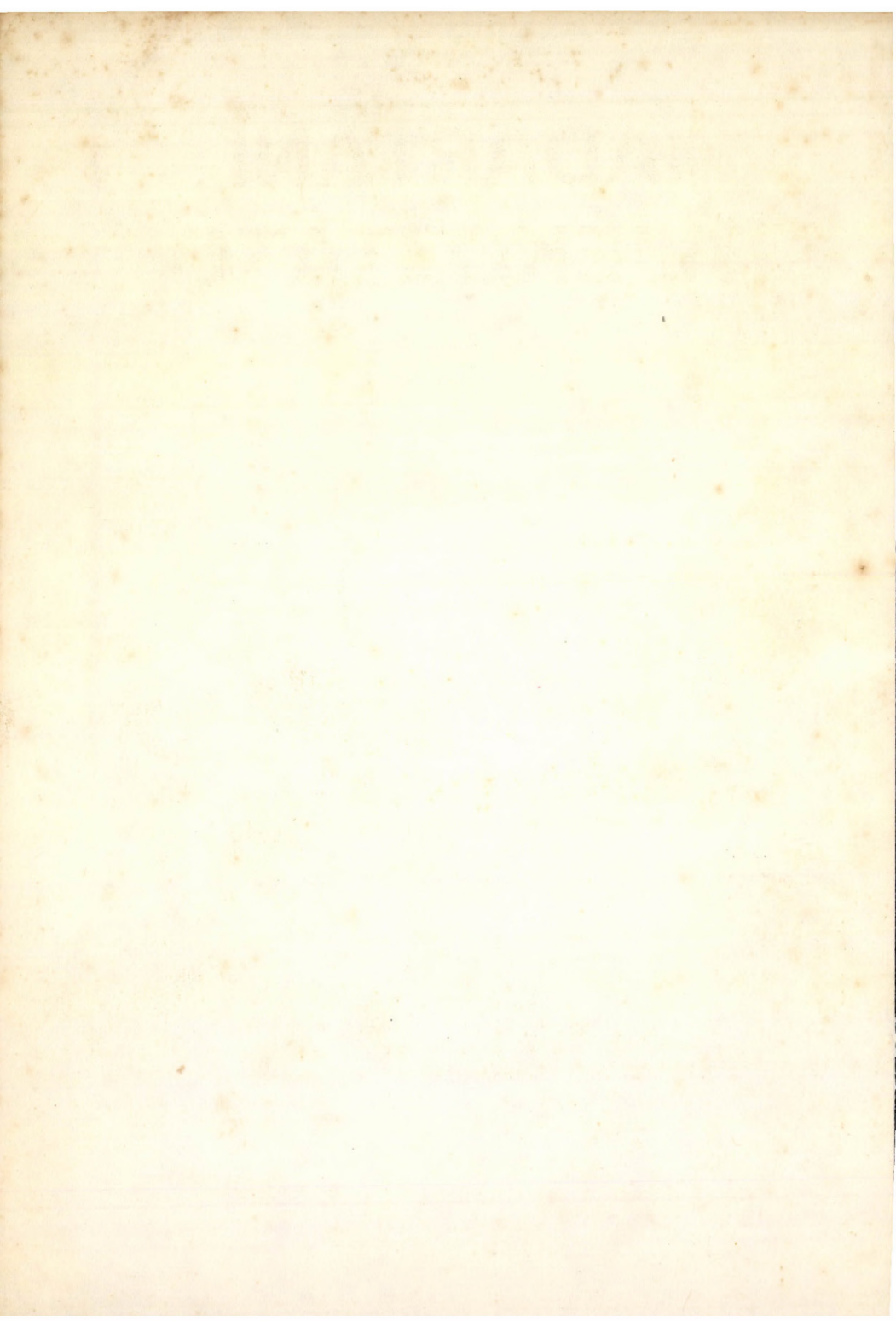

MMV. 92/007

Márton Miklós

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

1992. július-december

2. szám

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
1121 Budapest, Költő u. 21.

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

„A természet szolgálatában”

Kiadja a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
Szerkesztette: Schmidt Egon
Tördelőszerkesztő: Janca Ákos
A kiadásért felel: Péchy Tamás
Kizárólag belső terjesztésre!

**ÍRJON, AGITÁLJON, TARTSON ELŐADÁSOKAT A VÖRÖS VÉRCSE
VÉDELME ÉRDEKÉBEN!**

Ha Egyesületünk minden tagja csupán egyszer tesz valamit is ez
évben a vörös vércse védelméért, máris felbecsülhetetlen segítséget
kapott a magyar állomány!

MADÁRVÉDELEM

Egyesületünk az IUCN tagja

A Világ Természetvédelmi Szövetsége (IUCN) ez év május 4-6. között a szervezet székhelyén, a svájci Glandban tartott tanácsülésén felvette a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesületet tagjai közé a nemzeti nem-kormányzati szervezetek kategóriájában.

Az IUCN előírja, hogy a csatlakozás tényét az újonnan beválasztott szervezet egy közleményben tudassa tagságával. Az IUCN-tól kapott szöveg magyar fordításban a következő:

"A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület az IUCN, a Világ Természetvédelmi Szövetsége tagja lett. Ez a szövetség államok, kormányhivatalok és nem-kormányzati szervezetek tagságából áll, amely a világ élő erőforrásainak védelme és fenntartható felhasználása érdekében tudományosan megalapozott lépéseket dolgoz ki, terjeszt és foganatosít. A szervezet feladata, hogy nemzetközi vezetést adjon a természet és a természetes erőforrások hatékony védelmét célzó tevékenységeknek.

Az IUCN egy független nemzetközi szervezet, amelyet 1948-ban a franciaországi Fontainebleau-ban alapítottak az UNESCO, az Egyesült Nemzetek Oktatási, Tudományos és Kulturális Szervezete és a francia kormány támogatásával. Títkársága, jelenleg a svájci Gland székhellyel, felelős különböző, a háromévenkénti közgyűléseken a tagszervezetek által jóváhagyott IUCN-tevékenységek munkatervének kidolgozásáért.

Hat bizottság (Ökológiai, Oktatás és Képzés, Környezetpolitika, Jog és Adminisztráció, Nemzeti Parkok és Védett Területek, Fajok Fennmaradása, valamint Fenntartható Fejlődés) és a különböző tanácsadó csoportok munkája összehangolt módon segíti az IUCN programjait, és a természetvédelmi tevékenység világszerte kiterjedt hálózatát képezik.

A Terepmunka Főosztály világszerte folyó, külsőleg finanszírozott természetvédelmi programokat dolgoz ki és irányít társszervezetekkel karöltve. Az IUCN Környezetjogi Központja a németországi Bonnban, az Egyesült Nemzetek Környezetvédelmi Programjával (UNEP) és a Világ Természetvédelmi Alappal (WWF) az angliai Cambridge-ben közösen fenntartott Világ Természetvédelmi Fügyelő Központ (WCMC) kidolgoznak és felépítenek olyan adatbázisokat és mechanizmusokat, amelyek segítségével természetvédelmi tevékenységet lehet kifejteni. Ezen kívül az IUCN olyan természetvédelmi egyezményeknek is szolgáltatásokat nyújt, mint a Világörökség vagy a Ramsari Egyezmény.

Az UNEP és a WWF tanácsai, együttműködése és anyagi támogatása segítségével, az Egyesült Nemzetek Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezetével (FAO) és az UNESCO-val együttműködve, az IUCN volt felelős a *Világ Természetvédelmi Stratégia* kidolgozásáért. Az 1980-ban megjelent Stratégia lefek-

tette azokat az alapelveket, amelyekre a természetvédelmeknek épülnie kell, összekapcsolva a természeti értékek védelmét a fejlődéssel.

A Stratégia meghatározása szerint a természetvédelem "a bioszféra emberi felhasználásának kezelése oly módon, hogy az a legnagyobb fenntartható hasznot hozza a jelen nemzedéknek s egyúttal megőrizze annak lehetőségét, hogy a jövőbeni nemzedékek szükségleteit és törekvéseit is kielégítsék". A Stratégia által megfogalmazott főbb célkitűzések:

- az alapvető ökológiai folyamatok és az életet támogató rendszerek fenntartása
- a genetikai diverzitás, az átörökítő anyag sokféleségének megőrzése
- a fajok és ökoszisztémák fenntartható hasznosítása.

A Stratégiában a fejlődés meghatározása "a bioszféra alakítása, és az emberi, anyagi, élő és élettelen erőforrások alkalmazása az emberi szükségletek kielégítésére, s az emberi élet minőségének javítására". Ahhoz, hogy a fejlődés fenntartható legyen, társadalmi és ökológiai tényezők mellett közgazdasági szempontokat, az élő és élettelen erőforrásbázist, az alternatív lépésekből származó rövid- és hosszútávú előnyöket és hátrányokat is figyelembe kell venni.

Az IUCN filozófiáját megfelelően tükrözi a *Világ Természetvédelmi Chartája*, amit az ENSZ Közgyűlése 1982-ben fogadott el.

Az IUCN tagszervezeteként az MME elfogadja a szövetség célkitűzéseit, amelyeket alapszabályai, valamint a fent említett Stratégia és Charta tartalmaznak.

Az IUCN jelenlegi tagsága 56 állam, 91 kormányhivatal, 429 nemzeti nem-kormányzati szervezet, 45 nemzetközi nem-kormányzati szervezet, és 34 társult szervezet, összesen 655 tag 108 országban.

Az IUCN nem írja elő, de ajánlja, hogy emblémáját s a tagság tényét a tagszervezetek közöljék kiadványaik címlapján. Mivel éppen most tervezik az új emblémát, csak a későbbiekben használnánk a rangos nemzetközi szervezet jelképét az MME kiadványaiban.

Egyesületünk munkáját nagyban segítik majd a jól felépített nemzetközi szervezetbeni tagságból származó előnyök, amelyek közül megemlítem a széles információbázist, a helyi természetvédelmi tevékenység nemzetközi támogatását (beleértve a pénzügyeket is). Nem lényegtelen, hogy az IUCN fórumain az MME érvényt szerezhet törekvéseinek, befolyásolhatja a nemzetközi porondon hozott döntéseket.

Az elnökség tagjaként feladatom az IUCN-nel való kapcsolattartás.

Dr. Demeter András

Alföldi füves élőhelyek védelme Magyarországon

Egyesületünknek ez a programja 1989-ben indult a Világ Természetvédelmi Alap (WWF) támogatásával. Célja az volt, hogy az Egyesület lehetőségeinek felhasználásával elősegítse az alföldi szikesek, homokpuszták és láprétek minél hatékonyabb védelmét. Ennek keretébe tartozik a még nem védett, de értékes füves élőhelyek felkutatása, feltárása, majd ezt követően védetté nyilvánításuk elérése. Emellett fontos lenne megváltoztatni azt a Magyarországon elterjedt téves nézetet, miszerint a gyepek értéktelen területek, amelyek csupán szerény jövedelmet biztosítanak, vagyis ezekért nem kár, ott nyugodtan lehet utat, csatornát, halastavakat, távvezetéseket stb. építeni.

A program irányítását Fatér Imre (1989), Márkus Ferenc (1990) és Nagy Szabolcs (1991-től) végezte. Az első három évben a fő hangsúly a területek feltárásán volt. A program indításakor 14 terület védetté nyilvánítását kívántuk elérni. 1990 végéig ez a szám 32-re emelkedett. Nagy lökést adott a területfeltáró munkának a kárpótlási törvény elfogadása. Ez a jogszabály ugyanis úgy rendelkezett, hogy nem adhatók kárpótlásba a védett és védelemre tervezett területek, így 1991-ben is energiáink nagy részét az újabb területek feltárására fordítottuk. Ennek eredményeként feltérképeztük a Dunától keletre fekvő 100 hektárnál nagyobb alföldi gyepek nagy részét. Ezek közül a legértékesebbeket javasoltuk védetté nyilvánításra. Ezáltal 1991. novemberéig a program során védelemre javasolt területek száma 82-re emelkedett, ami azt jelenti, hogy a védett füves területek kiterjedése (a beékelődő szántókkal, erdőkkel stb. együtt) eléri a 300 ezer hektárt. A program első két éve során elsősorban a tűzokvédelem szempontjából jelentős területek feltárása történt meg, míg a harmadik évben a madártani szempontokon kívül nagyobb figyelmet kaptak a botanikai értékek is, és a figyelem egyre jobban kiterjedt a homokpusztai, lápréti területekre is. A feltárómunkában a programvezetők mellett egyre nagyobb aktivitással vettek részt az egyes Helyi Csoportok, illetve személyek. A védelemre javasolt területeken kívül még lehetnek kisebb (főleg botanikai, vagy rovarani szempontból) értékes füves élőhelyek, amelyek feltárása csak a program megfigyelői hálózatának bővítésével lehetséges.

A területek feltárása azért is nagyon fontos volt, mert a szövetségi átmeneti törvény értelmében a védett és védelemre tervezett területeken lévő gyepek, erdők stb. a természetvédelmi szervek kezelésébe kerülnek, ami hosszú távon megnyugtató megoldást biztosíthat e területek kezelésére.

A nem védett területeken lévő természeti értékek megóvásában szintén nagy jelentősége van a megfigyelői hálózatban dolgozó tagtársaink tevékenységének. Védelmi munkánk hatékonyságának növelése érdekében ezért kidolgoztunk egy új adatlapot, amelyen minél több gyepterület összefoglaló adatait kérnénk évente egy alkalommal megküldeni (1. sz. ábra). Ennek az adatlapnak a segítségével képet kaphatnánk az alföldi gyepeket veszélyeztető tényezők nagyságrendjéről, az egyes gyepterületek természeti értékeiről. Ezek az információk alapját képezhetnék minden további védelmi munkának: kampányok témájának meghatározása, védelmi akciók, környezetileg érzékeny területek (ESA) kijelölése.

E monitoring-hálózat egyébként része lenne egy Európa-szerte formálódó hálózatnak, amely hasonló célokat szolgálna.

A program során feltárt területek közül néhányat az Európai Jelentőségű Madárélőhelyek Programmal történő együttműködés alapján javasoltunk EM-területté nyilvánítani.

A területek feltárását követően további fontos feladat az alföldi füves élőhelyek védelme érdekében kifejtett propaganda- és lobbytevékenység. A lobbytevékenység célpontja elsősorban a döntéshozó szervezetek (Parlament, helyi önkormányzatok, gazdálkodók) meggyőzése. E lobbytevékenységben hasznos segítséget ad számunkra a propaganda lehetősége. Ezért elemző munkát végeztünk az alföldi gyepek fenntartási lehetőségeire vonatkozóan, illetve készítettünk több kiadványt az itt található természeti értékekről és védelmük lehetőségéről. A helyi lakosság meggyőzése érdekében főként a helyi lapokban cikkeket jelentettünk meg az egyes területek természeti értékeiről. Az ilyen propagandának természetesen akkor van eredménye, ha folyamatosan sikerül beleszólalni az emberekbe ezeknek a területeknek a fontosságát. Ezért jó lenne, ha minél többen vállalkoznának az általuk járt területek bemutatására a sajtóban.

A sajtó- és lobbytevékenység mellett talán legnagyobb jelentősége az egyes területek optimális kezelését, a szükséges védelmi intézkedéseket meghatározó munkának van. Ez különösen az újonnan védetté nyilvánításra kerülő, illetve a helyi védettségű területek esetében fontos. Ez utóbbi területeknél ugyanis az 1991. évi XX. törvény értelmében a helyi önkormányzatok kapták meg a hatósági jogosítványokat. Sajnos a helyi önkormányzatok egy része nem érti a természet védelmének fontosságát, míg máshol nem rendelkezik a terület természetvédelmi kezeléséhez szükséges szakmai ismeretekkel. E területek megóvása érdekében tehát Egyesületünknek, s főként Helyi Csoportjainknak kezdeményezniük kell az együttműködést az érintett települések önkormányzataival. Célszerű lenne azt elérnünk, hogy az önkormányzatok hatósági döntésük előtt kérjenek tőlünk szakmai segítséget. Ennek érdekében levélben kerestünk fel minden olyan önkormányzatot, ahol füves jellegű, helyi jelentőségű természetvédelmi terület található.

Az egyes területekre vonatkozó információk teljessé tétele, az optimális kezelési módszerek kidolgozása, illetve egyes nagy beruházások (M3, DAP) hatásvizsgálata érdekében kapcsolatot alakítottunk ki, illetve alakítottunk ki az érintett egyetemekkel, kutatóintézetekkel, múzeumokkal.

Nagy Szabolcs
programvezető

WWF World Wide Fund
For Nature

Magyar Madártani és
Természetvédelmi Egyesület

1121 Budapest, Költő u. 21.
Tel: 156-2133

FÜVES ÉLŐHELYEK ADATLAPJA

Terület neve:		Kedves Munkatársunk!	
Település neve:		Ez az adatlap arra szolgál, hogy évente átfogó adatokat kapjunk a füves élőhelyek állapotáról. Az adatlapot igyekeztünk úgy összeállítani, hogy kitöltése a lehető legkönnyebb legyen.	
Megye:		Nem kérünk mást, csupán azt, hogy egész éves megfigyeléseinek összefoglalásával segítse munkánkat.	
UTM 10x10:	Felmérés éve:	A kitöltött jelentőlapot a tárgyévet követően január 15-ig szíveskedjen az MME címére visszaküldeni! Segítségét előre is köszönjük.	
Területbejárások száma: _ _ _ _		Egy adatlapon csak egy terület adatai szerepeljenek!	
Elvégzett felmérések típusa:		A terület térképét a pontos azonosítás érdekében ragassza ide!	
_ Botanikai felmérés _ Vízivad szinkron _ Ritka és telepes fészkelők felmérése _ Énekesmadarak felmérése _ Egyéb:		Védelmi státusz:	
Megfigyelő neve:		_ nem védett _ nemzeti park _ tájvédelmi körzet _ országos TT _ helyi j. TT _ EM terület	
Élőhelytípusok:		Tulajdonosok, kezelők:	
szikespuszta : _ _ _ _ ha homokpuszta : _ _ _ _ ha löszgyep : _ _ _ _ ha mocsárrét : _ _ _ _ ha láprét : _ _ _ _ ha kaszálórét : _ _ _ _ ha mocsár : _ _ _ _ ha szikes tó : _ _ _ _ ha beékelődő szántó: _ _ _ _ ha erdőfolt : _ _ _ _ ha egyéb ..... : _ _ _ _ ha		..... ha ..... ha ..... ha ..... ha ..... ha	
összesen : _ _ _ _ ha		Hasznosítás módja:	
Megjegyzések az élőhelytípusokra vonatkozóan:		_ kaszálás _ legeltetés _ ló _ juh _ szarvasmarha _ lúd _ egyéb: ..... _ műtrágyázás _ növényvédelem _ öntözés _ szakaszolt leg.	
		Veszélyeztető tényezők:	
		_ melioráció _ intenzív gyepterületgazdálkodás _ gyepek feltörése _ erdősítés _ beépítés _ bányászat _ egyéb:	

Tegyen "x" jelet a megfelelő helyekre, illetve írja be az adatokat!

Vegyszer-mérgezés következtében elhullott madarak a Pannonhalmi Természetvédelmi Területen

1992. március 3-án este ismeretlen okból tűz ütött ki a Pannonhalmi Természetvédelmi Területen fekvő kertészet raktárhelyiségében. A tűz martalékká vált a raktárban levő összes kertészeti géppark, palánta, s a kertészetben használt növényvédőszer. A szél szerencsére nem fújt, s így az arborétum, s a kertészetben található levendulás ültetvény sértetlen maradt. Sajnos nem így az állatvilág! Az óriási füstfelhővel nagy töménységben a levegőbe, s a pocsolókba lecsapódó vegyszerek madáráldozatot is követeltek. Másnap a tűzfészektől néhány száz méterre egy hím seregélyt (*Sturnus vulgaris*), s egy csuszkát (*Sitta europaea*) találtunk elhullva. Felboncolva, a tüdőben nagyfokú bevezéréseket találtunk. Egyetlen ektoparazita sem volt a két madáron, azok is elmenekültek, lehullottak a tollakról. Feltételezhető, hogy távolabb még több elhullott madár kerül elő. A mérgezés beléggzéssel jön létre, de pocsolókba lecsapódott koncentrált vegyszerektől is származhat!

Dr. Rékási József

További adatok az Aggteleki Nemzeti Park császármadár- (*Tetrastes bonasia*) állományához

Az 1991. évi *Aquilában* megjelent, Varga Zsolt által írt anyaghoz kívánok kiegészítő információkat közölni. A szerző összesen 50 revírt különített el (12 község határában), s ezt hasonlította össze Czajlik Péter 1976-os felmérésével. Társaimmal az 1986-92 közt észlelt adatokat állítottuk össze. Információinkat nem egy szisztematikus állományfelmérés során gyűjtöttük, csupán spontán terepjárás észlelései. A Nemzeti Park területén összesen 33 élőhelyen találtuk meg a császármadarat. A mellékelt térképen közölt adatok csupán a Varga Zsolt és társai által nem ismert 13 revír elhelyezkedését szemléltetik (2. sz. ábra).

Ezúton köszönöm kollégáim: Balázs István, Mihalik Imre, Nagy Dezső, Salamon Gábor, Szvoboda László, Talpas Tibor adatszolgáltatását.

Horváth Róbert

1992-es fészkelési adatok a Hortobágyról

A rendkívül aszályos év sok faj költését hátrányosan befolyásolta. Ebben az esztendőben elmaradt a feketenyakú vöcsök és a fehérszárnyú szerkő megtelepedése és kevesebb zombékoló, mocsárréti faj (pl. pettyes vízcisibe, sárszalonka) fészkelte. Feltűnő viszont néhány, ritkábbnak számító faj (batla, réti fülesbagoly, fülemülesítke, csíkosfejű nádiposzáta) előretörése. A teljesség igénye nélkül közlöm az alábbiakban a lényegesebb fajok adatait.

Vörösnyakú vöcsök

(*Podiceps griseigena*)

Kunkápolnási mocsár: 14-15 pár

Csécsi-tó: 4-5 pár

Kis kárókatona

(*Phalacrocorax pygmaeus*)

Hortobágy halastó: 4-5 pár

Szürke gém (*Ardea cinerea*)

Hortobágyi halastó: 25-30 pár

Tisza-tó: 18-20 pár

Kunkápolnás: 3 pár

Vörös gém (*Ardea purpurea*)

Hortobágyi halastó: 40-50 pár

Kunkápolnás: 60-70 pár (2 telepen)

Fekete-rét: 15-20 pár

Üstökősgém (*Ardeola ralloides*)

Hortobágyi halastó: 6-8 pár

Kunkápolnás: 1 pár

Nagy kócsag (*Egretta alba*)

Kunkápolnás: 55-60 pár (2 telep)

Hortobágyi halastó: 130-140 pár (5 telep)

Fekete-rét: 10-15 pár

Kis kócsag (*Egretta garzetta*)

Hortobágyi halastó: 16-18 pár

Kunkápolnás: 2 pár

Bakcsó (*Nycticorax nycticorax*)

Kunkápolnás: 100-120 pár (2 telep)

Hortobágyi halastó: 60-80 pár

Tisza-tó: 25-30 pár

Batla (*Plegadis falcinellus*)

Hortobágyi halastó: 9-10 pár

Kanalasgém (*Platalea leucorodia*)

Hortobágyi halastó: 280-300 pár

Nyári lúd (*Anser anser*)

Kunkápolnás: 80-100 pár

Zámi mocsarak: 10-12 pár

Halastavak: 100-110 pár

Fekete-rét, Jusztus: 50-60 pár

Pusztai ölyv (*Buteo rufinus*)

Dudás M. és Sándor I. által

készített műfészkekben: 1 pár

Hamvas rétlhéja (*Circus pygargus*)

Nagyiváni puszta: 3 pár

Zám: 2 pár

Kunmadarasi puszta: 1 pár

Ágota: 2 pár

Hagymás: 1-2 pár

Kék vércse (*Falco vespertinus*)

Becsült hortobágyi állomány: 450-500 pár

Kis vízcisibe (*Porzana parva*)

Becsült hortobágyi állomány: 80-90 pár

Törpe vízcisibe (*Porzana pusilla*)

Kunkápolnás: 5-6 pár

Pettyes vízcisibe (*Porzana porzana*)

Becsült hortobágyi állomány: 10-12 pár

Túzok (*Otis tarda*)

Áprilisi szinkronkor a hortobágyi és környékbeli dűrgőhelyeken: 161 pld.

Kis ille (*Charadrius dubius*)

Hortobágyi összlétszám: 10-12 pár

Széki ille (*Charadrius alexandrinus*)

Nagyszik: 1 pár

Gullpán (*Recurvirostra avosetta*)

Hortobágyi összlétszám: 6-7 pár

Ugartyúk (*Burhinus oedicanus*)

Hortobágyi összlétszám: 26 pár

Széki csér (*Glareola pratincola*)

Hortobágyi összlétszám: 45-50 pár
(3 telep, plusz magányos párok)

Fattyúszerkő (*Chlidonias hybrida*)

Kunkápolnás: 45-50 pár
Hortobágyi halastó: 180-200 pár

Kormos szerkő (*Chlidonias niger*)

Kunkápolnás: 35-40 pár
Nyárjas-lapos: 45-50 pár (2 telep)

Küszvágó csér (*Sterna hirundo*)

Fekete-rét: 1 pár
Tisza-tó: 2-3 pár

Réti fülesbagoly (*Asio flammeus*)

Megtalált revírek száma: 8 pár

Szikipacsira

(*Calandrella brachydactyla*)

Szelencés: 1 pár
Kunmadarasi puszta: 4-5 pár
Nagyiván: 2 pár
Kunkápolnás(!): 2 pár
(kiszáradt réti dűlőkön)

Kékbegy (*Luscinia svecica*)

Kunkápolnás: 6-7 pár
Halastavak: 16-18 pár
Csatornák: 6-7 pár

Fülemülesítke

(*Luscinia melanopogon*)

Kunkápolnás: 2-22 pár
Halastavak: 4-5 pár
Fekete-rét: 3-4 pár
(új költőhely, Konyhás S. adata)

Csíkosefejű nádiposzáta (*Acrocephalus paludicola*)

Kunkápolnás és tágabb környéke:
210-220 éneklő hím
Zám: 12 éneklő hím
Ököröld környéke: 1-2 éneklő hím
(Tar J. közlése)

Parlagi pityer (*Anthus campestris*)

Hortobágyi becsült állománya: 50-60 pár

Kis őrgébics (*Lanius minor*)

Hortobágyi becsült állománya:
60-65 pár (kissé fogyott)

Dr. Kovács Gábor

Fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állományvizsgálata Veszprém megye nyugati részén

Az MME Bakonyi Szervezetének anyagi támogatása lehetővé tette számomra, hogy az eddig szűkebb körben, a Somló-hegy környékén végzett gólyafelmérésemet kiterjeszthessem. Így 1991-ben az Ajkától nyugatra, a megyehatárig terjedő több mint 600 km²-en végeztem el a fehér gólya állományfelmérését. Ez a terület két jól elkülönített egységre osztható. Az egyik a Marcal folyót kísérő, mély fekvésű, mintegy 7 km-es sáv, míg a másik a Somló-hegy környéki, kissé magasabb fekvésű, de azért síkvidéki jellegű terület. Ezen az

általam kijelölt területen valamennyi, szám szerint 46 települést ellenőriztem, és 42-ben meg is találtam a fehér gólyát. Ezekben a falvakban összesen 54 db gólyafészket regisztráltam (1. táblázat).

1. táblázat. A fészekaljzatok megoszlása és százalékos aránya

Fészekaljzatok előfordulási helye	db	%
Kémény (épület)	32	59,2
Villanyoszlop	16	29,6
Villanyoszlop fészektartóval	3	5,6
Különálló oszlop fészektartóval	3	5,6
Összesen:	54	100,0

A táblázatból egyértelműen kitűnik, hogy a legutóbbi országos felmérés átlagával ellentétben ezen a vidéken a gólyák még mindig a hagyományos, oldalnyílású, öreg kéményeken költenek túlnyomó többségben (59,2%). A felmért 54 db fészekből 53 db volt lakott, ami igen kedvező.

2. táblázat. Az 1991-évi gólyafelmérés összesített eredménye

Vizsgált terület	Hpa	Hpm	Hpo	HE	JZG	JZa	JZm	StD
1. Marcal menti	27	17	10	4	33	1,2	1,9	9,4
2. Somló környéki	21	14	7	1	34	1,6	2,4	6,0
Összesen:	48	31	17	5	67	1,4	2,1	7,5

Betűjelek értelmezése:

Hpa: költőpárok összesen

Hpm: költőpárok fiókákkal

Hpo: költőpár fiókák nélkül

HE: magányos gólya

JZG: fiókák száma

JZa: reprodukív érték, a

gólyapárookra eső fiókaátlag

JZm: JZG/Hpm

StD: sűrűség, 100 km²-re eső gólyapárok száma

Az 1991-es esztendő nem kedvezett a gólyák szaporodásának ami a 2. táblázatból egyértelműen kitűnik. Tény, hogy a tavasz esős, hideg és napfényszegény volt, és ez minden bizonnyal hozzájárult ehhez a negatív eredményhez. A gólyák tavaszi érkezése is későbbre tolódott mint az előző években. A szaporodási ráta (JZa) kritikusan alacsony lett (1,4), és ez még a legrosszabb

1974-es országos átlagnál (1,88) is kevesebb. A fiókákat nem repítő párok (Hpo) száma viszont nagyon magas, a költőpárok (Hpa) 35,4%-a. Azt hiszem, hogy ehhez nem kell kommentár. A sikerrel költő, fiatalokat repítő (Hpm) pároknál pedig a fiókák száma lett rendkívül kevés, és a kettes fészekaljnak kerültek túlsúlyba, amit a 3. táblázat nagyon jól mutat.

3. táblázat. Fészkenkénti fiókaszám és százalékos megoszlása

Fészektípus	fiókaszám (db)	%
5 fiókás	-	0,0
4 fiókás	2	4,2
3 fiókás	8	16,6
2 fiókás	14	29,2
1 fiókás	7	14,6
0 fiókás	17	35,4
Összesen	48	100,0

A fenti adatok birtokában azt hiszem, hogy nyugodtan kijelenthetem azt, hogy 1991 a vizsgált területen a fehér gólyák "fekete" éve volt. Merem remélni, hogy a következő években nem ismétlődnek meg a rossz keltések, és az állomány újból fejlődésnek indul. Ez az általam vizsgált terület Veszprém megye legjobb gólyaéllóhelye, ezért a tvábbiakban is kiemelt figyelmet érdemel. A következőkben a legfőbb feladatként a villanyoszlopokra épült fészkek biztonságosabb, fészekkosárra emelését kellene megvalósítani.

Árik István

Regionális fehérgólya- (*Ciconia ciconia*) adatok összesítése az 1991. évből

Megye, város	Hpa	Hpm	Hpo	HE	JZG	JZa	JZm
Baranya megye	82	57	25	7	130	1,59	2,28
Békés megye	148	115	33	11	265	1,79	2,30
Győr-Sopron megye	171	120	51	8	261	1,50	2,10
Belső-Somogy	94	72	22	?	154	1,64	2,10
Tolna megye	164	99	65	7	227	1,40	2,30
Veszprém m. ny-l rész	48	31	17	5	67	1,40	2,16
Kőmlőd	5	5	-	-	11	2,20	2,20
Összesen:	712	499	213	38	1115	1,57	2,23

Betűjelek értelmezése:

Hpa:	költőpárok	JZG:	kirepülő fiatalok száma
Hpm:	fiókat röptető párok	JZa:	költőpárok fiókaátlaga
Hpo:	fiókat nem röptető párok	JZm:	fiókat röptető párok fiókaátlaga
HE:	fészek magányos golyával		

A költőpárok megoszlása a fészkenként kirepülő fiókák száma alapján

HPa	HPo	HPm 1-5				
		1	2	3	4	5
-	0					
712 100%	213 30%	93 13%	221 31%	162 23%	21 3%	2 0.3%

Adatközlők: Ambrus Béla, Andrési Pál, Árik István, Balsay Sándor, Bank László, Fenyősi László, Nagy Sándor, Tirják László.

A fenti táblázatokban feltüntetett fehérgolya-adatok összesítéséből és kiértékeléséből kiténik, hogy 1991 a fehér golya számára országos viszonylatban kedvezőtlen volt. Szembetűnő, hogy a szaporodási ráta (JZa) értéke 1958 óta az 1974. évit (1,88) is meghaladva a legkisebb (1,57) és a HPo arány szintén magasan felette van az 1974 évinek, most 30%, akkor 20%. E jelenséget az 1991. év kedvezőtlen időjárása, az esős, helyenként hóeséses, hideg tavasz, nyár elején viharokkal és jégveréssel is párosulva stb. csak részben magyarázza. A nemzetközi golya-konferenciákon (Metz, Nyíregyháza, Minden) szerzett értesülés szerint e megállapítások a Boszporusz felé vonuló golyák költőterületének egészére érvényesek. E jelenség magyarázatát a költőterületek kedvezőtlen időjárása mellett valószínűleg a vonulási utak és főleg a telelőhelyek kedvezőtlen tényezőiben kell keresnünk. A pároknak a jelentésekben észrevételezett későre nyúló érkezései is utalnak erre. Az adatokból mindenestre kiténik, hogy 1991-ben az afrikai telelőhelyek kedvezőtlen viszonyait a hazai és a hozzá hasonló költőterületek nemcsak kompenzálni nem tudták, (ami pedig e költőterületeknek feladata lenne), hanem oly nagy veszteség érte a golyaállományt, amit csak több sikeres golyaév hozhat helyre (vö. *Madártani Tájékoztató* 1990/1-2. p. 14.)

Jakab Béla

Az 1989. évi gólyaszámlálás (*Ciconia ciconia*) javított összesítése *

Megyék	Hpa	Hpm	Hpo	HPx	HE	JZG	JZa	JZm
Bács-Kiskun	139	125	12	2	4	357	2,58	2,83
Pest	88	78	9	1	6	223	2,69	3,00
Csongrád	174	157	14	3	7	464	2,79	3,00
Békés	239	217	21	1	9	570	2,39	2,63
Szolnok	249	236	12	1	7	648	2,61	2,75
Hajdú-Bihar	397	361	31	5	11	926	2,36	2,57
Szabolcs	521	450	62	9	5	1338	2,61	2,97
Borsod-A.-Z.	542	455	39	48	11	1233	2,50	2,71
Heves	69	67	2	-	-	174	2,52	2,60
Nógrád	70	60	8	2	1	190	2,79	3,16
Komárom	12	12	-	1	3	33	3,00	3,00
Fejér	80	68	6	6	6	199	2,69	2,93
Toina	180	157	23	-	5	472	2,62	3,00
Baranya	226	188	38	-	4	561	2,48	2,98
Somogy	220	207	12	1	3	624	2,85	3,01
Zala	248	220	27	1	2	588	2,38	2,67
Vas	287	219	67	1	4	690	2,41	3,17
Győr-Sopron	178	151	27	-	4	475	2,67	3,15
Veszprém	118	109	8	1	-	310	2,65	2,84
Összesen:	4037	3536	418	83	92	10075	2,55	2,85

Betűjelek értelmezése:

Hpa: költőpárok

Hpm: fiókat röptető párok

Hpo: fiókat nem röptető párok

HPx: párok, ahol a szaporulat ismeretlen

HE: fészek magányos gólyával

JZG: kirepülő fiatalok száma

JZa: költőpárok fiókaátlaga

JZm: fiókat röptető párok fiókaátlaga

* Tekintve, hogy az 1989. évi gólyaszámlálás eredményét csak a *Madártani Tájékoztató*ban közöltük, a pótlólag nyert adatokkal megváltozott (még messze nem kiegészült!) és javított összesítési táblázatot a tárgyilagosság kedvéért helyesnek tartjuk itt közzétenni (vö. *Madártani Tájékoztató* 1991/1-2. p. 3-4).

Jakab Béla

Dombóvár város gólyaállománya 1980-1990 között

Még mindig kevés példa van egy kisebb terület, vagy egy település gólyaállományának folyamatos megfigyelésére, az adatok felvételére, és a védelmi tevékenység megszervezésére. A dombóvári gólyaállomány védelmi munkája az 1970-es évektől Kovács András irányításával kezdődött. Ezt a munkát szakmailag is teljesebbé tette az 1980-ban megalakult 28 sz. Helyi Csoport. Ettől az időponttól kezdve van rendszeres adatfelvétel (tavaszi érkezés, fészekfoglalás, szaporulat, gólyaszámlálás), mely a városra és körzetére évente, a megye egész területére két évente terjed ki. A költőhelyek adataiban - 1980 óta - csak a dombóvári fészkek szerepelnek, az országos felmérésekben (1958-79-ig) az alsóleperdi, alsóhetényi, kiskondai költőhelyek is szerepeltek.

Költőhelyek és gólyapárok

Az elmúlt évtized védelmi munkájának köszönhető, hogy minden évben több fészekkosár várta az érkező gólyákat, mint amennyi fészekfoglalás történt. 1985-től három költőhely szűnt meg. Az 1990. évi felmérés 16 költőhelyet regisztrált, 12-ön megemelt fészekkosár van, ebből a postára fölhelyezett alkalmatlan a megtelepedésre. Az adatokból arra következtethetünk, hogy 10 pár körül stabilizálódott a település gólyaállománya.

1983 előtt több gólyapár költött fán, a legjelentősebb telepes fészkelés a Béke parkban (Szigeterdőben) volt. Az 1960-70-es években, a jelenlegi vasutas óvoda udvarán, akác- és tölgyfákon évekig 6-8 pár költött. Az 1978-79-80. évi felmérésnél még két-két pár, 1981-83 között egy pár költött a parkban. Egy fészket kivéve, valamennyi a város déli részén, a Kapos völgyével párhuzamosan helyezkedik el. A város magasabb köponti részén van hét fészek, jó kirepülési lehetőséggel, vihartól csak a templom parkjában lévő fészkek veszélyeztetett.

Szaporulat

A vizsgált 11 év alatt 117 párnak 92 költése volt sikeres (79%). A 25 sikertelen költés megoszlása: megkésített tavaszi érkezés (12 eset), fészekharcban megsemmisült költés (3), vihar, jégeső által levert fészkek és elpusztult fiókák (3), emberi zavarás (3), zárlatos fészkek (1), ismeretlen ok (terméketlenség, füst) (3). 1983 és 1986 az a két év, amikor a gólyák jelentős része későn érkezett, a 21 pár közül nyolcnak nem volt szaporulata.

A gólyapárok száma sokkal kisebb ingadozást mutat (8-13 pár) mint a vonulástól, az időjárástól, az emberi zavarástól jobban befolyásolt szaporulat (17-33 pld.) Az országos átlagnál magasabb egy párra eső fiókaszám is igazolja, hogy a nagyüzemi mezőgazdaság térhódítása, a Kapos völgyének szabályozása, a nedves rétek részleges víztelenítése nem rontotta érzékelhető mértékben a szaporodást. Ezt látszik bizonyítani, hogy a 11 év alatt nem volt példa fióka kilökésére, ill. a 93 sikeres költés 73%-nál 3-4 fióka hagyta el a fészket.

A kedvező ökológiai tényezők hatását befolyásoló tényezők a kedvezőtlen időjárási viszonyok, ilyennek tekinthető az 1983., 1985 és 1990. év. A legjobb évek: 1981, 1984, 1989.

Gólyapusztulás

1980-90 között hét öreg madár pusztult el. A pusztulás okai: transzformátornak repült (1 pld.), áramütés (4 pld.), vezetéknek repült - súlyos sérülés után elpusztult (1 pld.). egyéb (valószínűleg mérgezés) (1 pld.).

A költések és a szaporulat alakulása évenként

Évek 19-:	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	össz.:
fészekfoglalás	13	12	13	11	11	12	10	10	9	10	10	121
gólyapár	13	12	13	10	10	11	10	10	8	10	10	117
költő gólyapár	10	11	9	7	10	6	9	7	6	9	9	92
fiókaszám	31	33	24	23	32	17	24	23	19	30	22	278 (JZG)
átlag (HPm)	3,1	3,0	2,7	3,3	3,2	2,8	2,6	3,3	3,1	3,3	2,7	2,99 (JZm)
átlag (HPm+HPo)	2,4	2,7	1,8	2,3	3,2	1,5	2,4	2,3	2,4	3,0	2,2	2,37 (JZa)

Betűjelek értelmezése:

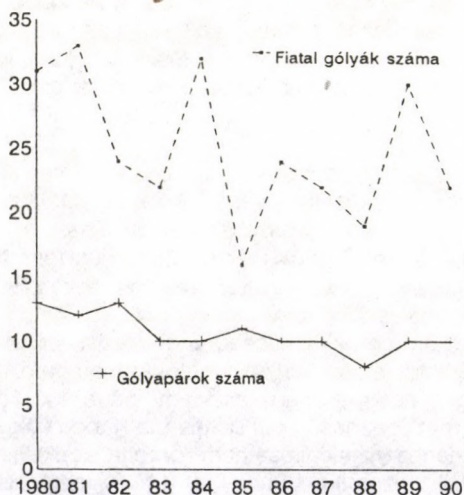
HPm: költőpárok kirepülő fiatalokkal

HPo: költőpárok kirepülő fiatalok nélkül

JZG: a kirepülő fiatalok száma

JZm: a fiókák egy párra eső átlaga (HPm alapján)

JZa: a fiókák egy párra eső átlaga (HPm+HPo alapján)

3. sz. ábra

A gólyapárok és a kirepülő fiatal gólyák számának alakulása 1980-90 között

Nagy Sándor

A Nemzetközi Madárvédelmi Tanács (ICBP) európai szekciójának konferenciája

1992. május 18. és 23. között már 18 alkalommal ülte össze Európa országainak jelentős madárvédő egyesületeinek képviselői, hogy értékeljék a szervezet munkájának eredményeit, és további terveket, új szervezeti rendszert dolgozzanak ki. 33 ország 151 képviselője ez alkalommal az észak-rajna-westfalai Aachenben találkozott. Részt vettek az új független államok (Horvátország, Macedónia, Balti államok, Ukrajna, Belorusszia, Oroszország) küldöttei is. Hazánkat Kállay György (a Végrehajtó Bizottság tagja), Waliczky Zoltán (programvezető), Márkus Ferenc (az MME Einökségi tagja) és Madas Katalin képviselték.

A szétszórta élő fajok védelmének problémakörét elemző előadások között hangzott el Márkus Ferencé is "A szétszórta fajok védelmének lehetőségei az Európai Közösségen kívüli országokban" címmel. Ő elnökölt a közép- és kelet-európai országok madárvédelmi lehetőségeit tárgyaló előadásokon, melyek közül magasan kiemelkedett Waliczky Zoltán a hazai helyzetképet bemutató beszéde. A nagy jelentőségű madárélőhelyek programjának értékelésekor sikert aratott a magyarországi területeket bemutató könyv is.

A plenáris ülések mellett egyéb munka is folyt. Aktívan vettünk részt például a fehér gólyával, a daruval, a füves pusztákkal valamint az elektromos vezetékek által okozott madárpusztulásokkal kapcsolatos megbeszéléseken.

A zárónapon megválasztott új Végrehajtó Bizottság a következő: elnök: Alistair Gammel (Anglia), tagok: G. Aulen (Svédó.), F. Hint (Svájc), P. Lankov (Bulgária), J. Sultana (Málta) és J. Winkelmann (Hollandia).

A konferencia záróakkordjaként került sor a nemzetközi szervezetet képviselő egyesületek együttműködési szerződésének aláírására.

Madas Katalin

Állatok pusztulása közép-európai közutakon

Az egyre növekvő közúti gépjárműforgalom okozta elhullásokkal, melyek gyakran tömeges méreteket öltének, számos cikk foglalkozott már a *Madártani Tájékoztató* hasábjain. Ebben a témában gyűjtöttünk adatokat 1992. június 6-án és 7-én, amikor Hamburgból a Hannover - Duderstadt - Würzburg - Passau - Linz - Bécs útvonalon tértünk vissza Sopronba személygépkocsival. Az 1220 km-es út mintegy 90%-át autópályán tettük meg, kb. 100 km/h átlagsebességgel, ezért az összes tetem alig harmadát tudtuk fajra meghatározni. Adataink mégis tájékoztatást adnak a pusztulás nagyságrendjéről. A számlálás a menetirányba eső útburkolaton talált elpusztult állatokra vonatkozik.

hüllő (<i>Reptilia</i>):	1 pld.
vakond (<i>Talpa europaea</i>):	1 pld.
sűn (<i>Erinaceus europaeus</i>):	42 pld.
mezői nyúl (<i>Lepus europaeus</i>):	1 pld.
házi macska (<i>Felis catus</i>):	4 pld.
meghatározatlan emlős (<i>Mammalia</i>):	25 pld.
tőkés réce (<i>Anas platyrhynchos</i>):	2 pld.
fácán (<i>Phasianus colchicus</i>):	4 pld.
örvös galamb (<i>Columba palumbus</i>):	1 pld.
házi galamb (<i>C. livia domestica</i>):	6 pld.
fecske (<i>Hirundidae</i>):	2 pld.
varjú (<i>Corvus sp.</i>):	1 pld.
feketerigó (<i>Turdus merula</i>):	8 pld.
geze (<i>Hippolais icterina</i>):	1 pld.
kenderike (<i>Acanthis cannabina</i>):	1 pld.
citromsármány (<i>Emberiza citrinella</i>):	1 pld.
énekesmadár (<i>Passeriformes</i>):	24 pld.
meghatározatlan madár (<i>Aves</i>):	34 pld.
meghatározatlan (<i>Indet.</i>):	60 pld.
összesen:	219 pld.

Gyakran láttunk a leállósávban (feltehetően az autók szélvédőjének csapódott, elpusztult rovarokat szedő) madarakat. Ezek gyakorisági sorrendben a következők voltak: barázdabillegető (*Motacilla alba*), házi galamb (*C. livia domestica*), citromsármány (*Emberiza citrinella*), zöldike (*Carduelis chloris*), szarka (*Pica pica*), szajkó (*Garrulus glandarius*), kormos varjú (*Corvus corone*), tőkés réce (*Anas platyrhynchos*).

Dr. Hadarics Tibor - Pellinger Attila

Kékes rétihéja (*Circus cyaneus*) telelőállományának vizsgálata az 1986-91 időszakban

1985-ben a B. T. O. (British Trust Ornithology - Brit Ornitológiai Szövetség) megkereste Egyesületünket azzal a kéréssel, hogy szervezzük meg Magyarországon is a kékes rétihéjék téli megfigyelését. A program, mely az 1980-as évek elején indult, arra irányul, hogy lehetőleg minél pontosabban feltérképezze Eu-

rópában a kékes rétihéják telelőhelyeit, felmérje az egyes területeken tartózkodó madarak számát, ezáltal képet kapjon a madarak őszi és tavaszi mozgásáról, illetve lehetővé tegye, hogy az egyes országokban a különböző területeken összegyűlt madarak valamiféle védelmet kapjanak. A programban Nagy-Britannián kívül Írország, Hollandia, Spanyolország, Franciaország, Dánia és Csehszlovákia vesz részt. Az érintett országokban a telelőhelyek ellenőrzése októbertől márciusig, minden hónap egy adott napján történik. Az adott évre vonatkozó szinkronnapokat az angol szervező - Roger Clarke - előzetesen megadja.

Hazánkban a fenti időszakban az alábbi területekről kaptunk jelentéseket tagtársainktól, akiknek ezúton is szeretném megköszönni a felmérésben való részvételt, és kérem, hogy továbbra is vegyenek részt a munkában.

Ezenkívül tudomásunk van még arról, hogy a Hortobágy térségében jelentős számú kékes rétihéja telel, de sajnos a felmérés során erről nem kaptam adatot.

Az alábbi táblázatból kitűnik, hogy Magyarországon vannak olyan kiemelt kékes rétihéja éjszakázóhelyek - Büdösszék, Kunkápolnási-mocsár, szegedi Fehér-tó, farmosi Nádas-tó -, ahol nagyobb számban telelnek kékes rétihéják.

Terület	Dátum	ö.	sz.	b.*
Akasztó, halastó	90.10.28	1	-	1
Akasztó-p., Csoma-p.	89.10.30	8	3	5
Pusztaszer, Büdösszék-tó	86.11.28	30	9	21
	11.16	18	9	21
	11.20	11	5	6
	12.21	17	6	11
	12.22	31	10	21
	12.31	24	8	16
	87.01.18	13	2	11
	02.15	22	7	15
	03.15	6	2	4
	11.30	34	9	25
	12.21	24	7	17
	88.01.18	1	-	1
	02.21	16	6	10
	03.16	21	5	16
	03.21	1	-	1
	90.10.14	1	-	1
	11.25	31	11	20
91.03.30	2	-	2	
10.21	2	-	2	
11.17	18	6	12	
11.25	8	3	5	
12.15	2	1	1	

Pusztaszer, Büdösszék-tó	92.01.13	8	2	6
	02.17	4	-	4
	03.15	8	2	6
Dinnyés	87.11.29	5	2	3
	12.20	6	4	2
	88.01.17	3	2	1
	02.21	6	2	4
	03.20	3	1	2
Dömsöd	86.11.30	1	-	1
	12.21	-	-	-
	87.01.18	2	-	2
	02.15	-	-	-
Dunate-tétlen, lucernaföld	89.11.05	4	-	4
Farmos, Nádas-tó	88.12.18	56	16	40
	89.01.01	104	31	73
	02.19	32	4	28
	11.26	66	14	52
	12.17	101	39	62
	90.01.14	19	12	7
	02.18	28	6	22
	03.17	4	1	3
	11.25	11	3	8
	12.16	69	23	46

Farnos, Nádas-tó	91.01.13	-	-	64
	02.17	92	28	64
	03.17	-	-	-
	10.20	15	3	12
	11.24	25	10	15
	12.15		n.a.**	
	92.01.12	45	21	24
	02.16	52	28	24
	03.15	11	4	7
Fülöp- szállás, Kelemen- szék	90.03.04	3	1	2
	10.28	1	-	1
Harta, Duna-cs. 46	88.10.23	1	-	1
	12.04	1	-	1
	89.10.29	1	-	1
	12.07	1	-	1
	12.15	2	1	1
Harta, Ilonka-dűlő	88.11.04	1	-	1
Harta, Janó-dűlő	88.10.26	1	-	1
	88.11.01	1	-	1
Harta, Kékes- puszta	88.10.23	4	-	4
	11.06	4	-	4
	11.13	1	-	1
	11.18	2	-	2
	11.18	3	-	3
	11.28	2	-	2
	12.18	2	-	2
	12.21	3	-	3
	89.01.08	5	-	5
	01.15	3	-	3
	01.22	4	-	4
	02.04	7	2	5
	02.11	7	3	4
	02.18	8	4	4
	02.25	7	3	4
	03.12	5	4	1
	03.27	1	-	1
	03.31	1	-	1
	10.13	1	-	1
	10.17	1	-	1
10.21	3	1	2	
11.13	7	3	4	
11.18	8	3	5	

Harta, Kékes- puszta	90.01.07	1	1	-
	01.14	1	1	-
	01.17	5	3	2
	01.20	10	5	5
	01.25	1	1	-
	02.10	1	-	1
	02.25	1	1	-
	03.07	3	1	2
	03.10	3	1	2
	03.18	4	1	3
	Harta, Kossuth- dűlő	88.10.29	1	-
10.31		1	-	1
88.11.01		1	-	1
11.02		1	-	1
89.11.07	1	1	-	
Harta, Legelő	88.12.23	3	-	3
	90.01.19	1	1	-
	01.20	1	1	-
	02.24	1	1	-
	03.04	1	1	-
	03.06	3	1	2
Harta, Söke- Puszta	90.01.21	2	1	1
Harta, Szemét- telep	88.11.17	1	-	1
	11.26	1	-	1
János- somorja körzete	86.12.03	1	-	1
	12.21	3	-	3
	03.12	1	-	-
Kengyel, Rákóczi- falva	87.01.18	4	1	3
	02.15	6	1	5
	03.15	2	-	2
	12.20	3	-	3
	88.01.17		n.a.**	
	02.21	4	-	4
	03.20	-	-	-
Kunká- polnási mocsár	87.11.29	21	4	17
	12.20	7	-	7
	88.01.17	10	1	9
	02.21	10	2	8
	03.20	10	1	9

Pély, Gónáti mocsár	86.12.20	4	1	3
	87.01.24	-	-	-
	02.14	-	-	-
	03.15	-	-	-
	11.29	3	-	3
	12.20	1	-	1
	88.01.17	-	-	-
	11.27	1	-	1
	89.02.18	1	-	1
	11.27	14	2	12
	12.11	3-4	-	3-4
	12.17	16	6	10
	90.01.14	1	-	1
02.17	1	-	1	
Pély- Ludas	86.12.21	0	0	0
	87.01.18	-	-	-
	02.18	3	1	2
	03.15	8	0	2
Sárréti TK	86.12.21	2	1	1
	12.22	4	2	2
	87.01.18	1	1	-
	01.18	2	1	1
	02.14	3	1	2
	02.15	1	-	1
	03.13	1	1	-
Solt	89.10.28	2	1	1
	90.02.27	3	1	2
Szabad- szállás, Kis-rét, Zabszék	89.01.15	1	1	-
	01.28	1	1	-
	02.19	1	1	-
	12.04	1	1	-
	90.02.10	1	-	1
	02.17	3	-	3
Szakmári halastavak	88.10.02	1	-	1
	10.09	1	-	1
	10.23	1	-	1
	11.06	1	-	1
	11.06	1	-	1
	11.13	1	-	1

Szakmári halastavak	89.03.04	2	-	2
	03.12	1	-	1
	03.27	1	-	1
	10.15	1	-	1
	10.22	2	-	2
	10.29	4	2	2
	11.05	1	-	1
	11.12	3	1	2
	11.25	1	1	-
	12.23	2	1	1
	90.01.14	1	-	1
	01.21	3	1	2
	01.28	2	-	2
02.10	2	1	1	
02.18	2	1	1	
03.11	1	1	-	
Szeged, Baktói legelő	88.12.06	13	4	9
Szeged Fehér-tó	87.12.20	13	3	10
	88.01.17	26	3	23
	02.21	35	4	31
	03.20	3	-	3
	11.15	9	3	6
	91.10.21	1	-	1
	11.23	14	2	12
	12.14	21	3	18
	92.01.11	15	5	10
Tömörkény Csaj-tó,	87.11.29	-	-	-
	12.20	1	-	1
	88.01.17	-	-	-
	02.21	-	-	-
	03.20	-	-	-

* **ő.**: összes, **sz.**: szürke (hím), **b.**: barna (tojó vagy fiatal madár)

** **n. a.**: Rossz látási viszonyok miatt nem lehetett felmérni, nincs adat.

Az alábbi országokban a következőkben ismertetett módon jelölik a madarakat. A hazai megfigyelőktől jelölt madárra vonatkozó megfigyelés ezidáig nem érkezett.

Ország	Év	Jobb szárny	Bal szárny
Anglia	1989	sárga	-
	1990	sötétkék	fehér
		közép zöld	fehér
		vörös	fehér
		fehér	fehér
		fehér/2 fekete sáv	fehér
		fehér/2 palakék sáv	fehér
1991	sárga	fehér	
	narancssárga	fehér	
	ugyanaz mint a fenti	sárga	
	ugyanaz mint a fenti	palakék	
Franciaország	1981	fehér	-
	1982	-	fehér
		narancssárga	-
		-	narancssárga
		kék	-
		-	kék
		-	vörös
1985	narancssárga	-	
Csehszlovákia	1987-88	-	sárga
		-	vörös
	1988-89	sárga	-
	1989-90	vörös	-
		-	sötétzöld
		-	fehér

Jelölik még a madarakat 1990 óta Hollandiában és Belgiumban, de a mi-kéntjéről nincs adatunk!

Adatközlők: György István, Kispál Zsolt, Urbán Sándor, Kiss Szabolcs, Drozd Attila, Debreceni Őrs, Berdó József, Sövény Sándor, Fatér Imre, Lőrincz István, Nagy Mihályné, Mészáros Csaba, Lisztes János, Dr. Molnár Gyula, Palkó Sándor, Dr. Bod Péter, Dr. Kovács Gábor, Zöllei János, Széll Antal, Tajti László, Dr. Ócsai András, Koltai Gábor, Balsay Sándor, Bagyura János

Péchy Tamás

FAUNISZTIKA

Hajnalmadár (*Tichodroma muraria*) Pannonhalmán

1992. április 24-én reggel 9 órakor, napsütéses, szép időben egy hajnalmadár tartózkodott a Főapátsági Könyvtár nyugati homlokzatán, mintegy öt percig. Ezen idő alatt háromszor gyűjtött pókot a 15-20 m magas homlokzati falról.

Szabó Flóris bencés tanár, Rékási Zoltán volt bencés gimnazista és dr. Rékási József figyelték meg 1977. február 13-án, amint egy hajnalmadár a Pannonhalmi Bazilika tornyáról szállt a napsütötte, déli fekvésű bazilika falára, s onnan gyűjtötte pók-táplálékát. Szabó Flóris és Rékási Zoltán 1977. április közepéig még többször megfigyelték ugyanezt a példányt. Néhányszor az ablak nélküli, elhagyott zuhanyzóhelyiségbe is beszállt, valószínűleg táplálékot gyűjteni. A 280 m magas fekvő Főapátsági Bazilika, Főkönyvtár déli és nyugati fekvésű, napsütötte falán található pókok és rovarok bő táplálékot nyújtanak az egyesével megjelenő hajnalmadárnak kóborlása idején.

Dr. Rékási József - Kerényi Zoltán

Örvös rigók (*Turdus torquatus*) vonulása Budapesten

1992. március 28-án a Pesthidegkút határában lévő Vörös-kővár hegyen (vitorlázórepülő-tér) madárgyűrűzés közben 5 örvös rigóra lettem figyelmes. Rövid terelés után egy 2Y (második éves) példányt sikerült megfognom. Másnap Böhm András gyűrűzőtársammal újra a területen jártam, és 1+3+7 örvös rigót figyeltünk meg.

Szinal Péter

Fenyőszajkó (*Nucifraga caryocatactes*) késői megjelenése Budapest területén

1992. április 22-én Pasaréten egy kertes ház lucfenyő- (*Picea excelsa*) csoportján táplálkozó fenyőszajkót figyeltem meg. Csőrében mogorót (*Corylus avellana*) tartott. A sűrűn hangot adó madár bizalmasan viselkedett. 3-5 méterre bevárt.

Szinal Péter

Adatok az erdei fülesbagoly (*Asio otus*) teleléséhez Ungváron (Uzgorod) és környékén

A város tíz parkja közül telelőhelyként a területi klinika 1,5 hektáros parkja bizonyult legkedvezőbbnek számukra. Ebben a parkban nyír (*Betula pendula*), nyár (*Populus sp.*), vadgesztenye (*Aesculus hippocastanum*) és kislevelű hárs (*Tilia corda*) alkotja a faállomány zömét az örökzöld egzoták mellett. A faállomány 7-90 éves.

1989. novemberétől 1990. februáráig a számlálások során rendszeresen előfordult 12-46 példány. A legtöbbet (46 egyed) 1990. január 3-án és február elején észleltem. 1989-90 tele szokatlanul enyhe volt. Az átlaghőmérséklet télen sem csökkent $-5\text{ }^{\circ}\text{C}$ alá. Az 1990-es év tavasza korán kezdődött, a baglyok száma február végére jelentősen csökkent, március végére pedig teljesen eltűntek.

Szaporodás idején fészkeket is találtam a város más parkjaiban. 1-5 fészek fordult elő 1 km-es útvonalon. A fészekaljok 3-6 tojást tartalmaztak, és valamennyi elhagyott régi varjúfészekben volt.

1990. augusztusában újra megjelentek a baglyok a kórházi parkban. 1990. október 6-án 12, 1990. november 5-én 21, 1991. január 4-én 32 példányt számloltam.

Pótlis Lajos

Adatok a fekete harkály (*Dryocopus martius*) költéséhez

1991-ben a Barcsi TK-ban 3 fészekodúját találtam, ezek közül kettő kiszáradt fában volt. Fészkelési adatok: kb. 55-60 éves tölgyes-nyíresben, az odú erdőszélén álló elszáradt erdei fenyőben (május 31-én közvetlenül kirepülés előtt álló fiókák); halastó melletti lábonszáradt égerben (május 3-án hím és tojó egymást váltja az odúnál); kb. 80 éves tölgyesben, élő tölgyfában. A három odú távolsága légvonalban 2200-2600-3500 méter. Megjegyzem, lábonszáradt égerben 1990-ben is találtam fészekodút, május 28-án a darányi Nagyberekben egy teljesen kifejlődött fióka kiáltozott az odúnyílásban.

Fenyősi László

Adatok a sisegő füzike (*Phylloscopus sibilatrix*) tavaszi vonulásához (1992)

A *Madártani Tájékoztató* 1991. évi 3-4. számában a megkésett vonulókra hívtam fel a figyelmet. Az idei évben a sisegő füzikék tavaszi vonulása érdekesen alakult Budapesten és környékén. Az első példányok szokatlanul korán érkeztek,

de a vonulás mégis május második feléig elhúzódott és mindent egybevetve kerekén másfél hónapig tartott. Néhány vonulási adat példaképpen olyan helyekről, ahol a sisegő fűzike biztosan nem fészkel, így a megfigyelt példányok mindenképpen vonulók voltak:

1992. április 08.	Bp. Hajógyári sziget	6 éneklő pld.
április 19.	Bp. Gellérthegy	1 éneklő pld.
április 20.	Bp. Népliget	1 éneklő pld.
április 22.	Bp. Költő u. (Svábhegy)	1 éneklő pld.
április 24.	Bp. Gellérthegy	6 éneklő pld. +2 (tojók?)
április 27.	Bp. Gellérthegy	5 éneklő pld. +1 (tojó?)
április 29.	Bp. Költő u. (Svábhegy)	1 éneklő pld.
május 01.	Bp. Gellérthegy	1 éneklő pld.
május 10.	Apaj-pusztá	1 éneklő pld. + 1(tojó?)
május 15.	Bp. Gellérthegy	2 éneklő pld.
május 20.	Bp. Költő u. (Svábhegy)	2 éneklő pld.
május 22.	Bp. Gellérthegy	2 pld. (nem énekeltek)

Érdekes, hogy az április 8-i megfigyelést követően két nap múlva, 10-én, egyetlen sisegő fűzikét sem hallottam a Hajógyári szigeten, a Gellérthegyen, ill. a Népligetben sem észleltem őket április 11-én, ill. április 14-én.

A cserregő nádiposzáta (*Acrocephalus scirpaceus*) kései vonulásához egyetlen kiegészítő adat: 1992. május 14-én Budakalászon, száraz domboldalon álló sűrű bokorban énekelt egy példány.

Schmidt Egon

Két év csonttollú- (*Bombycilla garrulus*) megfigyelései Dombóváron

A csonttollú jellegzetes inváziós madarunk, amely a nyolcvanas évek kisszámú megfigyelése után 1989-90, majd 1990-91 telén számosabban jelent meg a városban, ez véleményem szerint az utóbbi időszak berkenyetelepítéseinek köszönhető.

A megfigyelések szerint az alábbi fajokon táplálkozott: madárberkenye, japánakác, kőris, ostorfa, sárga fagyöngy. A csonttollúak a berkenyék teljes "lepusztulása" után már alig mutatkoztak, noha egyéb fajok még bő táplálkozófelületet nyújtottak, ez a Sorbus-fajok elsődlegességére utal a faj táplálkozásában. Mind a városi, mind a városszéli, réti tócsákon tömegesen járt inni.

Más fajokkal nem társultak, de gyakran láttam őket együtt fenyőrigókkal (*Turdus pilaris*).

1989-90 igen enyhe telén január 20-án érkeztek kisebb csapatokban (5-30 pld.). Február első felében számuk már meghaladta a 200 pld-t (február 11.: 225 pld.) A berkenyék nyújtotta táplálékbázis felélése után február 23-ig távoztak.

1990-91-ben már november 16-án megjelentek, január közepéig 1-3 pld. mutatkoztak. Kulminációjuk január-február fordulójára esett (január 26.: 210 pld.). Február első napjaitól 100-150 fenyőrigó foglalta el a berkenyét, e konkurencia miatt a csonttollúak száma februárban max. 80 pld-t ért el. Ez évben a faj táplálkozásában a japánakác is fontos szerepet játszott. Kiegészítésként hozzáténném, hogy 1991. februárjában, Sopronban (fagyöngyös patak) csonttollú-csapat jelenlétében 5-6 léprigó (*Turdus viscivorus*) hangosan riasztott, sőt 1-1 csonttollút meg is támadtak.

Király Gergely

Összefoglaló jelentés a Gönyü-Szob közti Duna-szakaszon (1791-1708 fkm) 1989. aug. - 1990 ápr. között történt vízimadár-megfigyelésekről

Közleményem a Duna-kutatás 8. évének összesített eredményeit mutatja. A mellékelt táblázatban közlöm a vízhez kötött 29 faj havi, összesített megfigyelési adatait. A nagyobb egyedszámban észlelt fajok dinamikáját oszlopdiagramok segítségével szemléltetem. A vizsgált eddigi 8 szezon során ezen utolsó szezon novemberében értük el az abszolút csúcserőket 51121 példánnyal.

Általában az 1989-90-es szezonra a korábbi vonulási és telelési periódusnál magasabb, olykor lényegesen magasabb egyedszámokat tudunk rögzíteni. A megelőző szezon tetőző értékeit e szezon eredményei után zárójelben adom meg.

Nőtt a kárókatona 863 (521), a konytos réce 3675 (1289), a tőkés réce 43320 (21368), a kerce réce 4772 (1454), a viharsirály 385 (127) és a dankasirály 2360 (1929) egyedszáma.

Stagnált a bütykös hattyú 17 (16) és tulajdonképpen a kis bukó 136 (124) is.

Kevesebb szürke gémet 262 (326), barátrécét 159 (518) és ezüstsirályt lehetett 70 (91) látni.

Meg kell említenünk a gémfélék áttelelését. A szürke gémből decemberben 3, januárban 14, februárban 6 pld., a nagy kócsagból januárban 1 pld. telelt át. A két gémtelep állományviszonyait 1990-ben is felmértük.

1. Zsidó sziget

1784-83 fkm (magyar terület)

15 pár szürke gém

70 pár kárókatona

Mindkét faj fészkelőállománya valamelyest csökkent 1989-hez képest.

2. Mocsi sziget

1743-42 fkm (szlovák terület)

400 pár vetési varjú

50 pár szürke gém

40 pár bakcsó

10 pár kárókatona

3 pár kis kócsag

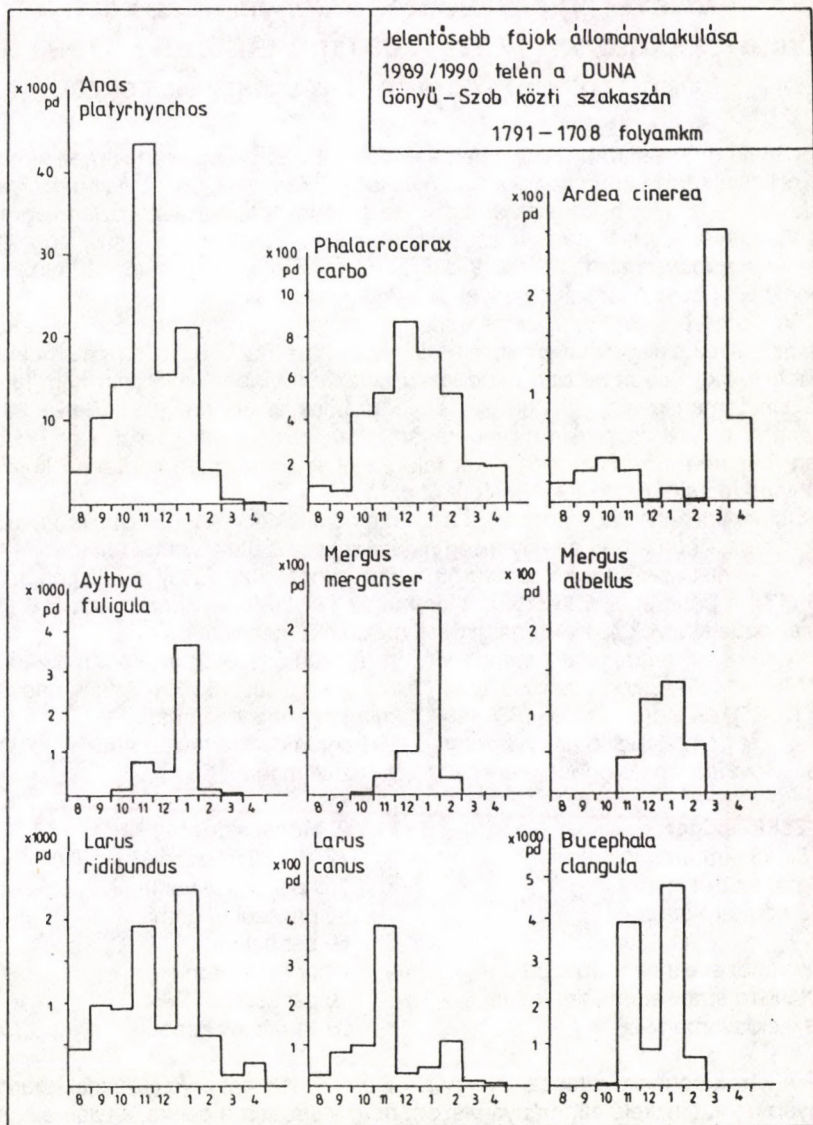
Erőteljesen csökkent a szürke gém és a kárókatona fészkelőpárjainak száma, stagnált a vetési varjaké, és nőtt a bakcsóké és a kis kócsagé is.

fajnév (latin név)	helység	fkm	dátum	pld.
Sarki búvár (<i>Gavia arctica</i>)				
Szóny	1764-63	89.12.12*	1	
Kárókatona (<i>Phalacrocorax carbo</i>)				
Ács	1783-82	89.10.13*	3000	
Nagy kócsag (<i>Egretta alba</i>)				
Süttö	1743-42	89.12.27*	1	
Gönyü	1787-86	90.01.18	4	
Kis kócsag (<i>Egretta garzetta</i>)				
Süttö	1743-42	89.05.18	1	
Süttö	1743-42	89.05.22*	4	
Dunaalmás	1751-50	89.07.04*	1	
Dunaalmás	1755-53	89.08.17	2	
Süttö	1743-43	90.03.01*	3	
Bütykös hattyú (<i>Cygnus olor</i>)				
Dunaalmás	1754-53	89.05.23*	1+4	
Dunaalmás	1754-53	89.05.26*	12	
Dunaalmás	1754-53	89.06.09*	28	
Dunaalmás	1751-50	89.10.30	1	
Gönyü	1786-85	89.11.29	3	
Dunaalmás	1751-50	89.11.29	2	
Neszmély	1746-45	89.11.29	5	
Esztergom	1718-17	89.11.29	1	
Esztergom	1718-17	89.11.29	1	
Gönyü	1792-91	89.12.16*	40	
Gönyü	1792-91	89.12.18*	7	
Gönyü	1786-85	89.12.18	4	
Neszmély	1750-49	89.12.18	2	
Neszmély	1748-47	89.12.18	2	
Neszmély	1746-45	89.12.18	2	
Vetési lúd (<i>Anser fabalis</i>)				
Nyergesújf.	1734-33	89.10.05*	600	
Nyergesújf.	1735-34	89.10.12*	600	
Nyergesújf.	1733-32	89.10.12*	1000	
Nyergesújf.	1734-33	89.10.13*	3000	
Nyergesújf.	1733-32	89.12.06*	1500	
Nyergesújf.	1735-32	89.12.14*	5000	
Nyergesújf.	1735-32	90.01.16*	700	
Szob	1709-08	90.01.18	600	
Gönyü	1787-86	90.02.21*	800	
Hegyi réce (<i>Aythya marila</i>)				
Ács	1778-77	89.11.29	4	
Pehelyréce (<i>Somateria mollissima</i>)				
Dunaalmás	1754-53	89.11.29	2	

Réti sas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)				Kis sirály (<i>Larus minutus</i>)			
Lábatlan	1736-35	89.12.05*	1	Komárom	1768-67	89.10.30	2
Gönyű	1789-88	89.12.18	2	Szob	1709-08	89.10.30	11
Esztergom	1724-23	89.12.18	1	Lócsér (<i>Hydroprogne caspia</i>)			
Gönyű	1786-85	89.12.27*	1	Gönyű	1787-86	89.08.17	3
Gönyű	1790-89	90.01.03*	1	Jégmadár (<i>Alcedo atthis</i>)			
Ács	1777-76	90.01.03*	1	Gönyű	1791-90	89.10.30	1
Gönyű	1789-88	90.01.08*	2	Esztergom	1727-26	89.10.30	1
Neszmély	1748-47	90.01.08*	1	Esztergom	1719-18	89.10.30	1
Ács	1783-82	90.01.18	1	Dunaalmás	1751-50	89.11.29	1
Nyergesújf.	1732-31	90.01.18	1	Szob	1711-10	89.11.29	1
Nyergesújf.	1731-30	90.01.18	1	Szob	1711-10	89.11.29	1
Szob	1712-11	90.01.18	1	Lábatlan	1737-36	90.01.03*	1
Szob	1709-08	90.01.18	1	Esztergom	1719-18	90.01.03*	1
Gönyű	1791-90	90.01.22*	1	Neszmély	1750-49	90.04.23	1
Ács	1783-82	90.01.22*	1				
Ács	1779-78	90.01.22*	1				

Faj	1989				1990				
	Aug.17.	Szept.25.	Okt.30.	Nov.29.	Dec.18.	Jan.18.	Febr.12.	Márc.28.	Ápr.23.
<i>Podiceps ruficollis</i>	-	-	1	8	3	-	-	-	-
<i>Podiceps cristatus</i>	-	-	-	5	2	1	-	-	-
<i>Phalacrocorax carbo</i>	82	66	434	523	863	719	520	187	172
<i>Ardea cinerea</i>	20	31	42	29	3	14	6	262	81
<i>Egretta alba</i>	-	-	-	-	-	1	-	-	-
<i>Egretta garzetta</i>	2	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Nycticorax nycticorax</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	7
<i>Cygnus olor</i>	-	-	1	13	17	14	5	8	1
<i>Anser albifrons</i>	-	-	2	-	-	-	-	-	-
<i>Anser fabalis</i>	-	-	18	47	414	601	11	-	-
<i>Anas platyrhynchos</i>	3795	10320	14113	43320	15457	21126	4173	553	149
<i>Anas querquedula</i>	-	-	-	-	-	-	-	3	-
<i>Anas crecca</i>	24	25	11	-	-	-	-	4	-
<i>Aythya ferina</i>	2	34	-	120	46	127	159	10	-
<i>Aythya fuligula</i>	-	-	159	787	598	3675	144	38	-
<i>Aythya marila</i>	-	-	-	4	-	-	-	-	-
<i>Bucephala clangula</i>	-	-	23	3889	841	4772	661	-	-
<i>Somateria mollissima</i>	-	-	-	2	-	-	-	-	-
<i>Mergus albellus</i>	-	-	-	42	113	136	61	-	-
<i>Mergus merganser</i>	-	-	1	22	51	225	19	2	-
<i>Haliaeetus albicilla</i>	-	-	-	-	3	5	-	-	-
<i>Fulica atra</i>	-	7	-	36	2	1	-	-	-
<i>Vanellus vanellus</i>	-	-	12	-	-	-	-	-	-
<i>Larus canus</i>	26	81	99	385	29	43	108	9	6
<i>Larus argentatus</i>	42	70	27	48	15	32	20	-	5
<i>Larus ridibundus</i>	451	980	888	1839	693	2360	684	126	267
<i>Larus minutus</i>	-	-	13	-	-	-	-	-	-
<i>Hydroprogne caspia</i>	3	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Alcedo atthis</i>	-	-	3	2	-	-	-	-	1
Összesen	4447	11614	15847	51121	19150	33852	6571	1202	689

4. sz. ábra
Jelentősebb fajok állományalakulása 1989-90 telén
a Duna Gönyű-Szob közti szakaszán (1791-1708 fkm)

Dr. Faragó Sándor

Összefoglaló jelentés a Gönyü-Szob közti Duna-szakaszon (1791-1708 fkm) 1990. aug. - 1991 ápr. között történt vízimadár-megfigyelésekről

Rövid jelentésem a Duna-kutatás 9. évének összesített eredményeit ismerteti. A mellékelt táblázatban közlöm a vízhez kötött 37 faj havi, összesített megfigyelési adatait. A nagyobb egyedszámban észlelt fajok dinamikáját oszlopdigrammok segítségével szemléltetem. A szezonon belüli kulmináló össz mennyiség - 21908 pld. - lényegesen alatta marad a megelőző szezonban kapott (51121 pld.) eredménynek. Ezt elsősorban az enyhe téllal magyarázhatjuk.

A kerceréce és a kontyos réce a szokásoknak megfelelően októberben megérkeztek, megkésített vizont a kis bukó és a nagy bukó érkezési ideje. Az előbbi fajból novemberben mindössze kettőt, utóbbiból egyáltalán nem lehetett példányt megfigyelni. Decemberi egyedszámuk is 34 (*M. alb.*), illetve 23 (*M. merg.*) pld. volt csupán. Amilyen későn jöttek, olyan korán távoztak el, márciusban már nem figyeltük meg e két fajt. Ezzel szemben még áprilisban is láttunk kontyos récét (9 pld.) és kercerécét (2 pld.).

Ismét áttelelt 1 nagy kócsag, s a szürke gémekek decemberi száma is 11, januári 4 pld. volt. Februárban az enyheség hatására már 67 pld-t számláltunk.

Az elmúlt szezonhoz képest nőtt a kárókatona 920 (863), a bütykös hattyúk 66 (17), a barátrécék 626 (159), a kis bukók 172 (136), a viharsirályok 500 (385), és az ezüstsirályok 401 (48) megfigyelt maximális mennyisége.

Csökkenő tendenciát mutatott viszont a szürke gém 205 (262), a tókés réce 13445 (43320), a kontyos réce 1754 (3675), a kerceréce 3376 (4772), a nagybukó 153 (225), és a dankasirály 1830 (2360) kulmináló egyedszáma.

A két gémtelep állományviszonyait 1991 során dr. Stollmann András és Binder Pál szlovákiai ornitológusokkal együtt határoztuk meg.

1. Zsidó sziget

1784-83 fkm (magyar terület)

45 pár szürke gém

165 pár kárókatona

A korábbi éveknek több mint a duplájára emelkedett mindkét faj fészkelőállománya.

2. Mocsi sziget

1743-42 fkm (szlovák terület)

350 pár vetési varjú

80 pár szürke gém

60 pár bakcsó

2 pár kárókatona

10 pár csóka

2 (-3) pár kis kócsag

A kárókatona szép lassan elfogy a telepről. Csökkent a vetési varjak száma is, egyéb fajok fészkelő állománya viszont nőtt. Visszatért a csóka, s talán stagnál a kiskócsag is. Binder Pál szerint a bakcsópárok száma később elérheti akár a 200-at is.

A fontosabb fajok, és a szokványostól eltérő megfigyelések jegyzékét a szokásos módon, a település és a folyamkilométer megjelölésével adom meg.

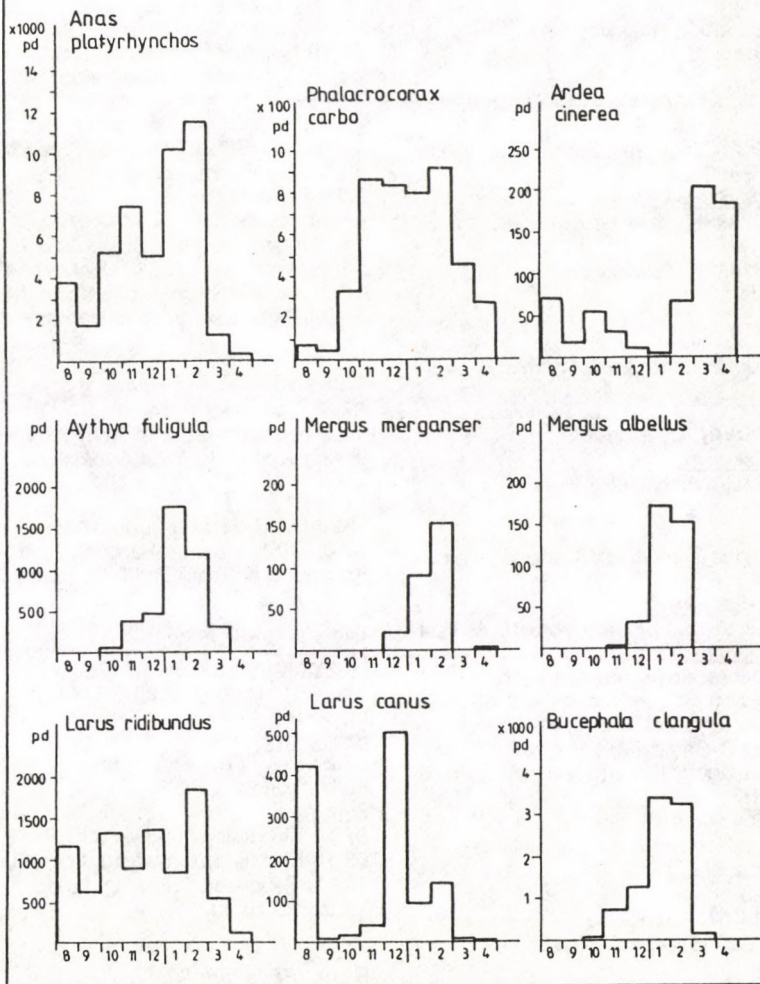
fajnév (latin név)	helység	fkm	dátum	pld.
Északi búbár (<i>Gavia stellata</i>)				
Koppánym.	1774-73	90.10.24	2	
Ács	1778-77	90.11.14*	1	
Dunaalmás	1754-53	90.11.14*	1	
Tát	1726-25	90.11.14*	1	
Tát	1728-27	90.11.19	1	
Almásfűzitő	1757-56	90.12.07*	1	
Kárókatona (<i>Phalacrocorax carbo</i>)				
Gönyü	1791-90	90.09.11*	3500	
Nagy kócsag (<i>Egretta alba</i>)				
Nyergesújf.	1731-30	90.08.28	3	
Tát	1727-26	90.10.24	1	
Nyergesújf.	1731-30	91.01.31	1	
Kis kócsag (<i>Egretta garzetta</i>)				
Dunaalmás	1752-51	90.08.28	3	
Süttő	1744-43	90.08.28	1	
Fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>)				
Esztergom	1717-16	91.04.18	1	
Bütykös hattyú (<i>Cygnus olor</i>)				
Neszmély	1746-45	90.08.28	1	
Esztergom	1722-21	90.10.24	2	
Szob	1715-14	90.10.24	9	
Szőny	1764-63	90.11.19	1	
Gönyü	1787-86	90.11.21*	42	
Gönyü	1790-89	90.12.17	2	
Gönyü	1787-86	90.12.17	43	
Dunaalmás	1952-51	90.12.17	1	
Neszmély	1749-48	90.12.17	3	
Esztergom	1724-23	90.12.17	6	
Esztergom	1722-21	90.12.17	4	
Esztergom	1720-19	90.12.17	2	
Szob	1711-10	90.12.27	5	
Koppánym.	1772-71	91.01.31	6	
Almásfűzitő	1758-58	91.01.31	1	
Süttő	1745-44	91.01.31	2	
Lábatlan	1740-39	91.01.31	1	
Gönyü	1790-89	91.02.25	1	
Gönyü	1788-87	91.02.25	6	
Gönyü	1787-86	91.02.25	2	
Dunaalmás	1752-51	91.02.25	2+2	
Neszmély	1749-48	91.02.25	15	
Neszmély	1748-47	91.02.25	2	
Esztergom	1722-21	91.02.25	7	
Neszmély	1749-48	91.03.05*	23	
Gönyü	1786-85	91.03.07*	20	
Gönyü	1791-90	91.03.21	2	
Gönyü	1787-86	91.03.21	29	
Gönyü	1787-86	91.04.18	11	
Ács	1781-80	91.04.18	5	
Neszmély	1749-48	91.04.18	2	
Lábatlan	1740-39	91.04.18	1	
Lábatlan	1739-38	91.04.18	3	
Vetési lúd (<i>Anser fabalis</i>)				
Nyergesújf.	1734-33	90.10.10*	800	
Nyergesújf.	1734-33	90.10.18*	1500	
Nyergesújf.	1734-32	90.10.24	220	
Tát	1730-29	90.10.20*	400	
Szőny	1763-62	91.01.30*	600	
Szőny	1763-62	91.01.31	850	
Nyergesújf.	1731-30	91.01.31	230	
Almásfűzitő	1758-55	91.02.11*	550	
Tát	1726-25	91.02.12*	800	
Tát	1726-25	91.02.20*	800	
Nyergesújf.	1733-32	91.02.20	600	
Nyílfarkú réce (<i>Anas acuta</i>)				
Esztergom	1724-23	91.03.21	1	
Fütyülő réce (<i>Anas penelope</i>)				
Esztergom	1724-23	91.03.21	1	
Jeges réce (<i>Clangula hyemalis</i>)				
Tát	1726-25	91.03.21	3	
Füstös réce (<i>Melanitta fusca</i>)				
Lábatlan	1738-37	90.11.19	1	
Réti sas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)				
Gönyü	1789-883	91.01.14*	2	
Ács	1784-83	91.01.30*	1	
Ács	1781-80	91.02.11*	1	
Dunaalmás	1754-53	91.02.12*	1	
Ács	1776-75	91.02.27*	1	
Ács	1780-79	91.02.27*	1	
Ács	1785-84	91.02.27*	2	
Süttő	1741-40	91.03.05*	2	
Szob	1709-08	91.03.05*	2	
Ács	1784-83	91.03.21	1	

Füstös cankó (<i>Tringa erythropus</i>) Dunaalmás 1753-52 90.10.24 1	Pajzsoscankó (<i>Philom. pugnax</i>) Dunaalmás 1755-54 91.04.18 40
Piroszlábú cankó (<i>Tringa totanus</i>) Dunaalmás 1754-53 91.04.18 4	Kis sirály (<i>Larus minutus</i>) Ács 1779-78 90.12.17 1 Almásfűzitő 1756-55 91.04.18 5
Szürke cankó (<i>Tringa nebularia</i>) Almásfűzitő 1758-57 91.04.18 1	Kormos szerkő (<i>Chlidonias niger</i>) Gönyű 1788-87 90.09.25 2
Billegető cankó (<i>T. hypoleucos</i>) Szőny 1763-62 91.04.18 3	Jégmadár (<i>Alcedo atthis</i>) Ács 1784-83 90.10.24 1

Faj	1990				1991				
	Aug.28.	Szept.25.	Okt.24.	Nov.19.	Dec.17.	Jan.31.	Febr.25.	Márc.21.	Ápr.18.
<i>Gavia stellata</i>	-	-	2	1	-	-	-	-	-
<i>Podiceps ruficollis</i>	2	-	-	7	6	-	-	-	-
<i>Podiceps cristatus</i>	1	1	2	-	-	2	11	5	2
<i>Phalacrocorax carbo</i>	66	42	329	800	835	796	920	455	201
<i>Ardea cinerea</i>	72	18	55	30	11	4	67	205	186
<i>Egretta alba</i>	3	-	1	-	-	1	-	-	-
<i>Egretta garzetta</i>	4	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Nycticorax nycticorax</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	120
<i>Ciconia ciconia</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	1
<i>Cygnus olor</i>	1	-	11	1	66	10	37	31	22
<i>Anser fabalis</i>	-	-	260	5	-	1202	-	-	-
<i>Anas platyrhynchos</i>	3767	1754	5252	7437	5029	10209	13445	1211	317
<i>Anas querquedula</i>	-	-	-	-	-	-	-	6	2
<i>Anas crecca</i>	-	-	-	17	20	-	16	11	-
<i>Anas penelope</i>	-	-	-	-	-	-	-	1	-
<i>Anas clypeata</i>	-	-	-	-	-	-	-	10	-
<i>Aythya ferina</i>	4	-	36	-	32	156	626	53	-
<i>Aythya fuligula</i>	-	-	59	391	465	1754	1194	301	9
<i>Bucephala clangula</i>	-	-	49	741	1286	3376	3258	178	2
<i>Clangula hyemalis</i>	-	-	-	-	-	-	-	3	-
<i>Melanitta fusca</i>	-	-	-	1	-	2	-	-	-
<i>Mergus albellus</i>	-	-	-	2	34	172	153	-	-
<i>Mergus merganser</i>	-	-	-	-	23	92	153	-	-
<i>Haliaeetus albicilla</i>	-	-	-	-	-	-	-	1	-
<i>Fulica atra</i>	-	-	4	-	9	-	2	-	-
<i>Vanellus vanellus</i>	6	-	-	-	-	-	-	13	3
<i>Tringa erythropus</i>	-	-	1	-	-	-	-	-	-
<i>Tringa totanus</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	4
<i>Tringa nebularia</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	1
<i>Tringa hypoleucos</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	3
<i>Philomachus pugnax</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	40
<i>Larus canus</i>	425	1	18	39	500	93	141	6	3
<i>Larus argentatus</i>	129	180	401	73	153	35	55	2	8
<i>Larus ridibundus</i>	1172	621	1341	896	1356	850	1830	523	119
<i>Larus minutus</i>	-	-	-	-	1	-	-	-	5
<i>Chlidonias niger</i>	-	2	-	-	-	-	-	-	-
<i>Alcedo atthis</i>	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Összesen	5662	2619	7822	10501	926	18754	21908	3016	1109

Jelentősebb fajok állományalakulása
1990/1991 telén a DUNA Gönyü–Szob
közti szakaszon 1791–1708 folyam km.

5. sz. ábra

Jelentősebb fajok állományalakulása 1990-91 telén
a Duna Gönyü–Szob közti szakaszán (1791-1708 fkm)

Dr. Faragó Sándor

Az MME Faunisztikai Adattárából (1986)

Északi búvár (*G. stellata*)

Békés m.:

10.12. Bilharugra (halastó), 2 pld.,

Dr. Sterbetz I.

Felér m.:

10.13. Dinnyés (Fertő), 1 pld., Dr. Sterbetz I.

Pest m.:

11.14. Bp. (Csepe, Soroksári-Duna), 1 pld.,

Duska Z. és Tsal.

Szabolcs-Sz.-Bereg m.:

11.05. Székely (Ózei-tározó), 1 pld.,

Fischer N.

11.09. Székely (Ózei-tározó), 1 pld.,

Fischer N.

Duna:

01.10. Ráckeve, 1 pld., Hajtó L.

11.09. Almásfüzitő, 1 pld., Schmidt E.

Sarki búvár (*G. arctica*)

Bács-Kiskun m.:

11.16. Szakmár (halastó), 2 pld.,

Berdó J.-Kovács S.

Békés m.:

11.16. Gyula (Dénesmajori halastó), 1 pld.,

Mihályi A.

Győr-M.-Sopron m.:

11.27. Fertő-tó, 1 pld., Mogyorósi S. és Tsal.

Hajdú-Bihar m.:

10.05. Debrecen (Fancsika-tározó),

1 kiszínezett pld., Győrössy T.-Zeke T.

10.11-12. ugyanott, 1 kiszínezett pld.,

Győrössy T.-Baranyi R.

10.18. ugyanott, 1 kiszínezett pld.,

Baranyi R.

11.11. Egyek (Ohati-halastó), 1 pld., Emri T.

11.08-15. Hortobágy (Kónya-halastó),

2 pld., Ecsedi Z.

Vas m.:

10.29-11.07. Szombathely
(Csónakázó-tó), 1 pld., Varga L.

Veszprém m.:

11.23. Tihany (Balaton), 1 pld., Molnár I.

12.13. Alsóörs (Balaton), 1 pld., Molnár I.

Duna:

01.07. Lórév, 1 pld.,

01.08. Szigetújfalu, 1 pld.,

01.08. Tököl, 1 pld.,

01.10. Ráckeve, 2 pld.,

01.10. Szigetújfalu, 1 pld.,

01.10. Szigetcsép, 1 pld.,

01.15. Szigetszentmiklós-Halásztelek,

2 pld.,

01.16. Lórév, 2 pld., Hajtó L.

10.20. Gönyű-Szob, 1 pld., Dr. Faragó S.

11.01. Bp. (Óbudai-sziget), 1 pld.,

Duska Z. és Tsal.

11.03. ugyanott, 1 pld., Schmidt A.

11.06. ugyanott, 1 pld., Duska Z. és Tsal.

11.09. Almásfüzitő, 1 pld., Duska Z. és Tsal.

12.07. Gőd-Szödliget, 1 pld., Schmidt A.

12.09. Rajka-Gönyű, 1 pld., Márkus F.

Füles vöcsök * (*P. auritus*)

07.07. Hortobágy (Halastó),

1 pld. nyugalmi ruhás, feketenyakú vöcsökök

és kontyos récék között. Győrössy T.

Rózsás gödény (*P. onocrotalus*)

04.09-10. Hortobágy (Halastó), 1 pld.,

Konyhás S. és Tsal., Emri T., Győrössy T.

Kis kárókatona (*Ph. pygmaeus*)

Csongrád m.:

12.14. Tömörkény (Csajtó), 1 pld.,

Dr. Bod P.

Szolnok m.:

03.27. Pély (TT; Tisza), 1 pld.,

Füri A., Lőrinc I.

Zala m.:

07.13. Kisbalaton ("régi"), 1 pld., Futó E.

08.18. Kisbalaton (ugyanott), 1 pld., Futó E.

11.15. Kisbalaton (Tározó I.), 1 pld.,

Vágner G.-Turu J.

Batla (*Pl. falcinellus*)

Bács-Kiskun m.:

Fülöpszállás (Kelemenszék), 2 pld.,

Berdó J.

Csongrád m.:

Szeged (Fehértó), 1 pld.,
Dr. Kasza F., Puskás L.

Haldú-Bihar m.:

Hortobágy (Derzsi-tó), 2 pld., Emri T.
09.13. Balmazújváros (Virágoskúti-
halastó), 1 pld., Sebők Z.

Zala m.:

Kisbaldaton, 9 pld., Futó E.

Szirti sas (*A. chrysaetos*)**Haldú-Bihar m.:**

01.18. Hortobágy (Halastó), 1 juv.,
Emri T. és Tsal.
03.05. Balmazújváros (Virágoskúti-
halastó), 1 pld., Ecsedi Z.-Szondi L.
03.09. ugyanott, 1 ad. pld.,
Ecsedi Z.-Szondi L.
03.20. ugyanott, 1 pld., Ecsedi Z.-Szondi L.
05.28. Balmazújváros (Nagyszik),
2 Imm. pld., Ecsedi Z.-Szondi L.
11.22. Földes (Ökörtől-pusztá), 1 ad. pld.,
Ványi R.

Szabolcs-Sz.-Bereg m.:

03.01. Gégény (Ujlegelő), 1 Imm. pld.,
Fischer N.-Dr. Szép T.

Szolnok m.:

09.06. Kengyel (halastó), 1 pld., Fülemen E.

Fekete sas * (*A. clanga*)

10.07-08. Balmazújváros
(Papréti, Rácokszigete), 1 Imm. pld.,
Ecsedi Z.-Szondi L.

Császármadár (*Tetrastes bonasia*)**Borsod-A.-Zemplén m.:**

04.03. Baskó (Saj-kút), 3 pld.,
Petrovics Z. és Tsal.
04.07. Baskó (Somberek), 1 pld.,
Petrovics Z. és Tsal.
07.04. Tarpa (Öregerdő), 1 pld.,
Dr. Legány A. közl. (Szabolcs-Sz. m.)
10.18. Jósvafő, 1 hím + 2 tojó pld.,
Ványi R. és Tsal.

Csigaforgató

(*Haematopus ostralegus*)

Békés m.:

Geszt (Bégécsi-tározó), 1 pld.,
Boldog G.-Mihályi A.

Felér m.:

Sárszentágota-Sárkeresztúri szlkesek,
1 pld., Dr. Warwasovszky E.

Haldú-B. m.:

04.25.-05.02. Hortobágy (Halastó), 1 pld.,
Emri T., Zeke T., Konyhás S.
05.03. ugyanott, 2 pld., Győrössy T.-Zeke T.

Szolnok m.:

Kunmadaras (Kunkápolnási mocsár), 1 pld.,
Dr. Kovács G.

Pest m.:

Kisroszli (Duna), 1 pld., Pálvölgyi T.

Ékfarkú ille (*Charadrius vociferus*)

11.02. Almászfűzitő (Duna), 1 pld.,
Márkus F. és Tsal.
11.08-09. ugyanott, 1 pld.,
Schmidt A.-Schmidt E.,
Győrössy T.-Zeke T., Emri T.

Havasi ille (*Eudromias morinellus*)**Haldú-B. m.:**

08.28. Balmazújváros (Kóudvar), 9 pld.,
Ecsedi Z.-Szondi L.
09.13. Balmazújváros (Darassa-pusztá),
3+6 pld., Baranyai R.
09.20. Hortobágy (Halastó) kopár szlken,
2 vedlő pld., Zeke T.-Emri T.
11.07. Hajdúszoboszló (Angyalháza-
pusztá), 2 pld., Konyhás S.
Szolnok m.:
09.15. Kunmadarasi pusztá, 3 pld.,
Dr. Kovács G.

Kis goda (*L. lapponica*)**Csongrád m.:**

Kistelek (Millerszék), 2 nászruhás pld.,
Duska Z., Oláh S., Szalay K.

Tavi cankó (*T. stagnatilis*)**Bács-Kiskun m.:**

05.01. Fülöpszállás (Kelemenszék), 1 pld.,
Schmidt A.
08.05. ugyanott, 2 pld., Boros E.
08.07. ugyanott, 3-4 pld., Boros E.
08.15. Szabadszállás (Zabszék), 2 pld.,
Boros E.
08.20. Fülöpszállás (Kelemenszék), 1 pld.,
Boros E.

Felér m.:

- 04.27. Dinnyés (Fertő), 1 pld., Schmidt A.
09.13. Sárkeresztúr, 1 pld.,
Duska Z. és Tsai.
Hajdú-Bihar m.:
03.24. Balmazújváros (Nagyszik), 1 pld.,
Ecsedi Z.-Szondi L.
03.28. Hosszúpályi (Sándoros-lározó),
1 pld., Győrössy T.
04.04. Balmazújváros (Nagyszik), 1 pld.,
Ecsedi Z.-Szondi L.
04.16. és 18. ugyanott, 2 és 1 pld.,
Ecsedi Z.-Szondi L.
04.20. Hortobágy (Akadémia-tó), 1 pld.,
Zeke T.
06.01. Hosszúpályi (Sándoros), 1 pld.,
Győrössy T.
06.29. Hortobágy (Akadémia-tó),
1 pld. réti cankókkal, Zeke T.
07.11. Hortobágy (Halastó), 1 pld., Emri T.
07.13. Hortobágy (Kungyörgyi Ilbanelelő),
1 pld., Győrössy T.-Zeke T.
07.17. Balmazújváros (Kóudvar), 1 pld.,
Ecsedi Z.-Szondi L.
07.18-19. és 21. ugyanott, 1-1 pld.,
Ecsedi Z.-Szondi L.
07.21. Hortobágy (Akadémia-tó), 3 pld.,
Győrössy T. és Tsai.
07.22. Balmazújváros (Kóudvar), 2 pld.,
Ecsedi Z.-Szondi L.
07.25. Hortobágy (Akadémia-tó), 4 pld.,
Győrössy T.-Zeke T.
07.27-28. és 31. ugyanott, 6-6 és 3 pld.,
Baranyi R. és Tsai
07.31. Hosszúpályi (Sándoros), 2 pld.,
Győrössy T.-Zeke T.
08.01. Hortobágy (Akadémia-tó), 4 pld.,
Emri T.-Zeke T.
08.06. ugyanott, 2 pld., Turi Zs.
08.09. ugyanott, 8 pld., Emri T.-Győrössy T.
08.10. ugyanott, 1 pld., Zeke T.
08.12. Hortobágy (Halastó), 1 pld.,
Baranyi R.
08.14. Hortobágy (Akadémia-tó), 11 pld.,
Győrössy T.
08.17. ugyanott, 6 pld., Zeke T.-Emri T.
08.17-19. Balmazújváros (Hort), 1-1 pld.,
Ecsedi Z.-Szondi L.
08.18. Balmazújváros (Ilbanelelő), 1 pld.,
Ecsedi Z.-Szondi L.
08.21. Hortobágy (Akadémia-tó), 3 pld.,
Emri T.-Zeke T.

- 09.03. Balmazújváros (Virágoskúti-
halastó), 3 pld., Ecsedi Z.-Szondi L.
09.05. ugyanott, 1 pld., Ecsedi Z.-Szondi L.
09.20. ugyanott, 1 pld., Ecsedi Z.-Szondi L.
Szolnok m.:
07.17. Tiszafüred (Feketerét), 1 pld.,
W. Lissak és Tsai
08.17. Kunmadaras (Kunkápolnási mocsár),
3 pld., Dr. Kovács G.

Kőforgató (*Arenaria interpres*)

Bács-Kiskun m.:

- Fülöpszállás (Kelemenszék),
2 kiszínezett pld., Berdó J.-Kovács S.

Csongrád m.:

- 05.17. Szeged (Fertő), 1 pld.,
Séll A., Pópity J.
07.27. Szeged (Fehértó), 3 pld., Puskás L.

Felér m.:

- 05.26. Sárkeresztúr (Sárkánytó), 1 pld.,
Árkosi J., és Tsai
05.27. Sárszentágota, 1 pld., Bécsy L.
05.31. Sárkeresztúr, 1 kiszínezett pld.,
Duska Z. és Tsai.

Hajdú-Bihar m.:

- 06.17. Hortobágy (Halastó),
2 kiszínezett pld., Zeke T.
05.24. Balmazújváros (Nagyszik), 1 pld.,
Ecsedi Z.-Szondi L.
05.26. ugyanott, 1 pld., Ecsedi Z.-Szondi L.
05.30. Hortobágy (Halastó),
2 kiszínezett pld., Emri T.
06.02. Földes (Bodzás-csatlat),
1 kiszínezett pld., Ványi R.
06.03. ugyanott, 1 pld., Ványi R.
06.07. Hortobágy (Halastó),
4 kiszínezett pld., Emri T.-Zeke T.
07.31. Püspökladány (Ágota-pusztta),
1 pld., Varga A.

Nagy sárszalonka (*Gallinago media*)

Felér m.:

- 06.19. Réti szilas-Sárbogárd, 1 pld.,
Duska Z. és Tsai

Hajdú-B. m.:

- 04.08. Hosszúpályi (Sándoros), 1 pld.,
Győrössy T.
06.01. Hortobágy (Kungyörgyi árasztás),
1 pld., Emri T.-Zeke T.
06.07. Hortobágy (Halastó), 1 pld.,
Győrössy T.

06.12. ugyanott, 1 pld., Emri T.
08.31. Balmazújváros (Virágoskúti-
halastó), 2 pld., Ecsedi Z.-Szondi L.
08.31. Földes (Malomtelep), 1 pld., Ványi R.

Kis sárszalonka

(*Lymnocyptus minimus*)

Békés m.:

Biharugra (halastó), 1 pld., Dr. Sterbetz I.

Csongrád m.:

01.12. Tömörkény (Csa-j-tó), 1 pld.,

Dr. Bod P.

Hajdú-B. m.:

03.28. Hosszúpályi (Sándoros), 1 pld.,
Győrössy T.

04.04. ugyanott, 1 pld., Győrössy T.

04.08. ugyanott, 1 pld., Győrössy T.

04.12. ugyanott, 1 pld., Győrössy T.

08.17. Balmazújváros (Hort, Ilbanevelő),
2 pld., Ecsedi Z.-Szondi L.

08.18. ugyanott, 3 pld., Ecsedi Z.-Szondi L.

09.05. Balmazújváros (Virágoskúti-
halastó), 1 pld., Ecsedi Z.-Szondi L.

10.11. Balmazújváros (Darassa-pusztá),
1 pld., Bodnár M.

Fenyérfutó (*Calidris alba*)

Békés m.:

08.06-26. Geszt (Begyécsi-t.), 1 pld.,

MME-tábor

Csongrád m.:

08.16. Mórahalom (Madarásztó), 2 pld.,

Mihály L. és neje

09.14. Tömörkény (Csa-j-tó), 1 pld.,

Dr. Bod P.-Zsótér L.

Felér m.:

05.25. Sárkeresztúr, 1 pld., Duska Z.-Oláh S.

05.26. ugyanott, 3 pld., Árkosi J. és Tsai.

Hajdú-B. m.:

05.31. Hortobágy (Halastó),

2 nyugalmi ruhás + 1 kiszínezett pld.,
Győrössy T.

06.01. és 07.-én ugyanott,

2 nyugalmi ruhás + 1 kiszínezett pld.,
Zeke T.-Emri T.

08.29. ugyanott, 1 kiszínezett pld.,
Győrössy T.

Szolnok m.:

04.28. Kengyel (halastó), 13 pld.,
Fülemen E.-Fülemen R.

04.30. ugyanott, 2 pld.,

Fülemen E.-Fülemen R.

09.06. ugyanott, 6 pld.,

Fülemen E.-Fülemen R.

Sarkl partfutó (*C. canutus*)

Felér m.:

09.14. Rétszilás (halastó), 1 pld., Zörényi J.

Hajdú-B. m.:

08.21. Hortobágy (Akadémia-tó),

1 kiszínezett pld., Zeke T.

Somogy m.:

Dombóvár (Békató), 1 pld., Király G.

Tengeri partfutó (*Calidris maritima*)

05.26-27. Balmazújváros (Nagyszikl),

2 kiszínezett pld., Ecsedi Z.-Szondi L.

(Nem hitelesített adat! A faj korábbi

előfordulásai: 1820, Pest megye,
1857, Fertő-tó.)

Sárjáró (*Limicola falcinellus*)

Bács-Kiskun m.:

08.14-15. Fülöpszállás (Kelemenszék),

3+1 pld., Boros E.

08.22. Fülöpháza (Kondortó),

1 pld. befogva (lengyel gyűrűs!), MME-tábor

Csongrád m.:

05.23. Szeged (Fertő),

1 pld. törpe partfutókkal, Kákonyi K.

Hajdú-B. m.:

05.24. Hortobágy (Halastó),

2 nyugalmi ruhás pld., Győrössy T.

08.14. ugyanott, 1 pld., Győrössy T.

Laposcőrű víztaposó

(*Phalaropus fulicarius*)

05.31. Hortobágy (Halastó),

1 kiszínezett pld. vékonycsőrű

víztaposókkal, Győrössy T.

06.01. és 07. ugyanott, 1-1 pld., Zeke T.,

Emri T., Szakál L., Kovács A., Győrössy T.

Vékonycsőrű víztaposó

(*Phalaropus lobatus*)

Bács-Kiskun m.:

08.07. Fülöpszállás (Kelemenszék),

1 nyugalmi ruhás pld., Boros E.

Hajdú-B. m.:

- 05.24. Hortobágy (Halastó),
1 kiszínezett tojó pld., Győrössy T.
05.25. és 30-án ugyanott, ugyanaz a pld.,
Zeke T., Emri T.
05.31. ugyanott,
1-1 kiszínezett tojó és hím pld., Győrössy T.
06.01. ugyanott, 1 pld., Zeke T., Emri T.
07.09. Hosszúpályi (Könyárl-sóstó),
1 tojó pld., Győrössy T.
09.01. Balmazújváros (Rácokszigete),
1 pld., Ecsedi Z.-Szondi L.

Pest m.:

- Bugyi-Dabas (útrmenti előntésben), 1 pld.,
Bécsy L.

Ékfarkú halfarkas

(*Stercorarius parasiticus*)

Csongrád m.:

- 09.06. Tömörkény (Csajtó), 1 ad. pld.,
Schmidt A., Schmidt E.

Fejér m.:

- 08.20. Dinnyés (halastó),
1 ad. pld. (világos fázis), Győrössy T. *

Somogy m.:

- 06.26. Szulok, 3 ad. pld.,
Harangi I., Tömösváry T. *
09.12. Siófok (Balaton), 1 pld.,
Dr. Bankovics A.

Dolmányos sirály * (*Larus marinus*)

Bács-Kiskun m.:

- 07.09. Harta (vályogos gödrök), 1 juv. pld.,
Berdó J.-Kovács S.

Csongrád m.:

- 09.27. Szeged (Fehér-tó), 1 pld.,
Mészáros Cs.
10.11. ugyanott, 1 pld., Mészáros Cs.

Fejér m.:

- 08.27. Székesfehérvár (Vörösmarty-
halastó), 2 Imm. pld., Pálvölgyi T.

Szolnok m.:

- 05.11. Tiszasüly (Homorl-halastó), 1 pld.,
Nagy Sz.

Duna:

- 02.20. Visegrád, 1 pld., Árkosi J., Hollósi Z.

Heringsirály (*Larus fuscus*)

Bács-Kiskun m.:

- 05.02. Fülöpszállás (Kelemenszék),
1 ad. pld., Boros E.

- 08.27. Szabadszállás (Kisrét), 1 ad. pld.,
Boros E.

Csongrád m.:

- 01.14. Szeged (Tiszasziget, Tisza), 1 pld.,
Dr. Kasza F.-Puskás L.
04.19. Szeged (Fehér-tó), 1 pld.,
Dr. Kasza F.-Puskás L.
11.05. ugyanott, 1 ad. pld., Széll A.

Hajdú-B. m.:

- 05.01-03. Hortobágy (Halastó), 1 ad. pld.,
Emri T. és Tsai

- 10.29. Balmazújváros (Virágoskútl-
halastó), 1 ad. pld., Ecsedi Z.-Szondi L.

Veszprém m.:

- 12.14. Alsóörs (Balaton), 1 pld., Zágon A.
12.14. Balatonfüred (Balaton), 1 ad. pld.,
Dénes P.

Duna:

- 01.11. Horány-Surány, 1 Imm. pld., Zágon A.
02.17. Gönyü-Szob (Dunaalmás), 1 pld.,
Dr. Faragó S.

Csüllő * (*Rissa tridactyla*)

Hajdú-B. m.:

- 08.23. Hortobágy (Derzsi-tó)
1 juv. pld., Dr. Kasza F., Buzogány T.

Pest m.:

- 08.31-09.02. között Blatorbágy (halastó),
1 juv. pld., Simon G.

Veszprém m.:

- 12.24. Alsóörs (Balaton) 2 ad. pld., Molnár I.

Duna:

- 02.23. Szögye, 8 pld., Steiner A.
12.28. Bp. (Hajógyári-sziget), 1 ad. pld.,
Déry A.

Kacagócsér (*Gelochelidon nilotica*)

Csongrád m.:

- 08.21-23. között Tömörkény (Csaj-tó),
1 ad. pld., Oláh S. és Tsai

Hajdú-B. m.:

- Hosszúpályi (Könyárl-sóstó), 1 ad. pld.,
Emri T.

Kis csér (*Sterna albifrons*)

Csongrád m.:

- 08.21-23. között Tömörkény (Csaj-tó),
1 juv. pld., Duska Z. és Tsai

Hajdú-B. m.:

- 07.31. Hortobágy (Halastó), 2 pld., Emri T.
08.09. ugyanott, 1 pld., Emri T.-Zeke T.

08.17. ugyanott, 1 pld., Emri T.-Zeke T.
Heves m.:
07.18-28. között Sarud-Poroszló (Tisza II.),
1 pld., Árkosi J. és Tsai

Urál bagoly (*Strix uralensis*)

Borsod-A.-Zemplén m.:

04.02. Baskó (Disznóverem), 2 pld.,
Petrovics Z. és Tsai
04.08. Arka (Kis-Büklápos), 1 pld.,
Petrovics Z. és Tsai
04.09. Baskó (Somberek), 1 pld.,
Petrovics Z. és Tsai

Fehérhátú fakopáncs

(Denrocopos leucotos)

03.31. Arka, 1 pld., Emri T.
04.04. Bátor (Kakashegy), 1 tojó pld.,
Fitala Cs.
04.09. Baskó (Kis-Bugyitető), 1 pld.,
Petrovics Z. és Tsai
07.13. Börzsöny-hegység (Magas-Tax),
1 hím pld., Böhm A.-Nagy Z.

Fenyőszajkó

(Nucifraga caryocatactes)

02.16. Szögye-Vének (Duna-ártér), 1 pld.,
Dr. Rékási J.
05.25. Aggtelek (Baradla-kemping), 2 pld.,
Kecskés T.
09.07. Sopron (Plhenőkereszt), 2 pld.,
Mogyorósi S.
09.17. Kerepestarcsa, 1+1 pld., Horváth Z.

Őrvös rigó (*Turdus torquatus*)

01.20. Ebszónybánya, 1 pld. fenyőrigókkal,
Lenner J.
03.18. Vezsény, 1 hím és 2 tojó pld.,
Füri A.-Lőrincz I.
03.18-20. Fülöpháza (belterület), 1 hím
pld., Molnár L.-né
03.23. Szeged (Újszegedi Tiszaártér), 1 pár,
Dr. Kasza F.
03.23. Ócsa (Tájvédelmi körzet), 2 hím pld.,
Schmidt A.-Schmidt E.
04.07. Sopron (Bécsldomb),
1 hím és 2 tojó pld., Mogyorósi S.
05.14. Bükk-hegység (Fekete-sár),
1 hím pld., Győrössy T.
09.16-22. Miskolc-Tapolca, 1 hím pld.,
Móczár B.

Havasi szürkebegy (*Prunella collaris*)

11.08. Salgó TT (Kis-Salgó), 2 pld.,
Varga F.-Böhm A.
11.09. Salgó TT (Vár-rom), 3 pld.,
Varga F.-Böhm A.

Rozdástorkú pityer

(Anthus cervinus)

Csongrád m.:

03.16. Tömörkény (Csaj-tó), 1 pld.,
Dr. Bod P.
11.15. Szeged (Fehér-tó), 5 pld., Puskás L.
Hajdú-B. m.:
05.10. Hosszúpályi (Sándoros), 3 pld.,
Győrössy T.
05.11. Hortobágy (Halastó), 2 pld.,
Boros E. és Tsai
09.20. Hortobágy (Halastó),
1 kiszínezett és 1 vedlő pld.,
Zeke T.-Emri T.
09.28. Hortobágy (Kékes-pusztta), 2 pld.,
Győrössy T.
10.04. Hortobágy (Halastó), 1 pld.,
Győrössy T.-Zeke T.
10.18. Debrecen (Fancsika-tározó), 1 pld.,
Zeke T. és Tsai
10.19. Hortobágy (Halastó), 1 pld.,
Zeke T.-Győrössy T.
10.31. Földes (Ásványpusztta), 1 pld.,
Gaál Cs., Ványi R.
11.07. Földes (Kocsordos), 3 pld., Ványi R.
11.08. Földes (Ásványpusztta), 9 pld.,
Ványi R.
Szolnok m.:
04.20. Tiszafüred (Tisza II.), 8 pld.,
Lipcsey I.
Veszprém m.:
11.16. Alsóörs, 1 pld., Molnár I.

Kucsmás billegető

(Motacilla fl. feldegg)

Hajdú-B. m.:

05.01. Hortobágy (Kékespusztta),
1 hím pld., Győrössy T.

Heves m.:

05.05-07. között többször
Pély (Madárrezervátum), 1 hím pld.,
Füri A.-Lőrincz I.

Pest m.:

04.07. Ecser, 1 hím pld., Tőke A.

Pásztormadár (*Pastor roseus*)

Hajdú-B. m.:

- 06.02. Balmazújváros (Nagyszik),
1 pld. seregélyekkel, Ecsedi Z.
07.09. Hosszúpályi (Sándoros),
1 juv. (I) pld., Győrössy T.
07.26. Balmazújváros (Darassapuszta),
1 ad. pld., Baranyi R.

Sarkantyús sármány

*(*Calcarius lapponicus*)*

Hajdú-Bihar m.:

- 01.02. Földes (Kistemető), 1 pld., Ványi R.
01.25. Hortobágy (Derzsi), 1 pld.,
Baranyi R.-Győrössy T.
01.31. Hortobágy (Kecsképuszta), 38 pld.,
MME Debreceni HCS.
02.14. Hajdúböszörmény
(mezőgazdasági terület), 2 pld., Ecsedi Z.
02.22. Földes, 4 pld., Ványi R.
02.27. Földes (Kocsordos), 9 pld., Ványi R.
03.01. Báránd, 1 pld., Ványi R.
03.02. Földes (Kocsordos), 3 pld., Ványi R.
03.23. Hortobágy (Nyírólapos), 1 hím pld.,
Ecsedi Z.
11.07. Hortobágy (Halastó),
36 pld., a hímek nyugalmiruhásak, Emri T.
11.08. Hortobágy (Akadémia-tó), 3 pld.,
Zeke T.
12.13. Hortobágy (Halastó), 1 pld.,
Konyhás S.
12.23. Földes, 6 pld., Ványi R.

Hósármány (*Plectrophenax nivalis*)

Bács-Kiskun m.:

- 02.15-16. Fülöpszállás (Kelemenszék),
1-1 pld., Schmidt A.-Nagy A.

Hajdú-Bihar m.:

- 01.18. Hortobágy (Fényestő), 1 tojó pld.,
Baranyi R.
02.22. Földes, 16+70 pld., Ványi R.
10.31. Földes (Ásványpuszta) 1+1 pld.,
Ványi R.-Gaál Cs.
11.08. Hortobágy (Akadémia-tó), 1 tojó
pld., Zeke T.
11.08. Földes (Ásványpuszta),
6 hím + 3 tojó pld., Ványi R.
11.15. Hortobágy (Akadémia-tó), 15 pld.,
Győrössy T.-Zeke T.
11.22. Hortobágy (Máta), 8 pld.,
Emri T.-Zeke T.
11.29. Földes, 6 pld., Ványi R.
11.30. Balmazújváros (Virágoskúti-
halastó), 1 tojó pld., Ecsedi Z.
12.20. Hortobágy (Halastó), 1 tojó pld.,
Emri T.-Zeke T.
12.21-23. Földes, 110, 5, és 350 pld.,
Ványi R.
12.31. Földes-Hajdúszovát között, 27 pld.,
Ványi R.
Szolnok m.:
02.23. Fegyvernek, 50 pld., Ványi R.
11.16. Tiszasüly (Homori-halastó), 40 pld.,
Nagy Sz.
Duna:
01.10. Ráckeve és Szigetcsép között,
11 pld., Hajtó L.

Összeállította: Molnár László

* **Az MME Nomenclatura Bizottság megjegyzése:** a csillaggal jelölt adatok nem érkeztek be hitelesítésre a Bizottság elé. Kérjük, hogy amennyiben a megfigyelők bármilyen dokumentum (részletes leírás, fénykép, vázlatrajz stb.) birtokában vannak az adott megfigyelésről, azokat küldjék el utólagos hitelesítésre a Bizottsághoz (titkár: Waliczky Zoltán, MME, 1121 Budapest, Költő u. 21.). Az elfogadott, illetve nem hitelesíthető adatokat a Bizottság évente jelentésben teszi közzé (ld. *Madártani Tájékoztató* 1992/2. p. 46-48.).

ÖKOLÓGIA

Néhány adat a Hortobágyon vendégeskedő pusztai ölyvek (*Buteo rufinus*) táplálkozásához

Rendszeres, hogy a Hortobágyi Nemzeti Park egyes pusztarészein a nyár derekától pusztai ölyvek vendégeskednek. Itt tartózkodásuk alatt szinte napi ritmus szerint tevékenykednek és ragaszkodnak megszokott pihenőhelyeikhez (kútágasok, halmok). Általában ezeken a pihenőhelyeken is köpetelnek, így a rendszeresen használt helyeken esetenként nagyobb mennyiségű köpet is összegyűlik. Alkalmi látogatásaim alkalmával (1981 és 1982 augusztusában) 20 pusztai ölyv-köpetet gyűjtöttem, melyeket később analizáltam. Ennek a vizsgálatnak az eredményét adom közre az alábbi táblázatba foglalva:

Zsákmányállat megnevezése	Pld.
Sáska (<i>Acrididae</i>)	1
Hernyó- (<i>Lepidoptera</i>) lárva	1
Gabonafutrinka (<i>Zabrus tenebrioides</i>)	5
Fémfutó (<i>Harpalus sp.</i>)	10
Lucernaböde (<i>Subcoccinella vigintiquatorpunctata</i>)	2
Sárga cserebogár (<i>Amphimallon solitiale</i>)	3
Bogár (<i>Coleoptera</i>)	45
Fürge gyík (<i>Lacerta agilis</i>)	1
Ürge (<i>Citellus citellus</i>)	18
Kószapocok (<i>Arvicola terrestris</i>)	1
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	1
Pocok (<i>Microtinae</i>)	6

Dr. Kalotás Zsolt

Épületben zsákmányoló karvaly (*Accipiter nisus*)

Munkahelyemen, a székkutasi tehenészeti telepen, 1990. december 25-én kora hajnalban a kivilágtított istállóban egy karvaly tojó egy házi verebet fogott. A

karvalyt már 4 óraker az istállóban találtam, fenn ült a tetőmerevítő huzalon. Minden bizonnyal az istállóban éjszakázó verebek vonzották be. Miután megfogta a verebet, visszarepült törzshelyére, és rögtön elfogyasztotta. Pikadatkor eltűnt az istállóból.

Kotymán László

Hollók (*Corvus corax*) szarvasdögön

1992. január 22-én délelőtt figyeltem meg egy 12 példányból álló csapatot, amely Devecser és Szekpuszta között egy tarvágásban elpusztult szarvas tetemén lakmározott. Közeledésemre felszálltak a tarvágás szélén álló öreg tölgyfára és riasztóhangokat hallattak. Ezután még 3-4 napig sikerült megfigyelniem a csapatot. Az elpusztult állat eltakarítása után végleg eltűntek.

Lajos Zoltán

Adatok az őszapó- (*Aegithalos caudatus*) fiókák etetéséhez

A felmérést Felsőnyéken 1992. áprilisában a református temető elhagyott részében végeztem. A fészkek egy fiatal tuján, 120 cm magasan épült. Körülötte kőkény- és orgonabokrok, valamint akácfaék és tuják vannak. A szülők elsősorban ide jártak táplálékért. A táplálék főként hernyókból és apró rovarokból állt. Lép két is hoztak néha. Három alkalommal végeztünk megfigyelést. Az első alkalommal Szelei Zsolt tagtársam, utána pedig én.

04.23: 11¹⁵ - 11⁵⁶ között 14 alkalommal, átlagosan 2,96 percenként etettek.

04.24: 16⁰⁰ - 16⁵⁴ között 22 alkalommal, átlagosan 2,45 percenként hoztak táplálékot.

04.26: 10⁰⁰ - 11³¹ között 54 esetben, átlagosan 1,68 percenként etettek.

A pár gyakran együtt érkezett, vagy megvárták egymást a fészeknél. Egy ilyen alkalommal egy pár mezei veréb (*Passer montanus*) jött a fészkekhez, amelyeket erőteljes támadásokkal nekirepüléssel elűztek. 05.04-én vettem észre, hogy a fészkek szét van dúlva, valószínű, hogy macska fosztotta ki.

Molnár Sándor

Üstökös réce (*Netta rufina*) fészke nádkévék közt

Az 1980-as éve közepén fészkelte először e faj a Fertő hazai részén, az eltelt közel tíz év alatt általánosan elterjedt költőfajjává vált a területen. Vonulási időben különösen tavaszi gyülekezései jelentősek. Feltűnően nagyszámú madár volt a mexzikópusztai élőhely-rekonstrukció tavain 1992. május 5-én, a Papréten 35 hím és 120 tojó, a Nyéki szálláson pedig 230 hím és 129 tojó tartózkodott.

1992. április 28-án a Nyéki szálláson Seiga nádarató gépről leborított nádku-pacból közeledtünkre üstökös réce tojó repült ki. Fészket kb. 80 cm magasság-ban találtuk meg egy nádkévék közötti mélyedésben, a víz felőli oldalon. A sekély üreg kevés puhelytojával bélelt volt, benne 6 tojást találtunk, egy hetedik kigurult és megrepedt tojást pedig mellette (mérete: 54,2 x 42,7 mm). Ezt vizsgálva megál-lapítottuk, hogy kotlott volt, tehát a fészkekaj 3 héttel korábbi az irodalomból is-merteknél.

Az első, 7 fiókát vezető tojót május 22-én láttuk a Homoki-öböl bejáratánál.

Mogyorósi Sándor - Pellinger Attila

EGYÉB

Urs. N. Glutz von Blotzheim-Kurt Bauer: Handbuch der Vögel Mitteleuropas Band 12 (I-II), Passeriformes (3. rész) Sylviidae - Aula Verlag Wiesbaden 1991.

A kiváló szerzői gárda tollából származó terjedelmes munka a korábbi kötetek gyakorlatának megfelelően két könyvben látott napvilágot. Az első a *Cisticola*, *Cettia*, *Locustella*, *Acrocephalus* és *Hippolais* nemzetségek érintett tagjait, a második a *Sylvia*, *Phylloscopus* és *Regulus* nemzetségekhez tartozó, Közép-Európában előkerült fajokat tárgyalja a már megszokott felosztás szerint. A magyar olvasót egyebek mellett különösen érdekelhetik az életmóddal, a költésbiológiával és a viselkedéssel foglalkozó fejezetrészek, hiszen többnyire rendkívül rejtett életmódú fajokról van szó, ahol nem könnyű terepi megfigyeléseket végezni. A közölt adatok hazai hasonló kutatásokra is ösztönözhetnek, hiszen a két kötet anyagában sajnos csak nagyon kevés magyarországi adat szerepel, és a közölt eredményeknek a hazaiakkal történő összevetése adott esetben érdekes lehet és kiegészítő adatokkal is szolgálhat. Érdemes például az első kötet megfelelő részét gondosan áttanulmányozni azoknak, akik a Tisza mentén ma már meglehetősen elterjedt halvány gezával kívánnak foglalkozni, de ugyanez érvényes természetesen valamennyi tárgyalt és hazánkban is fészkelő madárfajra.

Külön is érdemes kiemelni a köteteket nemcsak díszítő, de hasznosan kiegészítő elterjedési térképeket, és a szép számú, egészen kiváló illusztrációt. A cserregő nádiposztánál például 11, fotók ill. filmfelvételek alapján készült elsőrendű rajzot találunk, amelyek mind a különböző, a szövegben részletesen leírt viselkedésformákhoz kapcsolódnak. Ugyanúgy hasznosak a színes táblák is, amelyekeken például a füzikéket vagy a mediterrán tájak posztátafajait mutatják be a szerzők. Külön a hímeket és tojókat (posztáták), egy esetben (*Sylvia conspicillata*) a fiatalkori színruhát, a füzikéknél az alfajokat. Hasznosak a vonulási utakat ábrázoló térképek (pl. cserregő és énekes nádiposztáta, geze), a táplálkozással összefüggő táblázatok és diagrammok, valamint a tárgyalta fajokhoz adott kimerítő irodalmi ismertető. A "Handbuch" kötetei évtizedekig alapját képezik minden, Közép-Európa madarait tárgyaló munkának, ezért az újabb köteteket (a korábbiakkal együtt) Egyesületünknek a madártan iránt komolyan érdeklődő tagjai és minden madárbarát könyvespolcára ajánljuk.

Schmidt Egon

A Nomenclatura Bizottság jelentése az 1990-es évről

Az MME Nomenclatura Bizottsága 1991. február 14-i ülésén az alábbi beküldött megfigyelési adatokat fogadta el. Magyarország avifaunájára nézve 2 új faj előfordulását bizonyították 1990-ben megfigyelőink. Ezek az alábbiak:

Szalagos keresztcsőrű (*Loxia leucoptera*)

1 juv. tojó pld., Sátoraljaújhely (Bem Tamás), majd később ismét 1 juv. tojó pld., Biatorbágy (Újhelyi Tamás és Vágvölgyi Bence). Mindkét példány már élettelen állapotban került kézre, úgy preparálás után a Magyar Természettudományi Múzeum gyűjteményében kerültek elhelyezésre.

Gyűrűscsőrű sirály (*Larus delawarensis*)

1 pld., 1990.12.21., Süttő, Duna. Megfigyelték: Dr. Magyar Gábor, Schmidt András, Szalay Kornél, Waliczky Zoltán.

További elfogadott megfigyelések:

Füles vöcsök (*Podiceps auritus*)

1 pld. nászruhás, 1988.05.14., Mocsá, Boldogasszony-tó (Pénzes László).

Borzas gődény (*Pelecanus crispus*)

1 pld., 1988.06.02., Hortobágy, Kungyörgyi halastó (Otto Samwald, Ausztria).

2 pld., 1989.05.18., Szeged, Fehér-tó (Nagy Tamás, Réti Szabó Gábor, Tokody Béla, Bakacsi Gábor, Kármán Balázs, Csikós Ferenc).

5 pld. (3 ad., 2 imm.), 190.05.22-06.01., Hortobágyi Halastó Kondástava, Tisza-tó és Nagy-Kácsás (Tiszacsege) (Dr. Kovács Gábor).

Vörösnyakú lúd (*Branta ruficollis*)

1 pld., 1989.10.26., Szeged, Fehér-tó (Nagy Tamás).

Vörös ásólúd (*Tadorna ferruginea*)

1 tojó pld., 1989.11.18., Szeged, Gyevi Fertő Halastavak (Nagy Tamás).

1 pld., 1990.05.18., Mocsa, Boldogasszony-tó (Pénzes László).

1 pld., 1990.08.25., Nyergesújfalu, Duna kavicszátony (Pellinger Attila).

2 pld. (1000 *Anser anser* között), 1990.09.26., Fertő-tó keleti part (Pellinger Attila, Frank Tamás, Fersch Attila).

1 pld., 1990.09.28., Fertő-tó keleti part (Pellinger Attila, Jánoska Ferenc).

1 tojó pld., 1990.10.23., Fertőújlak (Dr. Hadarics Tibor, Pellinger Attila).

Hegyi réce (*Aythya marila*)

1 pld., 1989.08.22-25., Balaton, Fenékpusztá (Palkó Sándor, Dedinszky János, Darázsi Zsolt).

Fakó rétlhéja (*Circus macrourus*)

1 ad. hím, 1989.04.23., Dömsöd, Apaj-pusztá (Felföldy Balázs, Juhász László, Téglás Tamás).

1 ad. hím, 1990.03.03., Dombóvár, Kapos-völgy (Király Gergely).

Vékonycsőrű póling (*Numenius tenuirostris*)

1 pld., 1990.10.01., Hortobágyi halastó (Dr. Kovács Gábor).

6 pld., 1990.12.01-02., Hortobágy, Nagyiván (Dr. Kovács Gábor).

Kis goda (*Limosa lapponica*)

1 pld. (imm.), 1989.06.17., Dömsöd, Apaji-halastavak (Felföldy Balázs, Juhász László).

Sárgalábú cankó (*Tringa flavipes*)

1 ad. pld., 1990.06.26., Szeged, Gyevi Fertő halastó (Nagy Tamás, Veprik Róbert).

Vándor partfutó (*Calidris melanotos*)

1 pld., 1988.09.05., Hortobágy, Fényes halastó (Dr. Kovács Gábor).

Nagy halfarkas (*Stercorarius skua*)

1 pld., 1989.08.07-08.30., Balaton, Keszthelyi-öböl, Fenékpusztá (Palkó Sándor, Dedinszky János, Darázsi Zsolt).

Ékfarkú halfarkas (*Stercorarius parasiticus*)

1 pld., világos fázis, 1987.07.02., Hortobágy, Borsós (Dr. Hadarics Tibor).

1 pld., átmeneti fázis, 1987.07.19., Fertőrákos üdülőtelep (Balaskó Zsolt, Dr. Hadarics Tibor).

1 ad. pld., világos fázis, 1990.08.13., Biharugrai halastavak (Tirják László).

1 pld., világos fázis, 1990.08.18., Geszt, Begécsi halastó-rendszer (Szabó József, Székelyudvarhely).

Gatyáskuvik (*Aegolius funereus*)

1 ad hím, 1990.11.18., Ócsa, gyűrűzve (Dr. Csörgő Tibor, Simon László).

Havasi csóka (*Pyrrhocorax graculus*)

1 pld., 1990.09.16., Nyergesújfalu, Duna-sziget (Szimuly György).

Csilp-csalp fűzike (szibériai alfaj, *Phylloscopus collybita tristis*)

1 pld., 1990.11.10., Dinnyés, halastavak (Waliczky Zoltán, Schmidt András, Schmidt Egon).

Vörösfejű gébics (*Lanius senator*)

1 pld., 1990.09.07., Székesfehérvár (Ifj. Cserna Zoltán).

Karmazsin pírók (*Carpodacus erythrinus*)

1 ad tojó, gyűrűzve, 1990.07.24., Fertőrákos (Pellinger Attila).

Törpe sármány (*Emberiza pusilla*)

1 pld., 1990.10.22., Kunmadaras, Kunkápolnási-mocsár (Dr. Kovács Gábor).

Dr. Bankovics Attila

Közlemény

A Partimadár Munkacsoport 1991-es augusztusi megalakulásával egy új lap jelent meg a gyorsabb információcsere érdekében. A *Partimadár* profilja a minél frisebb limikolahírek továbbítása vonulási és fészkelési időszakban, lehetőleg a tárgyévben, hogy az adatok értéke megmaradjon. Ezért - mivel anyagi lehetőségeink korlátozottak - évi két-három szám fog megjelenni. A partimadár-kutatás keretén belül minden téma teret kaphat a lapban, így a időszakokat átfogó vonulásvizsgálat, egy-egy faj felmérése adott területen, vagy fészkelőállományok változásainak vizsgálata is.

A csoport minden érdeklődőt szeretettel fogad, akik programjainkról lapunkból tájékozódhatnak. Az első szám még mindenki számára, igény szerint hozzáférhető. Megrendeléseket levélben és postai utalványon kérjük benyújtani a következő címre: **Szimuly György, 2890 Tata, Ady E. u. 65.** A lap ára 40 Ft + 20 Ft postaköltség (A/5-ös formátum).

Partimadár Munkacsoport

Adatok a réti cankók (*Tringa glareola*) viselkedéséhez

1992. május 3-án a Fejér-megyei Felsőszentiván határában lévő nagyobbik szikes-tónál lessátorból fotóztunk Hollósi Zoltánnal a kora reggeli órákban. A tavon 7 gúlpán (*Recurvirostra avosetta*), pajzsocankó- (*Philomachus pugnax*)

csapat, kormoscankók (*Tringa erythropus*), piroslábú cankók (*Tringa totanus*) és réti cankók táplálkoztak.

Ez utóbbiaknál figyeltük meg, hogy a réti cankók nem tűrték el, hogy saját faj-társaik táplálkozás közben 8-10 méterre megközelítsék őket, rögtön rárepültek és elűzték. A többi cankófajtól pedig maguk különültek el, az egyedek mintegy táplálkozóterületeket jelöltek ki egymás között. A sátrunk előtt táplálkozó madár közelébe egy sérült lábú réti cankó szállt le. A jobb lába térdizületében szabadon lengett, és ujjai ernyedten csüngtek. A korábban területét féltékenyen őrző madár magatartása gyökeresen megváltozott. Az egylábos álló, majd az iszapra leülő madarat körülszaladgálta és folyamatosan (eddig nem hallott) panaszos síró hangot hallatott mindaddig, míg az el nem repült.

Halmosi János

Részleges albínó házi veréb (*Passer domesticus*)

1992. január 24-én a kertünkben (Bp. II. ker.) egy házi veréb tojót fogtam függőhálóval. A madár mindkét szárnyán voltak fehér évezőtollak, és a fedőtollak közül is néhány fehéres színű volt. A jobb szárnyon egy kézevező (10.) és négy karevező (1., 2., 3., 6.) volt fehér; a bal szárnyon pedig egy kézevező (9.), egy karevező (2.), egy kéz- és egy karfedő volt fehér, ill. fehéres színű. A madár többi testtája teljesen normális, megszokott színezetű volt.

Bóhm András

II. Tövisszúró gébics gyűrző- és kutatótábor

Az MME Gömör-Tornai Helyi Csoportja 1991. július 14-21-ig terjedő időszakban másodízben rendezte meg a sajóbóronyi gyűrzőtáborát, melynek fő célja a tövisszúró gébics állományának felmérése és kutatása volt. A madarak befogása 9 db 12 m-es és 2 db 6 m-es függőhálóval történt. A gyűrzőmunka eredménye 28 fajból 237 jelölt példány. A rigók és a tövisszúró gébics gyűrzését Vizslán Tibor, az egyéb fajokét Staudinger István végezte. A táborban leggyakrabban fogott madárfajok:

Tövisszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>)	65 pld.
Füstifecske (<i>Hirundo rustica</i>)	27 pld.
Citromsármány (<i>Emberiza citrinella</i>)	24 pld.
Karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>)	19 pld.
Fekete rigó (<i>Turdus merula</i>)	15 pld.
Zöldike (<i>Carduelis chloris</i>)	15 pld.
Nyaktekercs (<i>Jynx torquilla</i>)	10 pld.

Belencsák László

A Soproni HCS. VI. Fertői gyűrűzőtábor

1991-ben július 19-augusztus 17. között került sor a vitorlástelep közelében, Fertőrákoson csoportunk VI. gyűrűzőtáborára. Hat pentádon keresztül 10 db 12 m-es japán hálót használtunk fogásra. Az időjárás sajnos nem volt éppen a legkedvezőbb, ami abban is megnyilvánult, hogy majd egy teljes pentádon át egyetlen madarat sem sikerült fogni. A tábor ideje alatt 32 faj 930 példánya került jelölésre. Az ötven pld.-t meghaladó jelölések az alábbiak:

Füstifecske	58 pld.
Függőcinege	340 pld.
Cserregő nádiposzáta	228 pld.
Foltos nádiposzáta	75 pld.

Soproni Heiyl Csoport

Rovat a TermészetBÚVÁR-ban!

Az előzetes elképzelések szerint ez év decemberétől Egyesületünk rendszeres rovatot tart fent a *TermészetBÚVÁR*-ban. Ez a nagy múltú természettudományos folyóirat már korábban is folyamatosan közölt madártani és egyéb zoológiai vonatkozású cikkeket, ezek száma most a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület még aktívabb bekapcsolódása révén tovább növekszik. Kérjük tagtársainkat, érezzék magukénak is a *TermészetBÚVÁR*-t, vásárolják, olvassák, terjesszék ismerőseik, barátaik körében. A lap tájékoztat a hazai és nemzetközi madártani újdonságokról, gyönyörűen illusztrált, és ha egyéb hasonló jellegű folyóiratokhoz hasonlítjuk, viszonylag olcsó (48.- Ft). A *TermészetBÚVÁR* most már Egyesületünk lapja is, terjesszük, támogassuk, hogy a következő években is tájékoztathassa érdeklődő olvasóit a madártani és egyéb állattani, botanikai érdekességekről.

Schmidt Egon

Tartalomjegyzék

	oldal
Árlik István: Fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>) állományvizsgálata Veszprém megye nyugati részén.....	12
Dr. Bankovics Attila: A Nomenclatura Bizottság jelentése az 1990-es évről.....	46
Belencsák László: II. Tövisszúró gébics gyűrző- és kutatótábor.....	49
Bóhm András: Részleges albínó házi veréb (<i>Passer domesticus</i>).....	49
Dr. Demeter András: Egyesületünk az IUCN tagja.....	3
Dr. Faragó Sándor: Összefoglaló jelentés a Gönyü-Szob közti Duna-szakaszon (1791-1708 fkm) 1989. aug. - 1990 ápr. között történt vízimadár-megfigyelésekről.....	28
Dr. Faragó Sándor: Összefoglaló jelentés a Gönyü-Szob közti Duna-szakaszon (1791-1708 fkm) 1990. aug. - 1991 ápr. között történt vízimadár-megfigyelésekről.....	32
Fenyősi László: Adatok a fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>) költéséhez.....	26
Dr. Hadarics Tibor-Pellinger Attila: Állatok pusztulása közép-európai közutakon.....	19
Halmosi János: Adatok a réti cankók (<i>Tringa glareola</i>) viselkedéséhez.....	48
Horváth Róbert: További adatok az Aggteleki Nemzeti Park császármadár- (<i>Tetrastes bonasia</i>) állományához.....	9
Jakab Béla: Az 1989. évi gólyaszámlálás (<i>Ciconia ciconia</i>) javított összesítése.....	16
Jakab Béla: Regionális fehérgólya- (<i>Ciconia ciconia</i>) adatok összesítése az 1991. évből.....	14
Dr. Kalotás Zsolt: Néhány adat a Hortobágyon vendégeskedő pusztai ölyvek (<i>Buteo rufinus</i>) táplálkozásához.....	43
Király Gergely: Két év csonttollú- (<i>Bombycilla garrulus</i>) megfigyelései Dombóváron.....	27
Kotymán László: Épületben zsákmányoló karvaly (<i>Acicipiter nisus</i>).....	43
Dr. Kovács Gábor: 1992-es fészkelési adatok a Hortobágyról.....	11
Lajos Zoltán: Hollók (<i>Corvus corax</i>) szarvasdögön.....	44
Madas Katalin: A Nemzetközi Madárvédelmi Tanács (ICBP) európai szekciójának konferenciája.....	19
Mogyorósi Sándor-Pellinger Attila: Üstökös réce (<i>Netta rufina</i>) fészke nádkévék közt.....	45
Molnár László: Az MME Faunisztikai Adattárból (1986).....	36
Molnár Sándor: Adatok az ózsupó- (<i>Aegithalos caudatus</i>) fiókkák etetéséhez.....	44

Nagy Sándor: Dombóvár város gólyaállománya 1980-1990 között.....	17
Nagy Szabolcs: Alföldi füves élőhelyek védelme Magyarországon	5
Péchy Tamás: Kékes rétihéja (<i>Circus cyaneus</i>) telelőállományának vizsgálata az 1986-91 időszakban	20
Pótlis Lajos: Adatok az erdei fülesbagoly (<i>Asio otus</i>) teleléséhez Ungváron (Uzgorod) és környékén	26
Dr. Rékási József: Vegyszer-mérgezés következtében elhullott madarak a Pannonhalmi Természetvédelmi Területen	9
Dr. Rékási József-Kerényi Zoltán: Hajnalmadár (<i>Tichodroma muraria</i>) Pannonhalmán.....	25
Schmidt Egon: Adatok a sisegő fűzike (<i>Phylloscopus sibilatrix</i>) tavaszi vonulásához (1992).....	26
Schmidt Egon: Rovat a TermészetBÚVÁR-ban!.....	50
Schmidt Egon: Urs. N. Glutz von Blotzheim-Kurt Bauer: Handbuch der Vögel Mitteleuropas Band 12 (I-II), Passeriformes (3. rész) Sylviidae - Aula Verlag Wiesbaden 1991.	45
Soproni Helyi Csoport: A Soproni HCS. VI. Fertői gyűrűzótábora	50
Szinal Péter: Fenyőszajkó (<i>Nucifraga caryocatactes</i>) késői megjelenése Budapest területén.....	25
Szinal Péter: Örvös rigók (<i>Turdus torquatus</i>) vonulása Budapesten	25
Közlemény (Partimadár Munkacsoport).....	48

